

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ И
ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

Посебна издања Етнографског института САНУ, књ. 24

ETHNOGRAPHIC INSTITUTE OF THE SERBIAN
ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
AND ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN BELGRADE

Special edition of the Ethnographic Institute of the SAAS, Book 24

ДОМОРОЦИ АУСТРАЛИЈЕ

THE ABORIGINES OF AUSTRALIA

БЕОГРАД 1982
BELGRADE 1982

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ И
ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

Посебна издања Етнографског института САНУ, књ. 24

ETHNOGRAPHIC INSTITUTE OF THE SERBIAN
ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
AND ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN BELGRADE

Special edition of the Ethnographic Institute of the SAAS, Book 24

ДОМОРОЦИ АУСТРАЛИЈЕ

THE ABORIGINES OF AUSTRALIA

БЕОГРАД 1982
BELGRADE 1982

Издаје: Етнографски институт Српске академије наука и уметности и
Етнографски музеј у Београду

Published by: Ethnographic Institute of the Serbian Academy of Arts and
Sciences and the Ethnographic Museum in Belgrade

Лектор за српскохрватски језик: Мирјана Прибићевић
Serbo-Croatian language supervisor: Mirjana Pribićević

Превод на енглески: Кристина Зорић
English language translation: Kristina Zorić

Превод са енглеског (текст Сузан Стратигос ВИЛСОН): Андријана Гојковић
Translated from the English (S. Stratigos WILSON) by: Andrijana Gojković

Тираж: 1,000 примерака
Circulation: 1,000 copies

Штампано уз финансијску помоћ Републичке заједнице науке Србије
Printed with the financial help of the Republican Community of Science
of Serbia

Издања Етнографског института САНУ ослобођена су пореза на промет
Publications of the Ethnographic Institute of SAAS are exempt from excise tax.

Етнографски институт Српске академије наука и
уметности и Етнографски музеј у Београду
Ethnographic Institute of the Serbian Academy of Arts and
Sciences and Ethnographic Museum in Belgrade

Посебна издања Етнографског института САНУ, књ. 24
Special edition of the Ethnographic Institute of SAAS, Book 24

ДОМОРОЦИ АУСТРАЛИЈЕ

THE ABORIGINES OF AUSTRALIA

Уредник: Др Петар Влаховић, проф. Универзитета, директор Етнографског
института Српске академије наука и уметности

Edited by: Dr Petar Vlahović, university professor and Director of the
Ethnographic Institute of SAAS

Секретар: Татјана Зец, кустос Етнографског музеја у Београду
Secretary: Tatjana Zec, custodian of the Ethnographic Museum in Belgrade

Примљено на седници Научног већа Етнографског института Српске
академије наука и уметности, 14. децембра 1981.

Approved on December 14. 1981., at the session of the Scientific Council of
the Ethnographic Institute of SAAS.

Београд 1982
Belgrade 1982

САДРЖАЈ CONTENTS

Џенифер Исак: УМЕТНОСТ АБОРИГИНА — — — — —	11
Jennifer Isaacs: ART OF THE ABORIGINALS — — — — —	21
Милорад Васовић: АУСТРАЛИЈА, КОНТИНЕНТ — ДРЖАВА — — —	27
Milorad Vasović: AUSTRALIA, THE CONTINENT — STATE — — —	37
Петар Влаховић: АНТРОПОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СТАРОСЕДЕЛАЦА АУСТРАЛИЈЕ — — — — —	47
Petar Vlahović: THE ANTHROPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AUSTRALIA'S ABORIGINES — — — — —	57
Сузан Стратигос Вилсон: ОСВРТ НА ИСТОРИЈСКУ ПРОШЛОСТ АУСТРАЛИЈЕ И ЊЕНО НАСЕЉАВАЊЕ — — — — —	63
Susan Stratigos Wilson: A LOOK AT AUSTRALIA'S HISTORICAL PAST AND HOW IT WAS PEOPLED — — — — —	75
Андријана Гојковић: МУЗИЧКИ ЖИВОТ АУСТРАЛИЈСКИХ ДОМОРОДАЦА — — — — —	87
Andrijana Gojković: THE MUSICAL LIFE OF AUSTRALIAN ABORIGINES	101

У Етнографском музеју у Београду одржана је 1981. године изложба „Уметност аборигина северне Аустралије“. Изложба је одржана уз сарадњу и помоћ Аустралијске амбасаде у Београду.

Ова изложба, на којој је био приказан део уметничког стваралаштва староседелаца Аустралије (земље Арнхем) представљала је наш први сусрет са стваралаштвом овог континента. Потврдила нам је (иако смо видели само слике на дрвеној кори, стубове, фигуре и предмете од плетених биљних влакана — разумљиво не и чувене слике на стенама, пећинске слике и мозаике) уметничке и интелектуалне способности које су, као што је познато, у великој супротности са производима њихове материјалне културе.

Најбројније су биле заступљене слике на дрвеној кори, којима су украшаване домородачке колибе и склоништа; на овим сликама приказане су свакодневне активности (лов, риболов, скупљање плодова), али још чешће мотиви из великих митских циклуса, те у ширем смислу представљају визуелну историју староседелаца земље Арнхем. Најуспелије, остварене непосредним и кондензованим ликовним изразом, складних мирних тонова свега неколико боја, долазе у ред највреднијих остварења такозване примитивне уметности.

У жељи да посетиоцима изложбе пружимо што потпунију слику културе овог народа, припремили смо циклус предавања и филмова. На тај начин успели смо да доста целовито представимо једну од култура на најнижем степену развоја, очувану све до наших дана, као и промене настале у последњим деценијама под утицајем цивилизације белог човека.

Ова књига садржи предавања одржана поводом изложбе у Етнографском музеју у Београду, а издаје се у сарадњи са Етнографским институтом САНУ на српском и енглеском језику.

Татјана Зец

In cooperation with and with the help of the Australian Embassy, the Ethnographic Museum in Belgrade organized an exhibition in 1981 called »Art of the Aborigines of Northern Australia«.

The exhibition featured some of the art work of Australia's aborigines (from Arnhem Land), and marked our first encounter with the creative arts of this continent. Although we only saw paintings on tree bark, columns, figures and objects out of braided plant fibers, and understandably did not see cave paintings and mosaics, the exhibition confirmed the aborigines' artistic and intellectual abilities which, as is known, are in marked contrast to the products of their material culture.

The most numerous exhibits were paintings on tree bark, used to embellish the huts of aborigines. These pictures depict scenes from everyday life (fishing, hunting, collecting food), but even more they depict motifs from the great myths, and thus present a visual history of the aborigines of Arnhem Land. The best of this work, revealing spontaneous and condensed artistic expression, harmonious soft tones using only a few colors, rank among the finest achievements of what is called primitive art.

We prepared a series of lectures and films in the desire to give visitors at the exhibition as complete a picture as possible of these peoples' culture. And we managed to give a relatively comprehensive picture of a culture at a very low level of development, preserved to this very day, and of the changes which have taken place in the past decades, under the impact of white civilization.

This book contains the lectures given in connection with the exhibition, at the Ethnographic Museum in Belgrade, and is published in cooperation with the Ethnographic Institute of the Serbian Academy of Arts and Sciences, in Serbo-Croatian and English.

Tatjana Zec

Џенифер Исак

УМЕТНОСТ АБОРИГИНА

Уметност аборигина садржи одређено значење; разумевање зависи од тога колико је ко познаје и колико јој је наклоњен. Уметничка дела нису само пријатне шаре или фигуре; у свакој слици, предмету или украсу налази се прича која је дубоко укорењена у земљи и животу аборигина. Ову уметност не можемо потпуно схватити ако не познајемо нешто од традиције и система веровања аборигина.

Многа уметничка дела аборигина, било да су то слике, резбарије или скулптуре, дочаравају митове о древним натприродним бићима веч-ног Времена Сна, која су лутала Земљом у својим животињским и људ-ским облицима. Ови преци преносили су с колена на колено догађаје који су се одиграли у доба настанка света, као и законе везане за поро-дичне обреде, друштвено понашање и свакодневницу. Да би јединка била прихваћена као пуноправан члан друштва, морала је да усвоји те законе и да се стропо придржава одређених правила.

Митовима је објашњавано порекло света, смена годишњих доба и природне појаве, а сваки човек, жена и дете стављани су у посебан однос са земљом која их је окруживала и са вим осталим бићима.

Сваки човек има своју тотемску животињу од које верује да по-тиче и коју сматра светом. Стога је никада неће убити нити јести њено месо, пошто им је духовно порекло заједничко, као што је и осталим потомцима истота тотема. Припадници сваког клана верују да потичу од истог тотема или групе тотема, према којима испољавају посебну наклоност у свакодневном животу.

Различити облици уметности аборигина представљају медијума преко кога се преносе снага и утицај духова на свакодневни живот. Уметничка дела су важна спона између човека и светих бића. За або-ригине је најзначајније духовно и емоционално значење тих дела.

У традиционалном друштву аборигина није било професионалних уметника, иако је неким сликарима и резбарима признавана већа веш-тина у изради кланских знакова, због чега су са више „моћи“ дочара-вали тотемске животиње и легендарне претке хероје. Традиционално, уметници, претежно мушкарци, нису били професионалци који су жи-вели искључиво од своје уметности; њихова дела нису стварана за про-дају нити су била намењена дугом поседовању.

Обредни амблеми, украшени стубови, свете слике и резбарени предмети као и одора која се носила приликом игара, израђивани су за одређене обреде и често су после њиховог завршетка уништавани или бацани. Данас кланови често чувају свете слике и предмете и износе их у одређеним приликама да би подучили учеснике у обреду, али их никада не откривају непосвећеним.

Мотиве који су исцртавани на телима играча — учесника у различитим обредима, које су првобитно установили велики преци, налазимо и на сликама рађеним на кори дрвета и на дрворезу. Стога слике, нарочито оне које приказују велике циклусе митова земље Арнхем, представљају, у ширем смислу, визуелну историју народа, опипљиве доказе вековног власништва над овом земљом и дугот боравка у њој, још од времена настанка света.

УМЕТНОСТ У ЗЕМЉИ АРНХЕМ

Земља Арнхем је земља захваћена процесом промена. У средишту ове области — са стеновитим долинама и брдима, мочварама и дубоким кањонима, налазе се просторства која тек треба истражити. Овде заједнице аборигина, сакупљене у државним насељима, мисијама и истуреним постајама, покушавају да очувају своју традиционалну културу, која је угрожена развојем рударства и продором европских вредности. У земљи Арнхем, области која је названа једном од последњих великих дивљина нашег света, лежи највеће познато налазиште уранијума на свету. Овде се ни данас живот аборигина не разликује од вековног начина живота њихових предака. Дрвеће и пустињске изворе створили су тотемски преци. Врхови стена добили су свој коначан облик. Речни токови су стазе Дугине Змије или траг легендарног крокодила на његовом путу ка мору.

На зидовима пећина и стеновитих склоништа налазе се веома лепо обојене слике, које се одликују великом разноликошћу стилова. Мотиви су разноврсни — од једноставних представа животињских трагова, до сложених и префињених, који су повезани са религиозним животом племена. Често их налазимо урезане и на околном дрвећу. На основу датирања радиоактивним угљеником претпоставља се да је део ове уметности стар као и пећинска уметност у западној Европи. Неке од ових пећинских слика аборигина и данас одржавају и ретуширају, сматрајући их светим местима, местима ритуала плодности или пребивалиштима злих духова које призивају приликом врачања.

Током последњих четрдесетак година, аборигина су се оријентисали на израду слика на кори дрвета, колико из обредних толико и из економских разлога. Стилски, ове слике су непосредно повезане са пећинским сликарством, нарочито у западном делу земље Арнхем. У њеном источном делу развиле су се у врло сложене представе које приказују путовања предака и догађаје из Времена Сна.

Знатан део уметничког и културног живота земље Арнхем заснива се на великим митским циклусима, укључујући митове о Дугиној Змији,

Yirawadbad и бубњу »Ubar« о *Luma Lumi* — легендарном цину из западног дела земље Арнхем, о сестрама *Wawilag*, *Djanggalawulu*, *Barámi* и *Laintjangu*, из источног дела земље Арнхем. Од ових предака и закона које су они установили, потекли су сложени и велики обредни циклуси, који често прелазе из једне области у другу. Као и велике митолошке и многе друге слике, приказују аспекте веровања који се односе на духове *Mimi* и зле духове *Namorodo*, на љубавне и магијске теме, тотемске животиње и биљке.

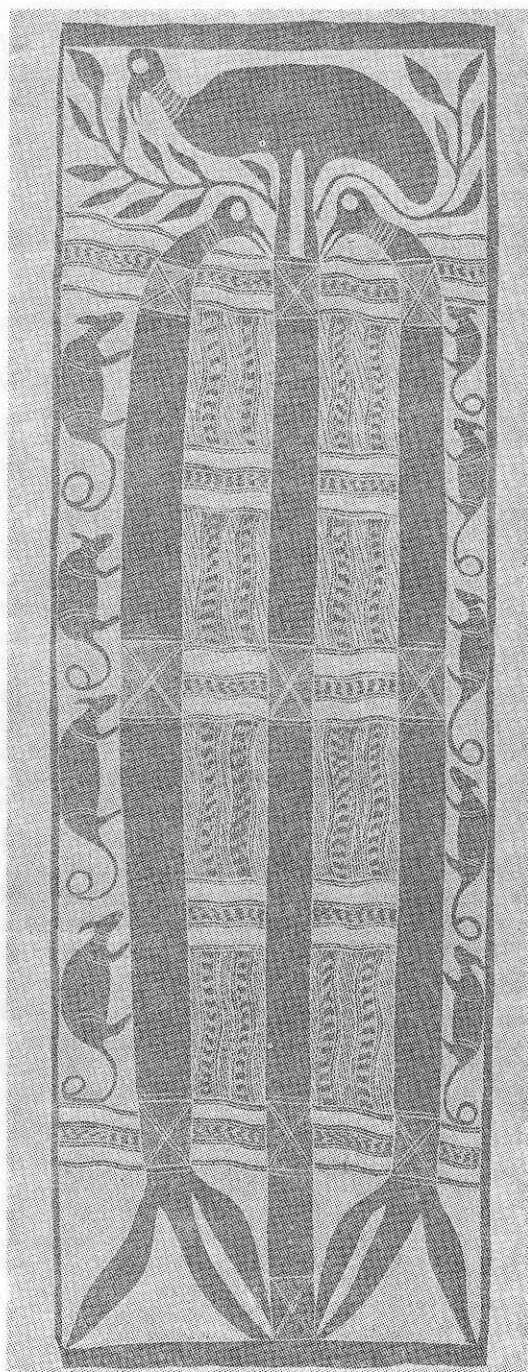
Стилске иновације јављају се постепено, са новим генерацијама; традиција се, међутим, никада не потцењује и старији су још увек привржени племенским обичајима.

ИЗРАДА УМЕТНИЧКИХ СЛИКА НА КОРИ ДРВЕТА

Сликање на кори дрвета је веома стари начин уметничког изражавања аборигина. Најранији подаци који потичу од европских истраживача и досељеника сведоче о томе да је унутрашњост склоништа од дрвене коре у којима су живеале породице староседелача била украшена сликама рађеним у океру, са сценама из лова и домаћег живота, док су друге слике на кори коришћене приликом обреда. Сликање на кори није се одржало у југоисточним крајевима Аустралије, тако да се данас ова уметност сусреће само у земљи Арнхем и на оближњим острвима.

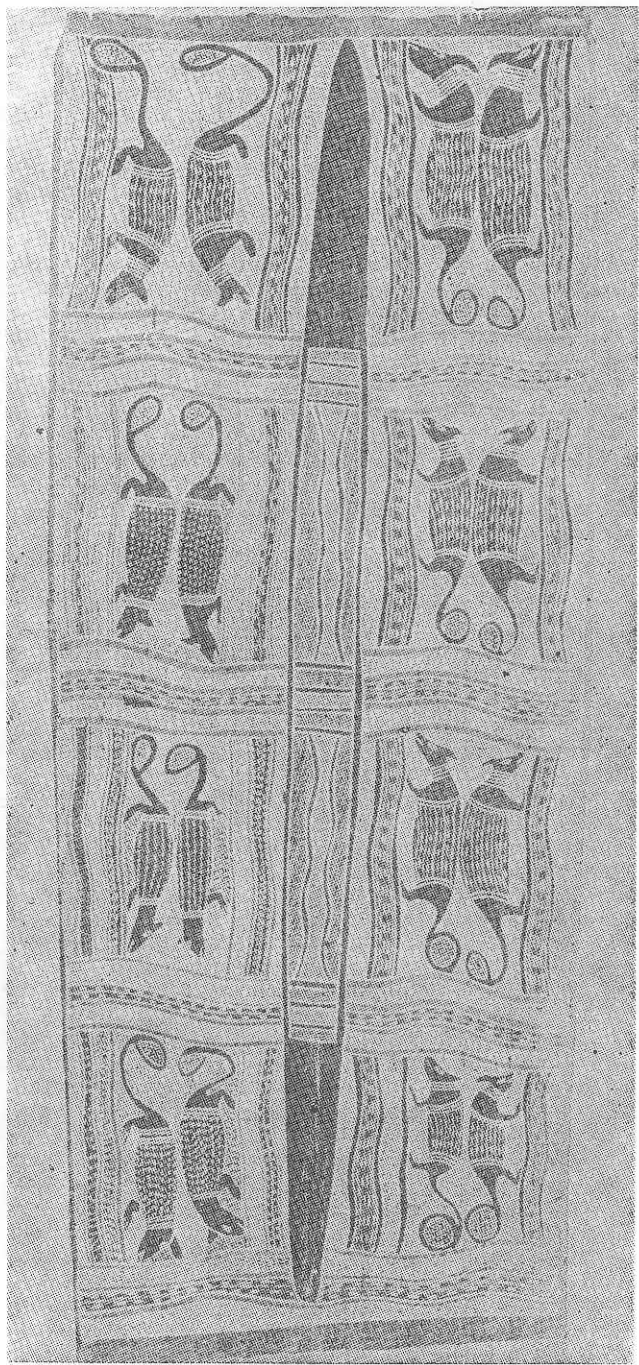
Материјал потребан за сликање на кори дрвета може лако да се нађе у природи. Природне земљане боје, глина и дрвени угљь коришћени су за бојење, биљни сокови за везивање, а пранчице или људска коса служиле су као четкице. Међутим, припремање материјала, нарочито коре, дуг је и мукотрпан посао.

Најпре се одабере одговарајући део влакнасте коре еукалиптуса. Она мора да буде без чворова, напрстина и оштећења. Сликара засеца кору и вади правоугаони комад који је груб и савијен према облику дрвета. Због тога се мора изглачати и исправити. Спољни слој се отклања секиром, а затим се кора обрађује док не постане глатка. Ватра се одржава на потребној температури додавањем лишћа и гранчица, а кора се ставља на пламен да би се очистила и исправила. На топлоти, највећи део влаге испари а кора се постепено исправља под неким теретом. Палета сликара који раде на кори је ограничена; ретко користе друге боје осим четири основне: црвене, црне, жуте и беле, иако се понекад ове основне боје мешају да би се добиле ружичаста, наранџаста или сива. Црвене и жуте боје потичу од разних окера, као што су хематит, гвоздена руда и лимонит. Бела боја добија се углавном од кречњака или глине, а црна од руде мангана или дрвеног угља. Међутим, чак и кад су све ове боје доступне, дешава се да уметници не могу слободно да се њима користе. Окерима, нарочито црвеним, у неким крајевима располажу поједине групе у оквиру пламена и могу се набавити једино трампом са члановима те групе. Материјал се иситни и помеша са водом и биљним учвршћивачима. Најчешћи природни учвршћивач је сок раз-

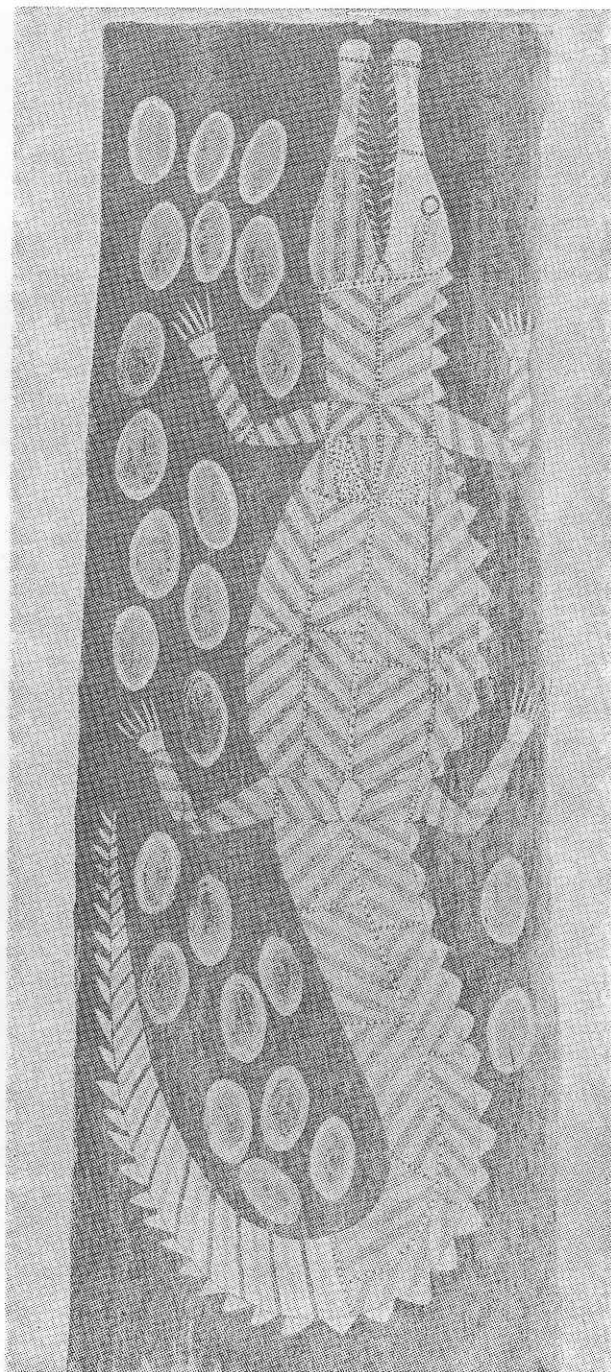
DRVO ŽIVOTA

Umetnik Narritjin
 Grupa: klan Manggalili;
 Yirritja polovina.
 Oblast: Yirrkala,
 severoistočni deo
 zemlje Arnhem, s. t.

**MARNGU — OPOSUM
GLASNIK**

*Umetnik: Narritjin
Grupa: Manggalili;
Yirritja polovina.
Oblast: Yirrkala,
severoistočni deo
zemlje Arnhem, s. t.*

**ŽENKA MORSKOG
KROKODILA I
NJENA JAJA**

Umetnik:
David Milaybuma
Grupa: Gunwinggu.
Oblast: Miningrida
Zapadni deo zemlje
Arnhem. s. t.

**KENGUR, ILI
DJUKERRE**

Umetnik:
Yiwun Yiwun
Maduwarr
Grupa: Gunwinggu
Oblast: Oenpelli,
zapadni deo zemlje
Arnhem, s. t.

личитих врста орхидеја, иако се и савремени учвршћивачи често користе у источном делу земље Арнхем. Сваки сликар поседује велику збирку четкица, као што су четкице од људске косе и жваканих гранчица, или чешљастих „четки“, које се користе да би се нанео већи број тачкица на слику.

Слике на кори приказују свакодневне активности као што су лов или сакупљање хране, митолошке теме, укључујући деловање твораца из Времена Сна, представљених у животињским и људским облицима, као и свете или тајне обредне теме. Међутим, у свакој теми може се наћи неки религиозни и тотемски елеменат.

Сви људи у традиционалном друштву аборигина могу се бавити сликањем на кори дрвета тек кад достигну одређени ступањ у обредном животу. Теме које могу сликати своде се на оне које „припадају“ сваком уметнику и за које је он одговоран као члан тотемске или породичне групе.

Мотиве најчешће преноси отац на сина. Међутим, уметник не користи само богатство традиције прича и мотива свог клана већ истовремено даје делу и сопствени печат.

У земљи Арнхем и на приобалним острвима могућно је разликовати разне регионалне уметничке стилове.

Познате „рендгенске“ слике потичу са Запада. Уметник на њима не приказује само спољни облик животињског, људског или натприродног бића већ и кичмени стуб, срце, плућа и остале унутрашње органе. На овим сликама примењено је искуство богате пеђинске уметности те области, а слика се најчешће ради у неколико боја, на једноставној црвеној или обојеној позадини.

Упоредо са „рендгенском“ уметношћу постоји и други стил, који се састоји у приказивању мршавих штркљастих, натприродних бића која лове, трче или ипрају. То су „мими“, доброћудна ноћна натприродна бића која живе по дрвећу, пећинама и пустињским изворима.

На североистоку, уметност је другачија; њена најизразитија карактеристика је истанчаност, као и мноштво појединости. Целокупна површина коре прекривена је сликом, која се састоји од шрафираних делова, трака, линија, животињских и људских фигура. Садржину ових слика чине приче о митским прецима, њиховом пореклу и путовањима, као и важни догађаји који се односе на клан коме уметник припада. Оне могу имати јединствену замисао или приказивати различите епизоде мита на посебним деловима коре.

У средишњем делу земље Арнхем заступљен је још један стил сликања, који се одликује тиме што се кора покрива црвеним окером, а мотиви, који садрже фигуре, животињске и биљне облике, најпре се извучу, а затим ишпрафирају. На тај начин целокупна површина коре је исликана.

Слике са острва Groote, у приобалном појасу источног дела земље Арнхем, традиционално припадају другачијем стилу, који се одликује тиме што се на црној позадини назначе контуре фигура и предмета, без детаља. Облици се каткада испуне неком контрастном бојом. Тра-

диционалне слике из те области данас су врло ретке. Северно од земље Арнхем, у приобалном подручју Darwina, племе *Tiwi*, на острвима Bathurst и Melville, развило је културу и уметност, које се битно разликују од оних на континенту. Сlike *Tiwi*ја су потпуно апстрактне; приказивање фигура и животиња, које је често у земљи Арнхем, овде је непознато.

Jennifer Isaacs

ART OF THE ABORIGINALS

All Aboriginal art has a meaning; appreciation is dependent on knowledge and sympathetic understanding. Works are not simply pleasant patterns or figures; behind every painting, object and decorative design lies a story which has deep roots in the land and life of Aboriginal people. Unless we know something of this tradition and system of beliefs we cannot fully appreciate Aboriginal art.

Many Aboriginal works of art, whether paintings, carvings or sculptures depict the myths about the ancient spirit beings of the eternal Dreamtime as they wandered the earth in their animal and human forms. The events which took place in the time of creation and the laws concerning ritual family relations, social behaviour and daily life were passed by these ancestors through successive generations. Learning them and observing the rules strictly was a prerequisite to acceptance as a full member of society.

The myths explained the origins of the world, the seasons and natural phenomena and placed every man, woman and child in a special relationship to the land around him and all other living creatures.

Each person has a special totemic animal from which he believes he is descended and which he regards as sacred. He will never kill or eat that species as they have the same spiritual origin, as do all other descendants of that totem. The members of each clan believe they are descended from the same totem or group of totems and individual members who inherit each one demonstrate a special affinity to this in everyday life.

Art in its many Aboriginal forms is a medium through which spirit power and influence are brought to bear on everyday affairs. Works of art are essential links between man and sacred beings. For Aboriginals, it is the spiritual and emotional connotation of the works that is important.

In traditional Aboriginal society there were no professional artists, although some painters and carvers were recognized as having more skill than others at rendering exactly the clan designs, thus depicting with more 'power' the totemic animals and legendary ancestor heroes. Traditionally, the artists, mostly men, were not an occupational category living solely from the proceeds of their art; their works were not created for sale and were not meant to be kept permanently.

Ceremonial emblems, decorated poles, sacred painting and carvings and regalia to be worn in dances were made for specific ceremonies and once these were completed they were often destroyed or abandoned. Today, sacred paintings and objects are often kept by the clan and brought out at specific times to educate the ritual participants, but they are never revealed to the uninitiated. The designs painted on the bodies of dancers in ceremonies were first determined by the great ancestors and these are repeated in the paintings on bark and on wooden carvings. The paintings, particularly those illustrating the great myth cycles of Arnhem Land are therefore in a broad sense, the visual history of the people, the tangible evidence of their ownership of the land, and occupation of it since the creation era.

ART OF ARNHEM LAND

Arnhem Land is a land in transition. In its rough heart with its hills and rocky plains, swamps and plunging gorges, there are large tracts still to be fully explored. Here Aboriginal communities are gathered in government settlements, missions and remote outposts, seeking to maintain and strengthen their traditional culture in the face of extensive mining development and permeating European values. In Arnhem Land lies the largest known deposit of uranium in the world, in an area designated one of the world's last great wildernesses. Here there are still Aborigines living essentially the same simple, pre-agricultural existence that their forebears lived for centuries before them in a close relationship to their land. Trees and waterholes were created by totemic ancestors. Rock outcrops manifest their final form. Rivers meandering across the landscape are paths of the Rainbow Serpent or the furrow of the legendary crocodile on his journey to the sea.

The walls of caves and rock shelters display brilliantly coloured paintings in a wide variety of styles. They range from simple representations of animal tracks to complex and sophisticated motifs associated with the religious life of tribes. Designs have also been engraved on on rocks and trees. Radiocarbon dates indicate that some of this art is as old as the ancient cave art sites in western Europe. Some of these cave paintings are still retouched and maintained by present-day Aborigines, and many are held in special regard as sacred sites, the places of increase rituals or the homes of malevolent spirits invoked in sorcery.

Overt the last forty years or so, Aboriginal artists have increasingly turned to executing paintings on bark both for ceremonial and economic reasons. These bark paintings have a direct stylistic link with the cave art, particularly in Western Arnhem Land. In Eastern Arnhem Land they have developed into highly complex patterns depicting the travels of the ancestors and events of the Dreamtime.

Much of the artistic and cultural life of Arnhem Land centres around the great myth cycles including The Rainbow Serpent, *Yirawadbad* and the 'Ubar' drum, and *Luma Luma*, the legendary giant from Western

Arnhem Land, and the story of the *Wawilag* sisters, the *Djanggalawul*, and *Barama* and *Laintjang* from Eastern Arnhem Land. From these ancestors and the laws they ordained came complex and extensive ceremonial cycles, often overlapping from region to region.

As well as the great myth paintings, many others depict aspects of belief concerning the *Mimi* spirits and malevolent *Namorodo* spirits, love, magic and sorcery themes, and totemic animals and plants.

Innovations in style are occurring slowly with successive generations, however tradition is never passed over lightly and amongst the elderst there is till force adherence to tribal lore.

ART OF THE BARK PAINTER

Painting o bark is a very old Aboriginal art technique. Early evidence from the European explorers and settlers of Australia indicates that the bark domestic shelters of Aboriginal families were decorated inside with ochre paintings of hunting and camp scenes, and other bark paintings were used in rituals. Bark painting did not survive in the south eastern areas of Australia and today the art flourishes only in Arnhem Land and the adjacent islands.

Materials the bark painter needs are few and simple, and readily found in the bush around him. Natural earth pigments, pipe clay and charcoal formed his colours, plant juices bonded them, and he applied them onto a sheet of bark using twigs or human hair as brushes. The preparation of the materials, particularly the bark, is however a lengthy and painstaking process.

A suitable section of bark is selected from the stringybark eucalyptus tree. It must be knot free and without splits or termite damage. The painter cuts through the bark and tears off a rectangular piece. When first removed the bark is rough and curled to the shape of the tree and must therefore be smoothed and flattened. The outer layer is hacked off with an axe and the bark is then scraped until smooth. A fire is set at just the right temperature by adjusting leaves and twigs and the bark is placed on the flames to cure and uncurl. Most of the moisture is driven out and the bark slowly unbends in the heat. It is then weighted for several days before painting can commence.

The bark painters of Arnhem Land work from a limited palette, rarely using more than the four basic colours: red, black, yellow and white although sometimes the primary colours are mixed to give a pink, orange or grey. Reds and yellows come from a variety of ochres including haematite, ironstone and limonite. White is generally gypsum or pipeclay and black is made from manganese ore or charcoal. But even if all these colours are available, the artists may not be free to use them at will. In some areas the ochres, particularly reds, are the property of certain groups within the tribe and may be obtained only by barter with the men of that group.

The materials are ground finely and mixed with water and vegetable fixatives. The most common natural fixative is the sap of various species of tree orchids, however modern commercial fixatives are often employed in eastern Arnhem Land. Each painter generally has a wide range of brushes available, including ones made of human hair, chewed twigs, and comb-type 'brushes' for placing large numbers of dots on the painting.

Bark paintings may be based on everyday activities such as hunting or food gathering, mythological themes including the activities of Dream-time creation beings in their animal and human forms, and sacred or secret ceremonial topics. However, there is an element of religious totemic belief in every subject.

All men in traditional Aboriginal society are capable of becoming bark painters once they reach a certain stage of ceremonial life. The topics they can paint are restricted to those that 'belong' to each artist, and for which he is responsible as a member of a totemic or kinship group.

The designs are generally handed from father to son, but an artist not only draws from the wealth of tradition in his clan's own stories and designs, but at the same time gives to his work his own unique interpretation.

In Arnhem Land and the nearby coastal islands it is possible to distinguish regional artistic styles.

The famous X-Ray paintings have their home in the west. In these, the artist portrays not only the external features of the animal, human or spirit being that he is painting, but also the spinal column, heart, lungs and other internal organs. These are an adaptation of the rich cave art of the region and are usually painted in several colours on a plain red or unpainted background.

Side by side with the X-Ray art there exists a second style depicting thin angular spirit people hunting, running and dancing. They represent the »*Mimi*«-benevolent nocturnal spirit people who live in trees, caves and water holes.

To the north-east the art changes dramatically; the striking feature is intricacy and minute detail. The whole bark surface is covered with the design in a complex pattern of cross-hatching, bands, lines, diamonds, animals and figures. These paintings tell the stories of mythical ancestors and their origins and travels, and important events relating to the artist's own clan. They may have one overall design or they may depict various episodes in the myth on different sections of the bark.

In central Arnhem Land yet another style of painting occurs in which the bark is covered with red ochre, and the designs incorporating figures, birds, animals and plant forms are outlined and then filled in with cross hatching. The figures cover the whole bark in free flowing curvilinear designs.

The paintings of Groote Island off the coast of eastern Arnhem Land traditionally constituted another style in which simple figures and objects were outlined, without fuss or detail, on plain black backgrounds.

The shapes were sometimes filled in with a contrasting colour. Traditional paintings from this area are now very rare.

To the west of Arnhem Land, off the coast of Darwin, the *Tiwi* on Bathurst and Melville Islands developed a culture and artistic expression which showed marked differences from that of the mainland. The paintings of the *Tiwi* are entirely abstract; the depiction of figures or animals as commonly employed in Arnhem Land is unknown here.

Милорад Васовић

АУСТРАЛИЈА, КОНТИНЕНТ-ДРЖАВА

На основу одређених теоријских поставки још у старом веку створило се уверење о постојању некаквог јужног копна. Тако су Птоломеј у II веку и картографи у средњем веку унравали у карте некакво копно на јужној полулопти Земље, које су означавали као Тегга *Australis incognita* (Непозната јужна земља). Ипак, морало се чекати све до почетка XVII века на прве морепловце, који су доспели до обала овог континента: на Холанђанина *В. Јансона* 1606, који је доспео до Карпентаријског залива, и на Португалца *Л. Тореса*, који је исте године али неколико месеци касније допловио до обала истог залива и прошао мореузом који је по њему касније прозван Торесов мореуз. Други холандски морепловци, путујући ка Јави или од ње, често су се приближавали Аустралији. Тако је *А. Тасман* 1644. год. прошао поред јужне Аустралије и открио острво Тасманију; 1664. год. он је обишао читаву северну обалу Аустралије. Нешто касније отпочело је истраживање западноаустралијских обала и приморја које је прозвано *Нова Холандија*. Знатно касније, 1770. године, *Џ. Кук* је открио источно приморје и назвао га Нови Јужни Велс. Осам година касније *Џ. Бас* и *М. Флиндерс* опловили су Тасманију, открили Басов мореуз и тиме заокружили откривање јужног приморја континента. У ствари, Флиндерс је опловио читав континент између 1801. и 1803. године и први употребио назив *Аустралија*. Ипак, на историјску судбину овог дела света највише је утицао *Џејмс Кук*: Нови Јужни Велс прогласио је британским поседом, на којем је убрзо, 1788. године, отпочело насељавање Британаца.

Истраживање унутрашњости Аустралије отпочело је тек у XIX веку. Између 1813. и 1846. године бројни истраживачи, полазећи од Сиднеја, прокрстарили су југоисточне делове континента, откривши речне системе Мари-Дарлинг, Плаве планине, *Ливерпулски гребен*, Аустралијске Алпе, језера Ејр и Торенс, *гребене* Флиндерс и *Холер* и друго. Ова истраживања највише су предузимана ради тога да се пронађу пашњаци и вода за стоку европских досељеника. Између 1860. и 1862. године полазна тачка за истраживање унутрашњости Аустралије постаје Аделејд, лучки град на јужној обали. Тако су 1861. године *Р. Берк* и *У. Уилс* прокрстарили континент меридијанским правцем — од Аделејда до Карпентаријског залива, а *Џ. Стјуарт* од истог града до залива

Ван-Димена, који се налази западно од тог залива. Тада је Стјуарт открио *Мекдонелову* планину у средини континента. Правцем његове маршуте касније је спроведена трансконтинентална телеграфска линија. Она је дуго служила као оријентационо знамење истраживачима при њиховом кретању кроз дубоку и изразито пустињску унутрашњост (Уорбертону 1873. од Мекдонелове планине преко Велике *пешчане пустиње* ка западном приморју; Форесту 1874. преко долине *Марчисона*, западноаустралијских полупустиња и између Гибсонове и Велике Викторијине пустиње; Џаилсу 1875. од Велике Викторијине пустиње до Перта и одатле, 1876, према централним деловима континента преко Гибсонове пустиње). До краја XIX века континент је постао углавном познат у свим својим деловима. То не значи да је био и детаљно проучен. Стога су географска и геолошка истраживања настављена у XX веку — до наших дана, али усредсређена на студиозна истраживања рудног блага, климе и других природних услова за људски живот. Она су знатно припомогла брзом насељавању и привредном валоризовању великих територијалних комплекса.¹⁾

Положај и особености природе. — Временом је Аустралија добро истражена и премењена, па данас знамо да представља најмањи континент како по површини (7,7 милиона км²) тако и по броју становника (око 14 милиона). Што је тако мало насељена „крив“ је њен *особит географски положај*. Са свих страна је заплускују воде Тихог и Индијског океана и њихових залива. Она се налази на јужној хемисфери између 10° и 45°, што значи да је веома удаљена од осталих континената, сем од Азије (3300 км). Наиме, од Европе је удаљена 23.000 км ако се плови око Африке, односно 20.000 км ако се путује кроз Суецки канал. Стога је веома изолована од осталих делова Земљине површине. Изолованост је била важан узрок развитака таквог биљног и животињског света какав се више нигде не јавља на нашој планети. Пре досељавања Европљана у Аустралију, овде није постојала ниједна биљна култура нити домаћа животиња. Изолованост је утицала на то да је степен развитака домородаца до XVIII века био веома низак: они су живели од скупљања плодова и корења, од лова и риболова; нису познавали обраду земље, гајење стоке и коришћење метала. Уосталом, Аустралија је због те изолованости откривена касније од осталих континената (изузев Антарктика). Али се Аустралија одликује и великом унутрашњом изолованости, проузрокованом пустињама, полупустињама и сувим степама, које покривају преко 2/3 континента; само пустиње чине више од 1/3 континента.

Од осталих континената Аустралија је друкчија и по *рељефу*. Знатно је слабије рапчлањена како по ивицама тако и у унутрашњости. Стога можемо рећи да њени заливи „не заслужују своја имена“. Слаба дисекција рељефа види се и из следећих односа: 40% континента лежи испод 200 м, 44% је од 200 до 500 м, а само се 16% налази изнад 500 м

¹⁾ Я. Ф. Антошко: Австралия, история открытия и исследования (Краткая географическая энциклопедия, кн. 1, Москва 1960).

надморске висине. Аустралијски Алпи, који се протежу махом дуж источне обале, једва прелазе 2000 м висине, те мало где представљају праве високе планине. Стара грађа и посебан геолошки развитак проузроковали су стварање оваквог рељефа. Од палеозоица до данас није било набирања, већ је старо копно Гондвана за све то време еродирано и снижавано. Великим раседањима у терцијеру прекинута је и последња веза Аустралије са наспрамним азијским копном. Од тада се природа Аустралије развијала готово независно од осталих делова Земље. Са старим стенама, раседањима и дуготрајним ерозивним снижавањем копна у тесној је вези и огромно рудно благо Аустралије. Под утицајем овакве геолошке историје створило се специфично геолошко-тектонско и геоморфолошко тројство, односно изградиле су се три основне тектонско-морфолошке целине: западноаустралијска *плоча*, средишне низије и источноаустралијске планине (Аустралијски Алпи). На највећем делу западноаустралијске плоче, а делом и у средишњим низијама, створене су велике пустиње: Велика пешчана, Гибсонова, Велика Викторијина и друге.

У климатском и хидрографском смислу битно се разликују северни, источни и средишни делови Аустралије. Северни залазе у тропски појас, па су стога топли (температура ваздуха увек је изнад 22°C) и влажни (летње кише у периоду децембар—април излуче 1000—1500 мм). У истом раздобљу источни делови добијају падавине од источних монсуна; у југоисточном приморју излучи се 1500—2000 мм. Преплавши Аустралијске Алпе, ти се ветрови спуштају у средишне низије, адијабатски загревају и постају све сувљи. Стога се падавине нагло смањују, најпре на 500 а западније чак на 250 мм, што проузрокује појаву полупустиња и пустиња. У зимском периоду (јуни—октобар) охладе се источни и средишњи делови, те се устали висок ваздушни притисак. Он спречава продирање влажних ветрова с истока и југоистока, па настаје сушно раздобље готово у читавој Аустралији.

Чињеница да се Аустралија протеже између 10° и 45° јужне географске ширине од посебне је важности за њене климатске прилике. Она је у целини топлија од осталих континената одговарајућих географских ширина. С друге стране, протезање према југу до 37° (са острвом Тасманијом до 45°) онемогућује залажење Аустралије у умерену климатску зону. Огромно пространство пустиња и полупустиња са своје стране утиче на температурне осцилације и појаву посебних система ветрова. Тако у северном, тропском приморју, годишња температурна амплитуда износи 4—5°C, а у пустињској унутрашњости 17—18°C. Што је још упадљивије, тамо настају велике дневне амплитуде којима се иначе одликују пустиње. Тако се на метеоролошкој станици Алис Спрингс (23° 38' ј. г. ш.) око подне у летњим месецима (децембар—април) температура ваздуха попне до 45°C, а ноћу опадне на —6°C! Наравно, људи тешко подносе овако брзе и веома велике временске промене. Постоје и друге, такође нагле метеоролошке промене које се тешко подносе. То су врели ветрови који се зими (јуни—октобар) устремљују према ваздушним депресијама у унутрашњости Аустралије, долазећи најчешће са севера. Како

су брзи и јаки, то узвитлају прашину из пустиња, заклоне небо и Сунце њеном жутом копреном и смање видљивост. Они проузрокују нагло повишавање температуре ваздуха, те он зачас постане врео, сув и загушљив. Врели вихори се толико залете да доспеју и до Мелбурна, лучког града на јужној обали континента, у којем се тада температура ваздуха попне до 44°C , при чему се на сваких 20 до 30 минута повишава за 10 до 11°C . Релативна влажност ваздуха тада спадне на свега 10%, што врло штетно делује на биљни свет, па и на човека. Када не дувају врели северни, појављују се јужни влажни и релативно хладни ветрови; они доносе тешке облаке, из којих се излива хладна киша, праћена падом температуре ваздуха за 10 до 17°C .

У таквим климатским условима не могу се оформити стални водени токови, већ само повремене бујице које пројуре кроз уаде (крикове) и улију се у слана језера. Само у подгорини Аустралијских Алпа створиле су се дуге реке (Мари, Дарлинг и друге), које се користе за наводњавање и снабдевање градова водом. Али знатне падавине које се излучују на Аустралијским Алпима у влажно доба пониру у земљиште, у чијој се дубини ствара шест великих басена артеске воде. Из више хиљада бунара извлачи се артерска вода за пиће и напајање огромног броја стоке.

Велика пространства захватају и подручје без отицања ка мору, како у источним и средишним тако и у западним деловима континента. Тамо се срећу само крикови којима отичу повремене бујице. Зачињући се на ниским развојима или на острвским планинама, токови се низводно упијају у песак, или губе у сланим језерима и блатима. Приликом изразитих суша нестане воде чак и у неким већим токовима. Обрнуто, за дужих и плусковитих киша крикови, а нарочито језера, препуне се водом, те се она надалеко разлива. Језеро Ејр, на пример, у сушним раздобљима се распадне на више језераца, међусобно предвојених сланим гредицама и ниским пречагама од соне коре. Његова површина тада износи 2500 km^2 . Међутим, приликом изразито влажних година токови донесу толико воде да се језеро разлије на 15.000 km^2 . Услед заслањивања, изазваног капиларним издизањем подземне воде или испаравањем разливене језерске воде, стварају се велике количине соли. Ветар је подухвати и поспе по околини овог језера, која је због тога изразито пуста. Стога се и каже да је Ејр „мртво срце Аустралије“.²⁾

Зависно од приказане климе и хидрографије је и распрострањење биљног света. Северна и источна ивица Аустралије је подручје шума и савана. Идући ка западу, с повећавањем сушности ваздуха и тла, настају најпре саване и степе, затим трновито шибље и жбуње заслањених подручја, па оскудни травни покривач и, најзад, готово гола пустиња. Сав тај, у основи врло оскудан биљни покривач самоникле вегетације у науци је означен као аустралијска фитогеографска област. У далекој геолошкој прошлости, када је Аустралија била просторно спојена са наспрамним деловима континента, доспеле су на њу бројне биљне и

²⁾ Г. И. Мухин — М. П. Потемкин: Австралија (Учпедгиз, Москва 1956).

животињске врсте. Прекидање просторне везе настале услед каснијег комадања копна Гондване, довело је до независног развитка живог света и до очувања низа ендемичних врста. Од 12.000 биљака које овде данас расту, бар 9.000 чине ендемици. Међу њима је карактеристичан род еукалиптус из фамилије мирте. Аустралија је постојбина те биљке, која је представљена са 350 видова. Еукалиптус је право обележје пејзажа великих делова овог континента. Један његов вид (*Eucalytus regnans*) достиже висину од 100 и више метара, док му коренов систем продира до дубине од 30 м трагајући тако за оскудном влагом. Готово сви видови еукалиптуса имају такво лишће које је „ребром окренуто Сунцу“, те сунчеви зраци лако продиру до земље кроз крошње дрвећа. Отуда се еукалиптусове шуме називају и „светлим шумама“, Акације су такође карактеристичне биљне врсте у предеоној слици. Има их око 500 видова, више од половине постојећих на Земљиној површини. Разне врсте „скраба“ — биљних формација од бодљикавог, местимично пустог и веома непроходног зимзеленог жбуња допуњују ову слику.³⁾

Животињски свет је још необичнији од биљног. Стога су неки научници рекли да Аустралија представља континент „живих фосила мезозојске ере“. Животињски свет се одлично прилагодио сушној средини с обзиром на исхрану и кретање. То је, пре свега, света торбара, који представља готово „скицу сисара на другим континентима и једну од минуваних етапа еволуције сисара“. Данас овде живи око 230 врста торбара, од којих је најпознатији кенгур (*Macropus giganteus*). Ова животиња, дуга око два метра, најчешћи је и најпознатији становник пустиња и ретких шумарака. Као и многе друге пустињске животиње које су принуђене да прелазе велика растојања у потрази за исхраном, кенгур се развио у одличног скакача: може скочити до 10 м у дужину и до 3 м у висину. Стога су му задње ноге дуже и јаче. Иначе је биљојед. Низ других торбара живи у сушној унутрашњости Аустралије: вулк — тобраб, медвед — торбар, зец — торбар, „ђаво“ шакал — торбар и др. Од виших и аутохтоних сисара овде живе још: пас — динго, шакал, мишеви и шипмиши.

И док је аустралијски континент сиромашнији од осталих континената у врстама животиња и броју јединки, дотле је знатно богатији у птицама. Неке од њих нигде више не живе на Земљиној површини (ему и казуар — врсте ноја, које спадају у најкрупније птице уопште).⁴⁾

Када се имају у виду изложене особености природе, онда постаје разумљиво што је за Аустралију речено: то је земља пустиња, махом голих и ниских планина, еукалиптуса и грмља, торбара и кљунара. Или још популарније: то је земља која има дрвеће без сенке, цвеће без мириса и птице које не певају.

Насељавање и насељеност. — У таквој географској средини није било увек услова за већу насељеност. Аустралиди, непроидни сродници неких домородаца Југоисточне Азије и Веда, досељени су овамо вероватно у млабом плеистоцену. Изоловани у аустралијским сушним кра-

³⁾ Исто.

⁴⁾ G. Taylor: *Australia*. Second Edition (Methuen and Co. LTD, London 1943).

јевима, они су очували своју примитивну привреду из каменог доба — скупљање плодова, лов и риболов. С досељавањем Европљана настали су црни дани за домородце — отпочело је њихово истребљивање или разарање њихових друштвених организација. Тада их је било 250.000 — 300.000. Европљани су се почели насељавати тек 1788. године (*Ботни Беј* код данашњег Сиднеја, на којем је основана прва насеобина кажњеника из Енглеске). Током 1834. и 1835. године оснивају се насеобине око Портленда, Мелбурна и нарочито око Аделејда. Из сиднејске и аделејдске насеобине кренули су мигранти ка унутрашњости Аустралије. Они су се усредсредили на овчарство, користиће опромне природне папњаци. Али 1851. године откривено је злато у Викторији (Југоисточна Аустралија), што проузрокује „златну грозницу“ и још брже досељавање. Када су налазишта исцрпена, досељеници су се окренули сточарству или раду у рудницима сребра и бакра. Око 1890. године откривају се нова налазишта злата у Западној Аустралији, око Калгурлија, што изазива нову „златну грозницу“, још нервознију од прве. Опромна велика копача неразумно је јуришала у дубоку унутрашњост пустиње, неопрезно се удаљавала од насеља и пијаће воде и најчешће умирала од глади и жеђи.⁵⁾

Досељавање није престало ни до данас, мада је темпо успоренији. Њиме је захваћен и изванредан број Југословена, којих данас има у Аустралији близу 400.000. Ипак, континент је веома неравномерно насељен. Наравно, пустињске репије су најређе насељене — местимично један становник долази на 25 км². Ако повучемо дијагоналу од југозапада ка североистоку Аустрије, добићемо две приближно једнаке половине континента. У северозападној половини живи једва пола процента, а у југоисточној више од 99% свег становништва! Како потомци досељеника из Велике Британије и Ирске чине 90% становништва, то је потпуно превладао енглески као службени језик. Са њиме се раширила енглеска култура и убрзало претапање небританских досељеника у Англосаксонце. Британци се још досељавају у великим масама: у току 1980. и 1981. године 124.000 њих поднело је молбе за усељавање у Аустралију; она им одобрава усељавање, али селективно — предност даје младим и квалификованим људима, нарочито стручњацима за електронику и друге индустријске гране. Непосредно после другог светског рата било је неопходно масовно усељавање нове радне снаге, „фабричке хране“. Данас није неопходна масовна, већ квалификована радна снага, тим пре што је све израженије „одлазак мозга“ у Калифорнију, на Блиски исток, па чак и на Далеки исток, и што многи људи одбијају да „напусте један крај земље да би отишли тамо где су потребнији“. Како било да било, тек се становништво Аустралије удвостручило од другог светског рата до данас, и то махом усељавањем. Тако је сваки пети данашњи становник рођен ван ње. Занимљиво је да има све више „обојених“ које ова земља радо прихвата: у њој је нашло дом 500.000 избеглица из југоисточне Азије; од приличне масе црнаца преко 60% досељено је из јуж-

⁵⁾ З. Дугачки: *Аустралија и Океанија (Географија свијета, књ. IV, „Селачка слога“, Загреб 1958).*

не Африке чији неправедан поредак апартејда никако не подноси аустралијска влада.⁶⁾

Аустралија — светска творница хране и сировина. — Дуго времена пашњаци и руде су највише привлачили досељенике. Временом се раширила и земљорадња. Тако се Аустралија све више преобраћала у важног произвођача и извозника пшенице, вуне, мяса и коже. У другом светском рату и касније снажно се развила индустрија: црна металургија, машиноградња, хемијска, прехранбена и друге гране. Већина фабрика сконцентрисана је дуж источног руба континента, јер је он, као климатски најпогоднији, најгушће насељен. Велики рудници, нарочито злата, отворени су у западним и југоисточним деловима. Сточарство је процло знатно дубље у унутрашњост, али не и у праве пустиње. Ипак, сточари (скутери) и ратари нигде нису стварали села, већ само фарме, на којима живи око 30% становништва; 70%, међутим, живи у градовима распоређеним по периферији.⁷⁾

Аустралијска пространства повезује мрежа савремених саобраћајница, грађених често уз велике тешкоће и крупне издатке (огромне пустиње и безводица, ретка насеља). Укупна дужина железничких пруга од 50.000 км ипак је ограничена на ивичне делове континента и служи махом повезивању удаљених насеља. Железничка пруга кроз Јужну и Западну Аустралију, на пример, права је као стрела на дужини од читавих 500 км; поред ње, тачније на томе сектору, нема никаквих насеља. Временом је друмски саобраћај преузео улогу главног превозника разне робе и путника. Данас се камионима превози највећи део аграрних производа. Мрежа од 903.000 км путева, од којих је 156.000 км асфалтирано, омогућује врло жив саобраћај камионима (преко 1.000.000) и путничким аутомобилима (око 5.000.000). Из године у годину све већу улогу има авионски саобраћај (495 аеродрома), нарочито за брзо савладавање великих растојања.⁸⁾

Тако је Аустралија, захваљујући огромном природном потенцијалу, добрим саобраћајницама и повољним историјским околностима, постала једна од најразвијенијих држава света. У 1979. години доходак по једном њеном становнику износио је 9.100 долара. По томе показатељу она је била одмах иза Канаде, а испред тако полетне привредне силе као што је Јапан. Стандард њеног становништва је изнад европског. По просечној потрошњи мяса и шећера она је прва на свету. Њена прерађивачка индустрија данас даје 50% а пољопривреда 40% вредности нето-производње. Земља је постала огроман произвођач пшенице (око 15 милиона тона годишње), шећера (око 3 милиона тона) и јужног воћа. Са 174 милиона оваца и 20,5 милиона говеда она је прави цин у сточарској производњи. Само мали део свега тога потроши њено становништво, а остало се извози. Тако је Аустралија први светски извозник вуне, други извозник мяса и трећи извозник пшенице (извезе преко 80% произведене

⁶⁾ Н. Драговић: *Странци освајају Аустралију* („Политика“, 21. јул 1981).

⁷⁾ М. Васовић: *Регионална географија. Карактеристичне регије на Земљиној површини* (Универзитет у Београду, БИГЗ, 1971).

⁸⁾ Р. Петровић: *Земље и народи свијета* („Просвјета“, Загреб, 1975).

количине). Њени природни потенцијали, упркос пустињама, омогућују солидан живот бар за 60.000.000 становника.

Аустралија се све више и либералније отвара страном капиталу: само од маја 1980. до маја 1981. године у њу је „ушло“ 6,4 милијарде долара, према 1,3 милијарде у 1979. години. Уз капитал из западних земаља све је присутнији и капитал из Јапана и земаља југоисточне Азије. Јапан је само у аустралијској индустрији инвестирао фискалне 1980/81. године 431 милион долара (јапанска фирма „Тојота“ гради велику фабрику аутомобила близу Мелбурна).⁹⁾

Држава—континент. — Британци су у XIX веку створили више својих колонија у Аустралији. У два маха, 1901 и 1911. године, оне су приступале Аустралијској заједници (Commonwealth of Australia), која је до данас остала британски доминион са Канбером као средиштем. Ту заједницу данас чини седам федералних држава: Квинсленд, Викторија, Нови Јужни Велс, Тасманија, Јужна Аустралија, Западна Аустралија и Северна Територија. Тако је цео континент практично постао једна држава.

Квинсленд (1,7 милиона км²) обухвата североисточни део Аустралије. То је земља уског приморја, приморских планина и просторног побрђа и низија у унутрашњости, са влажном тропском климом на северу и суптропском на југу. Отуда су северни крајеви обрасли бујним тропским шумама и саванама; тамо се узгајају шећерна трска, пиринач и тропско воће; на саванама се напасају говеда (први говедарски рејон Аустралије). Велики рудници злата, сребра, олова, цинка и урана повезани су железницама и друмовима с лукама, од којих је највећа Брисбен (833.000 становника). *Нови Јужни Велс* (800.000 км²) захвата југоисточни део, с приморјем, делом Аустралијских Алпа и низија око Марија и Дарлингга. Велика производња угља, моћна индустрија (40% од целокупне аустралијске индустрије) и овчарство (47% аустралијске вуне) привлаче становништво. Сиднеј (око 3.000.000 становника), подигнут у заливу веома погодном за луку и усред великог угљеног басена, израстао је у најмногољуднији град Аустралије. У привлачном планинском залеђу основан је посебан *дистрикт главног града Канбере*, простран свега 2400 км². *Викторија* (227.000 км², са неких 4.000.000 становника) најгушће је насељена федерална јединица Аустралије. У ствари, више од половине њеног становништва (готово 2.500.000) живи у њеном главном граду Мелбурну, који се развио на месту где путеве што воде из унутрашњих низија и преко планина избијају на Океан. Велика производња пшенице, гајење говеда и оваца, моћна индустрија, рудници калаја и боксита, па и злата, — чине снажну основу њене привреде.

Тасманија, острво од 123.000 км², положено јужно од континента, махом брдско-планинске природе, одликује се обиљем падавина (до 3000 мм) и воденим токовима погодним за производњу електроенергије. Замашно воћарство (плантаже јабука, кајсија и јагода), велика производња поврћа, папира и целулозе на бази густих шума и значајно рударство (калај, олово, цинк, бакар) чине привредно важном ову аустралијску

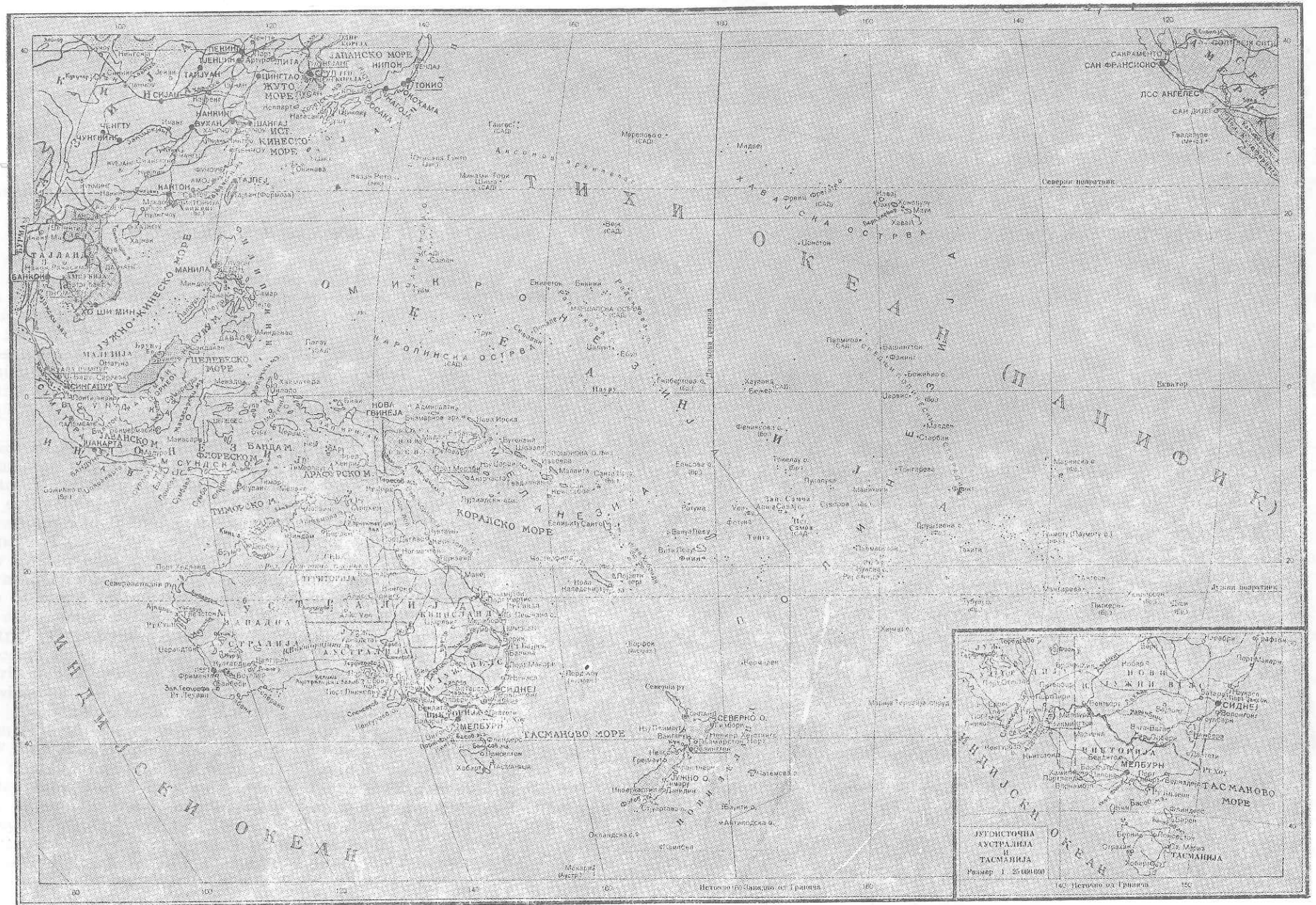
⁹⁾ Н. Драговић: *Странци освајају Аустралију.*

федералну државу. *Јужна Аустралија* (984.000 км²) обухвата највећи део јужног приморја и пространа континентална подручја око великих сланих језера. Планинска греда висска до 1000 м, правца север — југ, обилује металним рудама; међу њима је највреднија гвоздена руда, јер садржи до 60% метала. Откривена су и богата лежишта урана. Територија гравитира великом лучком граду Аделејду (око 900.000 становника). *Западна Аустралија* (2.500.000 км²) захвата читаву трећину континента, а има само 980.000 становника, јер је готово у целини пустињска. Изузетак чине крајњи југозападни и северозападни делови приморја, који су питомији јер примају више падавина. У дубокој унутрашњости пустиња (Велика пешчана, Гибсонова и Велика Викторијина) отворени су ретки али веома богати рудници злата. Од њих је најпознатији Калгурли (21.000 становника), до којег је изграђен водовод од Пертског приморја дуг готово 600 км, чија се вода на једном месту пребације цевоводима преко брдске пречаге високе 430 м. То је „чудо модерне цивилизације“ усред пустиње: град је с правим и широким улицама, удобним па и раскошним кућама, с много зеленила и густом мрежом саобраћајница до околних рударских копова. Често се каже да су лежишта златоносних стена у овом простору готово неисцрпна.

Најређе је насељена и привредно најмање активирана *Северна Територија* (1.300.000 км² и око 70.000 становника). Њен јужни део је пустињски а северни влажан тропски простор у којем падне до 2000 мм кише годишње. Стога је обрастао бујним тропским шумама и саванама. И ова територија је богата разним рудама, нарочито металним.¹⁰⁾

¹⁰⁾ Р. Петровић: *Земље и народи свијета*.

АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА

Milorad Vasović

AUSTRALIA, THE CONTINENT-STATE

In ancient times, certain theoretical premises led to the conviction that some kind of southern land existed. Ptolemy in the II century and cartographers in the Middle Ages drew a kind of land on their maps on the southern hemisphere of the Earth, and they called it *Terra Australis incognita* (the Unknown Southern Land). But, it was not until the beginning of the XVII century that the first navigators reached the shores of this continent. In 1606, the Dutchman W. Jansz reached the Gulf of Carpentaria and L. Torres, a Portuguese, reached the shores of the same gulf a few months later, passing through a strait which was later to be called the Torres Strait. Other Dutch navigators often passed near Australia on their way to and from Java. In 1644, A. Tasman passed by southern Australia and discovered the island of Tasmania, in 1664 he sailed around the entire northern shore of Australia. Exploration of the west Australian shores and littoral began somewhat later and they were called New Netherland. In 1770, J. Cook discovered the eastern littoral and called it New South Wales. Eight years later, J. Bass and M. Flinders sailed around Tasmania, discovering the Bass Strait and thereby completing the discovery of the continent's southern littoral. Flinders actually sailed around the entire continent from 1801 to 1803 and was the first to use the name *Australia*. But, it was James Cook who had the strongest impact on the historical fate of this part of the world. He proclaimed New South Wales a British possession and soon afterwards, in 1788, British settlers started arriving.

Exploration of inland Australia started only in the XIX century. From 1813 to 1846, numerous explorers started out from Sidney and crossed the southeastern parts of the continent, discovering the Murray-Darling river system, Blue mountains, the Liverpool mountain range, the Australian Alps, Lakes Eyre and Torrens, mountains Flinders and Holler etc. This exploration was chiefly aimed at finding pastures and water for the European settlers' livestock. From 1860 to 1862, Adelaide, a port town on the southern coast, became the starting point for exploring the Australian hinterland. In 1861, R. Burke and W. Wills crossed the continent meridially — from Adelaide to the Gulf of Carpentaria, while J. Stuart set out from the same town for the Gulf of Van-Diemen, which lies west of Carpentaria. On his journey, Stuart discovered MacDonnell Mountain

in the middle of the continent. Stuart's route later served to trace the transcontinental telegraph line, and for a long time it was a good point of orientation for explorers going through the deep desert hinterland (for Warburton in 1873 crossing from MacDonnell Mountain through the Great Sandy Desert to the west coast; for Forrest in 1874 crossing the Murchison Valley, the west Australian semi-desertland and between the Gibson and Great Victoria deserts; for Giles in 1875 from the Great Victoria Desert to Perth and from there, in 1876, towards the central parts of the continent across Gibson Desert). By the end of the XIX century, the main regions of the continent were by and large known, but this is not to say that they were closely studied. Consequently, geographical and geological exploration continued into the XX century, and, indeed, continue to this very day, although they now focus on studious exploration of ores, the climate and other natural conditions for human life. And they have considerably enhanced rapid settlement and economic valorization of large territorial complexes.¹⁾

Location and Natural Traits. — With time, Australia was thoroughly explored and measured, and today we know that it is the world's smallest continent in both land area (7.7 million km²) and population (approximately 14 million). Its *unique geographical position* is »to blame« for the fact that it is so sparsely populated. The waters of the Pacific and Indian Oceans and their gulfs lap Australia on all sides. The continent is situated in the southern hemisphere, between 10° and 45°, which means that it is very remote from all other continents, except Asia (3,300 km.). It is 23,000 km. away from Europe if one sails around Africa, and 20,000 km. away if one goes through the Suez Canal. As a result, it is very isolated from other parts of the world. And its isolation was an important factor in the evolution of a plant and animal world which can no longer be found anywhere else on our planet. Before the Europeans settled in Australia, not a single crop or domestic animal could be found here. The continent's isolation led to a very low development of the aborigines until the XVIII century. They gathered food, hunted and fished; they knew nothing of land cultivation, livestock-raising or the use of metal. Indeed, it was because of its isolation that Australia was discovered later than the other continents (with the exception of Antarctica). But, the deserts, semi-desertland and dry steppes, which cover more than two-thirds of the continent, account for great internal isolation as well, desert land alone accounts for more than a third of the continent.

Australia's *relief* also singles it out from the other continents. It is much less jagged both around its edges and inland. So, in a way, we can say that its gulfs »are not worthy of the name«. The poor dissection of the relief can be seen from the following proportions: 40% of the continent is less than 200 m. above sea-level, 44% is from 200 to 500 m., and only 16% is more than 500 m. above sea-level. The Australian Alps, which mostly stretch along the eastern seaboard, only just reach over 2,000 m.

¹⁾ Y. F. Antoshko: *Avstralia, Istoria otkritia i isledovaniya* (Kratkaya geograficheskaya enciklopedia, Vol. 1. Moskva, 1960).

in height, and rarely do they represent truly high mountains. The shield of ancient rocks and special geological development account for the formation of this kind of relief. There has not been any folding from Paleozoic times to the present day; throughout this time, ancient Gondwana land has been eroded and lowered. The great earth movements of the Tertiary Period ruptured Australia's last links with Asian land lying opposite it. Ever since, Australia's nature has developed almost independently of all other parts of the Earth. The continent's vast ore deposits are closely tied in with the ancient rocks, earth movements and long-standing erosive leveling of the land. This kind of geological history gave birth to a specific geological, tectonic and geomorphological troika, in which three basic tectonic-morphological wholes took shape: the west Australian shield, the central lowlands and the east Australian mountains (Australian alps). Large deserts took shape over most of the west Australian shield and in parts of the central lowlands, creating the Great Sandy, Gibson, Great Victoria and other deserts.

Climatically and hydrographically speaking, major differences exist between the northern, eastern, and central parts of Australia. The northern parts enter the tropical belt and are hot (the temperature is always above 22° C) and humid (the summer rains from December to April give 1,000 to 1,500 mm of rainfall. During the same period precipitation comes to the eastern parts from the eastern monsoons; in the southeastern littoral rainfall is from 1,500 to 2,000 mm. As they cross the Australian Alps, the winds descend into the central lowlands, gain adiabatically in heat and become increasingly dry. This brings with it a sudden drop in precipitation, first to 500 and further west to only 250 mm., giving rise to semi-deserts and deserts. During the winter period (June-October) the eastern and central parts cool down, and the high air pressure becomes stabilized. This prevents the penetration of humid winds from the east and southeast, so that the dry period sets in through virtually all of Australia.

The fact that Australia stretches from between 10 to 45° in southern latitude is especially relevant in terms of its climate. Taken as a whole, it is warmer than other continents of corresponding geographical width. On the other hand, the fact that it stretches 37° southwards (45° with Tasmania) prevents Australia from entering the moderate climate zone. Vast expanses of desert and semi-deserts, for their part, influence temperature oscillations and the emergence of special wind systems. In the northern tropical littoral, for instance, the annual temperature amplitude is 4—5°, while in the desert hinterland it is 17—18°. Still more striking are the large daily amplitudes here which usually go with desertland. At the Alice Springs (23° 38's. lat.) meteorological station, for instance, in the summer months (December-April), the air temperature goes up to 45° C. at noon, and drops to — 6° C at night! Of course, these abrupt and drastic changes are hard on the residents. There are other, equally abrupt meteorological changes which are hard to endure. For instance, the hot winds in winter (June-October), which usually come from the North and make their way to the air depressions in inland Australia. These winds are rapid and strong and they stir up

the dust from the desert, casting a yellow film over the sky and Sun and reducing visibility. They lead to an abrupt rise in the temperature, which suddenly becomes scorching, dry and oppressive. These hot winds carry so far that they even reach Melbourne, a port city on the southern coast of the continent, and then the temperature rockets up 44°C , rising by 10° to 11°C every twenty to thirty minutes. The relative humidity then drops to only 10%, which is very harmful to the plant world, and to man as well. When the hot northern winds are not blowing, humid and relatively cold southern winds appear. They bring heavy clouds which release cold rains, with a 10° to 17°C drop in temperature.

These climatic conditions do not allow for the formation of permanent watercourses, but only for periodic rushes which speed through the wadis and pour into salt lakes. Long rivers (the Murry, Darling and others) have formed only in the piedmont area of the Australian Alps, and they are used for irrigation and to supply urban centers with water. But the considerable precipitation in the Australian Alps during the wet period penetrates the soil, creating six large artesian water basins. Artesian water is drawn out of thousands of wells to provide drinking water for man and the vast number of stock.

Large expanses embrace regions which do not drain out to the sea, both in the eastern and central and in the western parts of the continent. Here there are only creeks which swell with periodic rushes of water. Originating in low watersheds or on island mountains, downstream the water is soaked up in the sand or lost in the salt lakes and mud. During heavy droughts, water even dries up in some of the larger watercourses. Conversely, during the long, heavy rains, creeks, and especially lakes, swell with water which spills over a broad area. During dry spells, Lake Eyre, for instance, breaks up into several lakes, braided with salt bars and low saltsheets. During these periods its surface is $2,500\text{ km}^2$ in size. However, during very wet years, watercourses infuse so much water that the lake spills out over an area of $15,000\text{ km}^2$. Large amounts of salt are created by salination, which is due to the capillary rise of subterranean water or the evaporation of water spilled over from the lake. The wind lifts and scatters the salt in the area around the lake, which is, therefore, very barren. This is why Eyre is called »the dead heart of Australia«²⁾

Vegetation corresponds with the climate and hydrography. The northern and eastern edges of Australia are covered by forests and savannas. Moving westwards, the air and soil become increasingly dry and we encounter savannas and steppes, then the thorny scrub and bush of the salt regions, then the sparse blanket of grass and finally the almost barren desert. This, in essence, sparse wild vegetation is known in science as the Australian phytogeographic region. In the distant geological past, when Australia was linked to parts of the continents opposite it, numerous plant and animal species spread to this region. The rupture of land links after the later disintegration of Gondwanaland led to the independent de-

²⁾ G. I. Muhin—M. P. Potemkin: *Avstralia* (Uchpedgiz, Moskva, 1956).

velopment of life forms and the preservation of several endemic species. At least 9,000 of the 12,000 plants found here today are endemic. Characteristic of these is the Eucalyptus of the myrtle family. Australia is the homeland of this genus, which is represented here by 350 varieties. Indeed, the Eucalyptus marks the landscape of large expanses of this continent. One of its species, the *Eucalyptus regnans* is sometimes more than 100 meters high, and its root system reaches a depth of 30 m. as it searches for moisture. Almost all species of Eucalyptus have leaves whose »ribs are turned to the Sun«, and the sunrays easily reach the soil through the treetops. That is why eucalyptus forests are also known as »light forests«. Acacias are another characteristic feature of Australian flora, numbering some 500 species, which is more than half of those existing on Earth. Various species of scrub — thorny, in places dense, impenetrable evergreen bushes — complete this picture.³⁾

The animal world is even more unusual than the plant world, and some scientists have called Australia a continent of »living fossils of the Mesozoic age«. The animal world has adapted very well in terms of feeding and movement to the dry environment. Especially the world of marsupials, which represent almost a »sketch for mammals on other continents and one of the past stages in the evolution of mammals«. Today there are approximately 230 kinds of marsupials living in Australia, the most famous of which is the kangaroo (*Macropus giganteus*). The kangaroo is about two meters long, and is the most frequent and best-known resident of the deserts and rare forests. Like many other desert animals forced to cross large distances in search of food, the kangaroo has developed into an excellent jumper: it can jump 10 m. long and 3 m. high. As a result, its hind legs are longer and stronger. The kangaroo is a plant-eater. There are also many other marsupials living in the arid inland areas of Australia: the marsupial wolf, the marsupial hare, »the devil«, the marsupial jachal, etc. Higher and autochthonous mammals include the dingo, jackal, mice and bats.

Although Australia is not as rich as other continents in terms of the variety and number of its animals, its birdlife makes up for it. Some of these birds can no longer be found anywhere else on Earth (the emu and cassowary, for instance, which are species of ostrich and are amongst the largest birds in the world).⁴⁾

When one bears in mind the landscape, then one understands why Australia is said to be a land of deserts, mostly barren and low mountains, eucalyptus trees and shrubs, marsupials and monotremata. Or better yet-it is a land where the trees cast no shadows, the flowers have no scent and the birds do not sing.

Settlement and population density. — The continent's geographical landscape was not always conducive to large-scale settlement. Australoids, negroid kinsmen to some of the aborigines of Southeast Asia and Vedda, probably moved herein the early Pleistocene age. Isolated in Australia's

³⁾ Ibid.

⁴⁾ G. Taylor: *Australia*, Second Edition (Methuen & Co. LTD, London, 1943).

arid regions, they preserved their primitive stone age economy, which consisted of food-gathering, hunting and fishing. The arrival of the Europeans was a dark hour for the aborigines, it marked the beginning of extermination and the break-up of their social organization. They originally numbered 250,000 to 300,000. The Europeans began settling here only in 1788 (Botany Bay, near modern-day Sydney, where the first settlement of convicts from England was set up). Settlements were founded in 1834 and 1835 around Portland, Melbourne, and especially Adelaide. Settlers then started moving from the Sydney and Adelaide areas inland. They took up sheep-raising, taking advantage of the land's vast natural pastures. But in 1851 gold was discovered in Victoria (Southeast Australia), and this led to the »gold fever« and to a rapid rise in migration. When the deposits were depleted, the settlers turned to cattle-raising and the silver and copper mines. In about 1890, new gold deposits were discovered in Western Australia, around Kalgoorlie, which led to a new, still more frantic gold craze. The overwhelming majority of prospectors rushed blindly deep into the desert, ill — advisedly moving further and further away from populated areas and drinking water, and usually dying of hunger and thirst as a result.⁵⁾

Migration to Australia continues to this day, although it has slowed down in pace. It includes, among others, a certain number of Yugoslavs, who today number nearly 400,000 on the continent. Still, Australia is very unevenly settled. Needless to say, the desert regions are the most sparsely populated, and in places there is only one inhabitant to every 25 km². If we draw a diagonal line from the southwest to the northeast of Australia, we will have two approximately equal halves of the continent. Barely one per cent of the population lives in the northwestern half, whereas over 99% lives in the southeastern half! Ninety per cent of the population is of British and Irish stock, as a result of which English completely prevailed as the official language, and with it, English culture, so that non-British immigrants quickly assimilated with the Anglo-Saxons. The British are still emigrating to Australia in large number. In 1980 and 1981, 124,000 Britishers applied to emigrate to Australia, which approves these applications, albeit selectively, giving priority to young and skilled people, especially electronics and other industrial experts. Right after World War II, the country had to bring in a massive new labor force »to feed the factories«. Today, the influx is skilled manpower, especially in the wake of the growing brain-drain to California, the Middle East and even the Far East, and because many people are refusing to »leave one part of the country to go where they are more needed«. Be that as it may, Australia's population has doubled since World War II, largely because of immigration. Today, one out of every five inhabitants is foreign-born. It is worth noting that the number of »coloreds« who are only too happy to adopt this country as their own is growing. Five hundred thousand refugees from Southeast Asia have made their home here; more than 60% of the relatively

⁵⁾ Z. Dugački: *Australija i Oceanija (Geografija svijeta, Book IV, »Seljačka sloga«, Zagreb, 1958).*

large number of blacks comes from south Africa, whose unjust apartheid system is completely disapproved of by the Australian government.⁶⁾

Australia — a world food and raw materials factory. — For a long time, immigrants were attracted most by the pastures and ores. Farming eventually expanded, too. As a result, Australia increasingly turned into a major producer and exporter of wheat, wool, meat and leather. Industry boomed during and after World War II, especially ferrous metallurgy, machine construction, the chemical, foodstuff and other industries. The majority of factories is concentrated along the eastern seaboard, which is the most densely populated because it has the best climate. Large mines, especially gold mines, were opened in the western and southeastern parts. Cattle-raising has penetrated much deeper inland, but not as far as the real desert. Still, cattle-raisers and farmers have not built villages, only farms which account for about 30% of the population; 70% lives in urban centers scattered around the periphery.⁷⁾

Australia's expanses are linked together by a network of modern roadways, often built under very difficult conditions and at great expense (vast deserts and arid areas, sparsely scattered settlements). The 50,000 km. — long railway is limited to the outer edges of the continent and serves mostly to link up remote and distant settlements and towns. The railway through southern and western Australia, for instance, runs as straight as an arrow for a full 500 kilometers; there are no settlements in this sector. With the passing of time, road transport became the chief means of transport for various goods and passengers. Today, trucks carry the bulk of farm products. A network of 903,000 km. of roadways, of which 156,000 are asphalted, permits busy traffic in trucks (more than 1,000,000) and passenger cars (about 5,000,000). From one year to the next, plane traffic has been playing a more and more important role (495 airports), especially in quickly covering large distances.⁸⁾

And so, thanks to its enormous natural potential, its good roadways and favorable historical conditions, Australia has become one of the most developed states in the world. In 1979 per capita income amounted to 9,100 dollars, placing the country just behind Canada and in front of such booming economic powers as Japan. Australia's standard of living is above Europe's. It holds first place in the world in terms of average meat and sugar consumption. Its processing industry today accounts for 50% and agriculture for 40% of the value of net production. The country has become a huge producer of wheat (about 15 million tons a year), sugar (about 3 million tons) and tropical fruits. With 174 million sheep and 20,5 million bovines, it is a huge cattle producer; only a small part of this is consumed at home, the rest is exported. Australia is the world's leading wool exporter, second leading meat exporter and third leading wheat exporter (exporting more than 80% of the amount it produces). Despite its deserts,

⁶⁾ N. Dragović: *Stranci osvajaju Australiju* («Politika», June 21, 1981).

⁷⁾ M. Vasović: *Regionalna geografija. Karakteristične regije na Zemljinoj površini* (Univerzitet u Beogradu, BIGZ, 1971).

⁸⁾ R. Petrović: *Zemlje i narodi svijeta* («Prosvjeta», Zagreb, 1975).

the country's natural potentials provide a solid living for at least 60,000,000 people.

Australia is increasingly opening up to foreign capital: from May 1980 to May 1981 alone, it »took in« 6.4 billion dollars, as compared to 1.3 billion in 1979. Western capital is increasingly being joined by capital from Japan and the countries of Southeast Asia. In the 1980—1981 fiscal year, Japan invested 431 million dollars in Australian industry alone (the Japanese firm of Toyota is building a large automobile factory near Melbourne).⁹⁾

State-continent. — In the XIX century, the British set up a number of colonies in Australia. Twice, in 1901 and again in 1911, they joined the Commonwealth of Australia, which to this very day has remained a British dominion with Canberra as its capital. It is made up of seven federal states: Queensland, Victoria, New South Wales, Tasmania, South Australia, Western Australia and the Northern Territory, so that the entire continent has virtually become one state.

Queensland (1.7 million km²) is in the northeastern part of Australia. It is a land with a narrow littoral, coastal mountains and stretching hills and lowlands inland, with a moist tropical climate in the north and subtropical climate in the south. As a result, the northern regions are covered with lush tropical forests and savannas. Sugar cane, rice and tropical fruits are grown here and the savannas are grazing ground for cattle (this is the leading cow and bull region in the country). Railways and roads link up the large gold, silver, lead, zinc and uranium mines with the ports, the largest of which is Brisbane (population — 833,000). *New South Wales* (800,000 km²) encompasses the southeastern part, with the coast, part of the Australian Alps and lowlands around the Murray and Darling rivers. The population is attracted here by the large coal production, powerful industry (40% of Australia's overall industry) and sheep-raising (47% of Australian wool). Sydney (population of about, 3,000,000), situated in a bay and in a perfect position for a port, in the middle of a large coal basin, has grown into the most populated city in Australia. The separate *district of the capital city of Canberra* was set up in the attractive mountain hinterland, and is only 2,400 km² in size. *Victoria* (227,000 km² with a population of about 4,000,000) is the most densely populated federal state in Australia. More than half its population (almost, 2,500,000) lives in its capital, Melbourne, which has become the meeting-point for roads leading from the inland lowlands and mountains to the Ocean. Its economy is based on large wheat production, cattle-raising, a powerful industry, tin and bauxite mines, and gold mines.

Tasmania, an island which is 123,000 km² in size, is situated south of the continent. It is hilly and mountainous, with heavy rainfalls (up to 3,000 mm.) and watercourses which are suitable for producing electrical energy. Extensive fruit-growing (apple, apricot and strawberry plantations), large-scale production of vegetables, paper and cellulose (from the dense forests) and considerable mining (tin, lead, zinc and copper) make this

⁹⁾ N. Dragović: *Stranci osvajaju Australiju.*

state economically important. *South Australia* (984,000 km²) covers the major part of the southern littoral and spacious continental region around the large salt lakes. The mountain range, which can be as high as 1,000 m. north to south, abounds in metal ores, one of the most valuable of which is iron ore, because of its up to 60% metal content. Rich uranium deposits have also been discovered here. The territory gravitates towards the large port city of Adelaide (population of approximately 900,000). *Western Australia* (2,500,000 km²) embraces one third of the continent, but because it is almost entirely desert, it has a population of only 980,000. The exceptions are the extreme southwestern and northwestern parts of the littoral, which are more amenable because they have more precipitation. A few, but very rich gold mines have been opened deep in the deserts (Great Sandy, Gibson and Great Victoria deserts). The most famous is in Kalgoorlie (population of 21,000), and an almost 600 kilometer-long water pipe-line has been built from the Perth coast to the town. The water is carried by water-pipes over 430 meter-high hill humps. This is a »miracle of modern civilization« in the middle of the desert: the town has straight, broad streets, comfortable and even luxurious homes, with lots of greenery and an extensive network of roadways to the surrounding mine pits. It is often said that deposits from the gold veins in this region are almost inexhaustable.

The Northern Territory (1,300,000 km² with a population of about 70,000) is the most sparsely populated and economically least active federal state in Australia. It is desertland in the south and humid and tropical in the north with up to 2,000 mm. of rainfall a year. As a result, it is covered with luxuriant tropical forests and savannas. This territory also boasts of various ores, especially metal ores.¹⁰⁾

¹⁰⁾ R. Petrović: *Zemlje i narodi svijeta*.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work of the Commission. It then goes on to discuss the various aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. The report concludes with a series of recommendations which are designed to help the government to deal with the problem in a more effective manner.

The second part of the report deals with the specific aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. It then goes on to discuss the various aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. The report concludes with a series of recommendations which are designed to help the government to deal with the problem in a more effective manner.

The third part of the report deals with the specific aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. It then goes on to discuss the various aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. The report concludes with a series of recommendations which are designed to help the government to deal with the problem in a more effective manner.

The fourth part of the report deals with the specific aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. It then goes on to discuss the various aspects of the problem, including the economic, social, and political factors which are involved. The report concludes with a series of recommendations which are designed to help the government to deal with the problem in a more effective manner.

Петар Влаховић

АНТРОПОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СТАРОСЕДЕЛАЦА АУСТРАЛИЈЕ

I Значај проблема

Антрополошке карактеристике домородачког становништва Аустралије припадају веома занимљивом кругу научних проблема на којима су се огледали бројни антрополози из многих научних установа широм света. Расправе о овој проблематици не престају ни у новије време, јер научна радозналост, полазећи од познатог ка непознатом, открива нове чињенице које употпуњавају, допуњују или понекад мењају раније постављене хипотезе. Захваљујући томе, антропологија је данас у могућности да укаже на нека питања која, колико-толико, уносе више светла у порекло аустралијских домородаца и формирање њихових особина у антрополошком, културном и друштвеном смислу.

Осврт о коме је овде реч настао је на основу литературе која је за ову прилику селекционисана како би се покренули неки проблеми прадомовине човечанства, затим истакле фазе развоја појединих људских облика, описали налази значајни за антропогенезу такозваних Аборигена Аустралије и указало на њихове антрополошке особине по којима се и данас издвајају у одговарајућу таксономску популацију људске врсте.

Само у склопу ових питања могу се правилније схватити неке биофизичке особености и порекло данашњег стариначког становништва Аустралије.

II Прадомовина човечанства и насељавање Аустралије

Антрополошка и етничка историја домородачког становништва Аустралије привукла је пажњу светске јавности одмах пошто је Џејмс Кук 1770. године (после Холаанбана, који су овамо доспели у два маха — 1605. и 1644. године) „открио“ свету највеће острво. Подробнија обавештења о овом становништву могу се пратити још од почетка XIX века, када је адмирал Dampier дао један помало неугодан опис домородаца, за које, између осталог, каже: „... уколико не узмемо у обзир њихову људску поставу, онда се мора признати да се мало разликују од животиња. Истина, веома су велики и усправни, но врло суви; имају дуге

Сл. 1

танке екстремитете, велику главу, избочено чело које стрчи напред, велике коштане обрве, напола затворене очи..." (B. Škerlj, »Ljudstva sveta«, стр. 80—81).

Американац Wilkes објашњава да је нос домородаца широк због тога што се у том смислу дотерује. Француски антрополог Bory de Saint Vincent, такође почетком XX века бележи како физиономија домородаца Аустралије подсећа на мандрила, сем што по боји није шаролика. Али, како каже Saint Vincent, оно што им је природа ускратила надокнађују сами тако што црвеном глином обоје јагодице чело, врх носа и браду. „То су најглупљи људи, последњи који су изишли из

Слика 2.

руку природе“ — каже се даље и наглашава да немају веру и уметност, да ништа не знају о својој нагости, не знају ни за лук ни за неке друге направе (B. Škerlj, »Ljudstva brez kovin, s 81). Gray је нешто праведнији, јер саопштава о матријархату, тотемској култури, табуу, погребним обичајима, веома замршеној друштвеној организацији, границама територија, и другом (Видети: (B. Škerlj, »Ljudstva brez kovin, s. 81).

Zimmerman, због непријатељства према Енглезима, саопштава о неразумном истребљењу домородаца, и као пример наводи племе Уача, из кога су тобоже побијене стотине хиљада тако да их је 1859. остало само 17. На овај начин су се, као што се види, стицале представе о домороцима Аустралије изван њихове уже домовине, која је, као што ће се видети, насељена можда знатно раније него многи други делови екумене. Уосталом, о томе сведоче налази коштаног материјала и остаци културе пронађени на тлу Аустралије. Наука је, као што се зна, превазишла сензационалистичке опсервације и трудила се да одговори на нека питања служећи се одговарајућим методама.

Руски научник И. М. Симонов, који је опловио Аустралију од 1819. до 1821. године, довео је њено домородачко становништво у везу са Индијом. Роберт Фрицрој, у чијој се експедицији 1839. налазио Ч. Дарвин, повезивао је Аборигене Аустралије са потомцима афричких црнаца, чији су преци овамо случајно доспели. Е. Ејр је 1845. истицао да су први досељеници својевремено доспели на северозапад и одатле се раширили по другим деловима континента. Ц. Причард је 1847. изнео мишљење — да су данашњи домороци Аустралије остаци „негроидне расе“, односно потомци старог становништва Океаније. М. Миклеј је око 1870, путујући од Јорка на северу до Хипеленда у Викторији на југу, претпостављао да је реч о самосталном живљу који је овде настао и остао. П. Тошинар је 1869. истакао разлике које се јављају међу домороцима Аустралије и Тасманцима. Џон Метју (1899) је указао, када је реч о домороцима Аустралије, на могућност мешавине Папуца и Дравида. Штавише, Ото Шатензах је почетком XX века сматрао Аустралију колевком човечанства, из које су насељени остали делови екумене (*Народи Аустралије*, стр. 58—64).

Ово су само неке од хипотеза које су ушле у научну литературу и подстакле нова трагања која су, када је реч о домороцима Аустралије, за сада знатно прихватљивија од претходних. Наиме, цео проблем се мора посматрати у склопу опште колевке човечанства.

Простор и границе у којима је извршено издвајање човековог претка из оквира животињског царства подробно је разматрано у литератури. Само у новије време чинили су то, на пример, Дебец (1952), Нестурх (1964), Bordes (1968), Урисон (1970, 1976), Кенигсвалд (1973), Howells (1973), Иванова (1974). Сви се они углавном слажу да се колевка човечанства може тражити, пре свега, на југу и истоку Африке, као што је то својевремено истицао Дарвин, тј. у области веома старих аустралопитека, који су могли дати потомство касније човекове врсте. Уосталом, у Олдувајском кланцу Танзаније пронађени су остаци најстаријих људи, а у Кооби фора у Кенији најстарија камена оруђа

на свету (Борисовскиј, с. 52). Ово, уз још неке друге доказе, упозорава да се човек прво издвојио на тлу јужне и источне или само источне Африке. У јужној и југоисточној Азији нису пронађени фосилни остаци људи и њихових култура који би били стари као они у источној Африци. Налази питекантропа на Јави нешто су млађи (1.900.000—1.500.000), исто, као и они из јужне Кине и северне Индије. Али, сви они сведоче да се и југоисточна Азија с правом може укључити у колевку човечанства, тим пре када се зна да су и у тим просторима пронађени антропоиди стари око два милиона година, који су били у процесу очовечавања. На тај начин колевка човечанства обухвата јужну Азију и делове североисточне Африке. Новија истраживања у првобитну колевку човечанства укључују и неке делове Европе. О томе сведоче налази у Вертешселешу (Мађарска), Пржезлетицама (Чехословачка), Хајделбергу (Немачка), затим налази у Грчкој (Петралони), у Валони у Француској и на неким другим странама где се старост коштаних остатака цени до 700.000 година. Откриће остатака Ремапитекуса у Мађарској (*Rudapithecus hungarius*), који се налазио у процесу хоминизације, уосталом као и на другим странама, указује да је процес очовечавања мајмуна својевремено представљао општи правац еволуције, који је захватао сву афричко-европско-азијску фаунистичку радијацију (Борисовскиј, с. 53) и тако у широко схваћеној еволуцији дао прве човекове претке. Предност се у том смислу не даје ни једном од трију поменутих континената. Зна се и то, — према садашњим подацима, Америка и Аустралија не могу бити укључене у области које представљају могућу прадомовину човечанства, већ налази то потврђују само за област тзв. „старост света“. У Америку Аустралију и Океанију човек је продро као сапиенс — што значи као творац културе. О томе сведоче археолошки налази међу којима, на пример, у Океанији најстарији потичу од пре 26.000 год. (са Нове Гвинеје) 3.000 до 4.000 година у другим деловима Полинезије, Макронезије и Меланезије (Борисовскиј, стр. 201).

В. Р. Кабо и Џ. Малвени су детаљно обрадили проблем насељавања Аустралије. Према њима, Аустралија је насељена пре 35.000 година до 30.000 год. Изгледа да је прво становништво овамо дошло из југоисточне Азије, јер је касни палеолит Аустралије веома сличан касном палеолиту и мезолиту југоисточне Азије. Том временском периоду насељавања Аустралије одговарају и фосилни остаци пронађени на овом подручју од краја XIX века наовамо.

Први налаз човекових фосилних остатака у Аустралији потиче из јужног Квинсленда. Године 1884. у месту Талгај, на дубини 2—3 метра, нађен је фрагмент лобање једног дечка старог 14—16 година. По степеноу минерализације и по изумрлим облицима друге врсте нађеним у истом слоју овај налаз човечје лобање датира се у периоду плеистоцена. Реч је о *Homo sapiens*, чија је апсолутна старост процењена на 10.000 — 12.000 година. Талгајски налаз био је у антрополошком смислу доста специфичан. Имао је велику површину непца, веома дебеле кости лобањског свода, низак лобањски свод у односу на дужину лобање, велике масивне зубне корене, изражену прогнатију, широк нос који није

много штрчао из равни лица, ниско и широко лице. Реконструкција је извршена 1914. и умногоме је подсећала на Аустралопитека из Африке (*народи Аустралије*, с. 64; Рогински, стр. 453).

Лобања из Когуна је откривена 1925. године на дубини од 0,6 метара, копањем канала близу реке Мур. Знак њене велике старине, исте као и претходне талгајске (10.000 — 12.000 год.) велики је степен минерализације. Одликује се масивношћу костију, великим прогнатизмом, снажним надочним луцима, ниским лобањским сводом на релативно великој дужини главе, веома масивним зубним коренима и доста широким носним отвором (*народи Аустралије*, с. 64; Рогински, с. 453).

Заједничко за обе лобање (из Талгаја и Когуна) јесте то што се одликују веома великом архаичношћу, која се не запажа ни код једног данас живог облика. Штавише, у антрополошком смислу су специфичније и архаичније и од лобања класичних неандерталаца. Израженија је ширина непца у односу на величину лобање и снажно наглашен прогнатизам, више него онај неандерталског типа.

Трећи значајан налаз потиче из Кејлора. Пронађене су две минерализоване лобање и други остаци скелета 1940. године, северозападно од Мелбурна, на дубини од 6 метара, у тераси реке Марибирнот. Једна од ових лобања, која је била боље очувана, описана је 1943. године. Лобање из Кејлора имају запремину мождане масе око 1593 cm^3 , затим виши темени свод, мање корене зуба, мање размере непца и нешто ужи нос. Радиоактивним датирањем установљена је апсолутна старост од око 15.000 година (Рогински, с. 454). Овај налаз из Кејлора сличан је лобањи Схул V мустеријенске епохе, тзв. палестинских неандерталаца, с тим што кејлорском типу недостају надочни лук и неке друге неандерталске особине (Рогински, с. 454). Дибоа и Вајденрајх су нашли сличност ове кејлорске лобање с налазом из Вадјака на Јави и из Там-Понга у Индокини.

Кејлорски тип лобање умногоме је сличан лобањама савремених домородаца Аустралије. Савремени домороци имају нешто мање лобање. Мања је пропорција непца и мањи корен зуба. Савремени тип лобање разликује се од кејлорске мањом ширином, затим мањом висином теменог свода, краћим лицем и већим индексом носа.

У новије време на тлу Аустралије је откривено још неколико значајних коштанних налаза. Неки од њих слични су кејлорском, а други когунском типу. Кејлорском типу сличан је скелет из Грин-Галија пронађен три километра даље од кејлорског налаза, на дубини од 120 cm . Радио-карбонском анализом датиран је на 6.460 година. Прелаз међу кејлорским и когунским типом представљају децји скелети нађени 1929. године на острву Тартанг и под абријем (поткатином у Девон Даунсу у Јужној Аустралији. Старост скелета на острву Тартанг цени се између 6.030 и 4.700 година, а у Девон Даунсу око 3.756 година. Сличан когунском типу је и налаз откривен 1960. године близу Монзгила у западном делу Новог Јужног Велса, стар око 4.625 година (Рогински, с. 454).

Веома је занимљив и налаз лобање на језеру Мунго око 900 km западно од Сиднеја. Старост лобање Мунго је процењена радио-карбон-

Слика 3.

ском анализом на 35.000 до 32.000 година. Значајно је за овај налаз то што се на њему запажају црте *Homo sapiens*, међу којима нема надочног лука, а упоредо с тим и неке архаичне облике изражене у петоугаоном облику затылка и погнуто испупченом облику чела (Рогински, с. 454—455).

Близу језера Каусвамп, на 320 км северно од Мелбурна, нађени су остаци од око 40 јидивидуа разног узраста, апсолутне старости 10.070 до 8.080 година. Лобање одраслих особа су већих размера. Одликују се забаченим челом, јако развијеним надочним луком, крупним лицем, израженом прогнатијом, великом ширином носа и особитом дебелином кос-

Сл. 4

тију лобањског свода. Сличне су когунском типу чија се старост цени, као што је речено, на 10.000 — 12.000 година.

Најстарији до сада познати житељи Аустралије одликовали су се, као што се види, веома архаичним обликом, о чему сведочи лобања Мунго, али су наставили да живе око 20.000 година, при чему су доста дуго били савременици знатно прогресивнијег кејлорског типа (Рогински, с. 455).

Домородачко становништво Аустралије развило се из претходних облика и до европских продора насељавало је читав аустралијски континент. Крајем XVIII века број старинаца је процењиван од 150.000 до 300.000 особа. Званични антрополошки подаци о савременом домородачком становништву постоје само из централне Аустралије о племену

Сл. 5

Аранда и двема северним групама из области Архемленда. Аранди се сматрају типским представницима Аустралијанаца. Одликују се средњим растом, танким трупом, дугим удовима, вунастом косом, тамномрком кожом, брадом средње густине, широким носем са назионом, дебелим уснама, израженом прогнатијом, долихокефалијом и наглашеним надочним луцима.

На југоистоку Аустралије има група ниског раста и коврцаве косе. Можда су то потомци Меланезана и Тасманаца, које су колонизатори доводили током XIX века, или су дошли у таласу усељавања с Нове Каледоније, који је својевремено захватио Тасманију и Аустралију.

Многи аутори су сматрали домороце Аустралије као представнике неандерталске врсте. Међутим, ово мишљење се не може прихватити, јер на њима нема ни најелементаријих неандерталских црта, као што су спојени подочни луци, бочни израсци и др. Сви њихови параметри одговарају општим одликама савременог човечанства. Пропорције тела су им веће од неандерталских. За неандерталце су карактеристична широка плећа и кратки екстемитети, што није случај код домородаца Аустралије. Приметне су разлике у облику лица, носа и друго. С друге стране, домороци Аустралије су познавали глачани камен још пре примене ове технике у другим крајевима, као и култивисање неких врста биља, што је касније претходило земљорадњи у другим крајевима, а о томе код неандерталаца не може бити речи.

Домороци Аустралије су били подељени на племена, од којих су најпроученији Курнан и Нарињери, на југоистоку Аустралије, затим Камиларои на истоку, племена Аранда (Арунта), Диери, Ларинта, Арабан (Урабун) у области острва Ер. По подацима из 1788. у Аустралији је било око 500 племена која су у просеку бројила око 500 — 600 чланова (од 100 до 1.500). Овом броју племена одговарао је приближно исти број језика. Важну улогу имале су и локалне групе, које су се јављале у оквиру сваког племена (Рогински, стр. 451—452).

По својој материјалној производњи и друштвеној организацији Аустралијанци су били на веома ниском степену развоја. Основа њихове привреде били су лов и сабирање. Земљорадња и сточарство нису им били познати. Једина домаћа животиња био је пас динго. Не само што нису познавали метал већ у њих није било ни грнчарије. Њихова техника се налазила на нивоу мезолита. Само су се на југоистоку Аустралије сретале глачане секире. Нису познавали лук, сем на крајњем североистоку, где је позајмљен од Папуанаца. Језици су специфични и немају сличности ни са једном језичком групом света. Разликују се и међу собом (Рогински, с. 452).

По подацима из 1971, број домородаца Аустралије износио је око 40.000 особа. Остаци ранијих племена очували су се првенствено у пустињским пределима западне Аустралије. Влада улаже напоре да их очува, али напори понекад остају узалудни, јер живот намеће своје токове и ствара нове вредности.

У закључку се може истаћи да се за сада искључује било какво аутохтоно порекло овог становништва на тлу Аустралије. Човек ранијих епоха, пре палеолитске, није могао доћи на аустралијски континент, пошто је он био одвојен од азијског копна. Да је постојала копнена веза, продрла би и у Аустралију одговарајућа сисарска фауна. Пловидба се не може очекивати од питекантропа и неандерталаца, а и археолошки материјал упућује на знатно познија раздобља развоја. Протоаустралијанци су могли доћи са азијског копна у време копнене везе са Аустралијом, а то потврђује што су по типу слични онима на Јави и даље на западу. О неандерталцу се не може говорити, јер домородачко становништво Аустралије има изглед *Homo sapiens*. О краниолошким специфичностима развоја сведоче налази Мунго, Талгаи, Когун и Кејлор, који указују на еволуцију каснијих облика сличних савременим антрополошким одликама домородаца Аустралије.

Petar Vlahović

THE ANTHROPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AUSTRALIA'S ABORIGINES

I. *Why This Question Is Important*

Anthropologists the world over have long been keenly interested in the anthropological characteristics of Australia's aborigines, and as science continues to progress down its road from the known to the unknown, new discoveries are made which substantiate, complement or sometimes alter earlier hypotheses. As a result, anthropology is today in a position to pinpoint certain questions which, in one way or another, shed more light on the origins of Australia's aborigines and the formation of their distinguishing traits in an anthropological, cultural and social context.

This paper is based on literature selected to raise certain questions about man's origins, to point up stages in the development of individual human forms, to describe discoveries of relevance to the anthropogenesis of Australia's aborigines and to point out the anthropological traits which distinguish them to this day within the corresponding taxonomical population of the human race.

It is only within the scope of these questions that one can properly understand some of the biophysical characteristics and origin of today's aborigines of Australia.

II. *Man's Prehistoric Birthplace and the Peopling of Australia*

The anthropological and ethnic history of Australia's aboriginal population began attracting world public attention after James Cook »discovered« the largest island in the world in 1770 (after the Dutch, who had made two passages here, one in 1605 and the other in 1644). More extensive information can be traced to the beginning of the nineteenth century, when Admiral *Dampier* gave a rather unflattering description of the aborigines. He says, among other things, the following: »...if we discount their human form, then one must admit that they are not very different from animals. True, they are very big and erect, but very lean; they have long thin extremities, a large head, a protruding forehead which juts out, large bony eyebrows, half-closed eyes...« (*B. Škerlj, Ljudstva sveta*, pp. 80—81).

The American *Wilkes* explained that the aborigines have a broad nose because they work at it. The French anthropologist *Bory de Saint Vincent*, also writing at the beginning of the twentieth century, remarked that the physiognomy of Australia's aborigines was reminiscent of the mandrill's except it was one color. But, said *Saint Vincent*, they make up for what nature deprived them of by painting their cheekbones, forehead, the tip of their nose and chin with red clay. »They are the stupidest of people, the last to have come out from nature's hand«, he goes on to say, stressing that they have no religion and no art, that they are ignorant of their nudity, that they know nothing about bows or certain other implements (*B. Škerlj, Ljudstva brez kovin*, p. 81). *Gray* was somewhat fairer, writing about the matriarchy, totem culture, taboos, funeral rites, complicated social organization, territorial boundaries, etc. (See: *B. Škerlj, Ljudstva brez kovin*, p. 81).

With his enmity for the English, *Zimmerman* reports on the ruthless extermination of the aborigines, and gives the Wacha tribe as an example. Hundreds of thousands of members of this tribe were allegedly killed off so that by 1859 only 17 remained. These, then, were the pictures given of Australia's aborigines outside their own homeland, which, as we shall see, may have been populated considerably before many other parts of the world. Indeed, this is corroborated by the bone remnants and remains of culture found in Australia. As is known, science has gone beyond sensationalist observations and has tried to find answers to certain questions through the use of corresponding methods.

The Russian scientist *I. M. Simonov*, who sailed around Australia from 1819 to 1821, believed that there was a link between the aborigines and India. *Robert Fitzroy*, whose 1839 expedition was joined by *Charles Darwin*, thought Australia's aborigines were the descendents of African negroes whose ancestors had accidentally hit upon this land. In 1845, *E. Eyre* concluded that the first settlers had initially reached the northwest and then spread across other parts of the continent. In 1847 *J. Pritchard* presented the view that today's aborigines are off-shoots of the »negroid race«, i. e. descendents of the ancient population of Oceania. Around 1870, *M. McClay* travelled from York in the north to Hipeland in Victoria in the south, and came to believe that these were an autonomous people who had emerged here and stayed. *P. Toppinar* in 1869 pointed up the differences which emerge between Australia's aborigines and Tasmanians. *John Mathiew* (1899) indicated the possibility of the aborigines being a mixture of Papuans and Dravidians. At the beginning of the twentieth century, *Otto Schatzenzsch* believed that Australia was the cradle of humankind and that it was from here that the rest of the world had been peopled (*Narodi Australije*, pp. 58—64).

These are only some of the hypotheses which later prompted new studies of Australia's aborigines and they, for the time being, are considerably more acceptable. Namely, the entire problem has to be viewed within the scope of the general cradle of humankind.

Extensive studies have been made of the area and delineations in which man's ancestor branched off from the animal kingdom. In more recent times alone, such studies have been written by Debetz (1952), Nesturh (1964), Bordes (1968), Urison (1970, 1976), Königswald (1973), Howells (1973), Ivanova (1974). They all basically agree that the cradle of mankind lies primarily in the south and east of Africa, as Darwin claimed in his day, i. e. in the region of the ancient australopithecines, who could have given seed to the subsequent human race. Indeed, the oldest human remains were found in Tanzania's Olduvai Gorge, and the oldest stone implements in the world were found in Kenya. (Borisovskii, p. 52). These and other finds indicate that man first branched off in southern and eastern, or only Eastern Africa. The fossil remains of human beings and their cultures found in southern and southeastern Asia are not as old as those found in eastern Africa. Pithecanthropus findings in Java are somewhat younger (1,900,000 — 1,500,000), as are those from southern China and northern India. Nonetheless, they all testify that southeastern Asia can rightly be included in the cradle of mankind, especially when one knows that anthropoids about two million years old, in the process of evolving into man, have been found in these regions. So, the cradle of mankind embraces southern Asia and parts of northeastern Africa. More recent research into the original cradle of mankind includes certain parts of Europe, as witness finds in Verteszelesz (Hungary), Przheletice (Czechoslovakia), Heidelberg (Germany) and in Greece (Petaloni), France (Vallon) and in other regions, where bone remnants are estimated to be as many as 700,000 years old. Discoveries of the remains of Remapithecus in Hungary (*Rudapithecus hungarius*), which was in the process of hominization, as, indeed, in other regions, show that the process of man's evolution from apes represented the general thrust of evolution throughout the African-European-Asian fauna radius (Borisovskii, p. 53), and in the broadest sense of evolution, provided man's first ancestors. None of these three continents is given any edge in this respect. According to data at our disposal, America and Australia cannot be included in regions which constitute man's possible prehistoric birthplace, for findings point only to the regions of what is called »the old world«. Man came to America, Australia and Oceania as sapiens, in other words as »culture-maker«. This is substantiated by archeological finds, the oldest of which in Oceania, for instance, date back 26,000 years (New Guinea), and 3,000 to 4,000 years in other parts of Polynesia, Macronesia and Melanesia (Borisovski, p. 201).

W. R. Cabo and J. Malveny closely studied the problem of the peopling of Australia. They claim that Australia was peopled 35,000 to 30,000 years ago. The first population seems to have come here from Southeast Asia, because the late paleolithic period in Australia closely resembles the late paleolithic and mesolithic period of Southeast Asia. Fossils found in this area from the end of the XIX century onwards correspond with this time period for the peopling of Australia.

The first discovery of human fossil remains was made in southern Queensland. The skull fragment of a boy between 14 and 16 years of age

was discovered at a depth of two to three meters in Talgai in 1884. On the basis of the degree of mineralization and extinct forms of other kinds found in the same layer, this skull fragment is traced to the Pleistocene period. This is a *Homo sapiens*, whose absolute age is estimated to be from 10,000 to 12,000 years old. This discovery was quite specific anthropologically. It had a large palate surface, very thick skull bones, a low skull arch in relation to its length, large massive teeth roots, pronounced prognathism, a splayed nose which projected little from the plane of the face, a low and broad face. When it was reconstructed in 1914 it closely resembled *Australopithecus* of Africa (*Narodi Australije*, p. 64; Roginski, p. 453).

The Kogun skull was discovered in 1925 at a depth of 0.6 meters, while digging a canal near the Moore River. The high degree of mineralization indicates its great age, as it did with the Talgai find (10,000 to 12,000 years old). It has massive bones, pronounced prognathism, heavy eyebrow ridges, low skull arch on a relatively long head, very massive teeth roots and quite a broad nose opening (*Narodi Australije*, p. 64; Roginski, p. 453).

Both the Talgai and Kogun skulls are marked by a very archaic quality, which cannot be seen in any living form today. Moreover, anthropologically speaking, they are more specific and more archaic than the skulls of classic Neanderthals. The width of the palate in relation to the size of the skull is more pronounced and prognathism is strongly marked, more than in Neanderthals.

The third important find comes from Kaylor. In 1940 two mineralized skulls and other skeletal remains were discovered northwest of Melbourne, at a depth of 6 meters, in the terrace of the Maribirnong River. The better preserved skull was described in 1943. The Kaylor skulls have a brain mass volume of about 1,593 cm³, a higher arch, smaller teeth roots, smaller palate proportions and somewhat narrower nose. Radioactive dating methods established their absolute age as about 15,000 years old (Roginski, p. 454). The Kaylor discoveries are similar to the Shul V skull of the Mousterian the so-called Palestinian Neanderthals, except that the Kaylor type does not have the eye ridge and some other Neanderthal traits (Roginski, p. 454). Dubois and Weidenreich found a similarity between the Kaylor skulls and finds from Vajak in Java and from Tam-Pongo in Indochina.

The Kaylor skulls are in many respect similar to those of modern-day Australian aborigines, whose skulls are somewhat smaller, with a smaller palate proportion and smaller teeth roots. The modern skull type differs from the Kaylor skull in that it is smaller in width, with a smaller arch shorter face and larger nose index.

A number of other important bone discoveries have been made in Australia in more recent times. Some resemble the Kaylor, and some the Kogun types. The skeleton from Green Gully is similar to the Kaylor type and was discovered three kilometers further on from the Kaylor find, at a depth of 120 cm. Radiocarbon analyses date their age as 6,460 years

old. The transition between the Kaylor and Kogun types can be seen in the children's skeletons discovered in 1929 on the island of Tartang and in Devon Downs in southern Australia. The age of the skeleton from Tartang Island is estimated at between 6,030 and 4,700 years old, and the one from Devon Downs is estimated to be about 3,756 years old. A discovery made in 1960 near Monsgill in the western part of New South Wales is similar to the Kogun type and is about 4,625 years old (Roginski, p. 454).

Another interesting find was made at Lake Mungo, some 900 kilometers west of Sidney. According to the radio-carbon analysis, the Mungo skull is 35,000 to 32,000 years old. What is important about this discovery is that it reveals *Homo sapiens* traits, including the fact that it has no eyebrow ridge, and yet at the same time it shows certain archaic forms reflected in the pentagonal shape of the occiput and low projecting shape of the forehead. (Roginski, pp. 454—455).

Near Lake Cowswamp, 320 kilometers north of Melbourne, the remains were found of some 40 individuals of different ages, their absolute age being set at from 10,070 to 8,080 years. The skulls of the adults are larger in size. They are distinguished by a receding forehead, strongly developed eyebrow ridge, large face, pronounced prognathism, very broad nose and particularly thick skull bones. They are similar to the Kogun type, which are estimated, as we have already said, to be 10,000 to 12,000 years old.

The oldest inhabitants known to have peopled Australia were, as we have seen, very archaic in form, as illustrated by the Mungo skull, but they continued to live some 20,000 years and for quite some time were contemporaries of the considerably more advanced Kaylor type (Roginski, p. 455).

The aboriginal population of Australia evolved from earlier forms and by the time the Europeans started setting foot on the continent they populated the whole of Australia. At the end of the XVIII century, they numbered from 150,000 to 300,000. Official anthropological data on the modern aboriginal population exist only for central Australia on the Aranda tribe and two northern groups from the Arnhemland region. The Arandas are considered to be typical representatives of Australians. They are of medium height, with a thin torso, long extremities, wooly hair, dark brown skin, average beard, broad nose, thick lips, pronounced prognathism, dolichocephalic and with pronounced eyebrow ridges.

There is a group which is short in size with wooly hair in southeastern Australia. Perhaps they are the descendents of the Melanesians and Tasmanians brought here by colonizers during the XIX century, or they may have come during the migration from New Caledonia to Tasmania and Australia.

Many authors believed Australia's aborigines to represent the Neanderthal type. But, this theory does not hold water, because they have not even the most elementary Neanderthal markings, such as connected arches under the eyes, etc. All their parameters correspond with the general traits of modern mankind. Their body proportions are larger than the neander-

thal. Neanderthals have broad shoulders and short extremities, which is not true of Australian aborigines. There are noticeable differences in the shape of their face, nose, etc. On the other hand, Australian aborigines were familiar with smooth stone before this technique was applied in other regions, they cultivated certain plant varieties which later preceded farming in other parts, whereas none of this can be said about the Neanderthals.

Australia's aborigines were divided into tribes, the most studied of which are the Kurnan and Narinieri in southeastern Australia, the Kamilaroi in the east, the Aranda (Arunta), Dieri, Larinta, Araban (Uraban) in the Eyre island region. According to records from 1788, Australia had about 500 tribes numbering an average of approximately 500 to 600 members (from 100 to 1,500). There were more or less as many languages as tribes. Local groups played an important role as they emerged within the framework of each tribe (Roginski, pp. 451—452).

The Australians were at a very low level of development in terms of their material production and social organization. Their economy was based on hunting and food-gathering. Farming and cattle-raising were unknown to them. The only domestic animal they had was the dingo. Metal was unknown to them, nor did they have earthenware. Their technique was at the level of the mesolithic age. Smooth axes could only be found in southeastern Australia. Bows could be found only in the northeast, where they had been taken from the Papuans. Their languages are specific and have nothing in common with any other language group in the world nor are they similar amongst each other (Roginski, p. 452).

According to figures for 1971, the aboriginal population in Australia numbered about 40,000. Remains of earlier tribes have chiefly survived in the desert regions of western Australia. The government is working to preserve them, but sometimes these efforts are in vain because life takes its own course and creates new values.

To wind up, we can say that for the present any autochthonous origin of this population on Australian soil can be ruled out. Pre-paleolithic man could not have come to the Australian continent because he was separated from the mainland of Asia. Had there been land links, corresponding mammal fauna would have made their way to Australia. Navigation cannot be expected of Pithecanthropes or Neanderthals, and archaeological finds point to a considerably later period of development. Proto-Australians could have come from Asia when there were land links with Australia, and this is substantiated by their similarity with those in Java and further westwards. There can be no question of Neanderthals, because the aboriginal population of Australia has the appearance of *Homo sapiens*. The craniological features of development are illustrated by the finds in Mungo, Talgia, Kogun and Kaylor, which point to the evolution of later forms similar to the contemporary anthropological features of Australia's aborigines.

Сузан Стратигос ВИЛСОН

ОСВРТ НА ИСТОРИЈСКУ ПРОШЛОСТ АУСТРАЛИЈЕ И ЊЕНО НАСЕЉАВАЊЕ

Добар дан! Југословенски научници који су раније одржали своја предавања у овој серији предавања, професори Васовић, Влаховић и Кнежевић, показали су тако велико познавање моје земље и њеног народа да ме је срамота што не могу данас да одржим ово предавање на језику ваше земље.

Иако земља досељеника, Аустралија је врло монолингвистичка земља. Наш једини званични језик је енглески, а највећи део нашег културног наслеђа, наш правни и политички систем, у ствари су британски. Зато многи Аустралијанци, као и многи странци, мисле да смо ми енглеског порекла. Међутим, у току последњих 100 година већина Аустралијанаца није енглеског порекла. Обратите пажњу на то да овде избегавам израз „британски“, чиме би био обухваћен велики део Ираца међу нашим становништвом, који по моме мишљењу, представљају посебан и карактеристичан елемент.

Већ сте од проф. Влаховића чули о првим миграцијама које су почеле још пре 40.000 година и са којима је дошло наше црно домородачко становништво из Азије у северну Аустралију. Крајем XVIII века ту је живело око 300.000 домородаца разасутих у малим племенским групама на преко 7,7 милиона квадратних километара Аустралије. Ова разасута племена говорила су око 600 различитих узајамно неразумљивих језика, карактеристичних не само за њихове групе разбацане по великом пространству већ и за временске периоде између разних досељавања.

Хиљадама година ови људи су живели у фасцинирајућем, прилично опасном складу са суровом околином огромног континента, који је само њима припадао.

У релативно скорашње време — а то је нешто пре 500 година — појавили су се и други посетиоци. Европски су морепловци повремено допирали — понекад намерно, понекад случајно — до северне, западне и јужне обале. Али, како ту нису нашли ни баснословно благо као у Јужној Америци, ни вредне зачине као у Источној Индији, они нису никад дошли у искушење да ту стално и остану. У ствари, земља коју су они видели била је гола и негостољубива, а домороци често непријатељски расположени — „најбеднији народ на свету“, како их је крајем XVII века назвао енглески пират-авантуриста William Dampier.

Па зашто је онда 100 година касније британска Влада послала флоту далеко 17.000 км. да настани ово чудно место?

Године 1770. познати енглески морепловац Кук (James Cook) пловио је јужним Пацификом у намери да пронађе велики јужни континент — Terra Australis Incognita — о коме су географи вековима нагађали. Нашао га је, и пошто је био врло импресиониран, заузео је његов велики део — кога је назвао Нови Јужни Велс — за енглеског краља Борђа III. Кук се искрцао на доброме месту — на источној обали, где има воде и плодног земљишта. Сукобио се и са домороцима, али његово мишљење о њима је у складу са просвећеношћу XVIII века у Европи и Русовом доктрином о племенитом дивљаку. Он је написао:

„Они се некеме могу учинити као најбеднији народ на земљи, али они су у ствари много сретнији него Европљани. Како не само што не знају за непотребне већ и ни за потребне ствари које се тако много траже у Европи, они су сретни што не знају за њихову употребу. Они живе у миру који није нарушен неравноправним условима: земља и море који им припадају снабдевају их свиме што им је потребно за живот.”

Захваљујући овом Куковом открићу, убрзо је овај идиличан начин живота био замењен бруталним и материјалистичким животом.

Осамнаест година после Куковог путовања, — односно 1788. године — прва британска флота стигла је у Сиднеј и ту се за стално настанила. Флоти је било потребно 36 недеља да стигне дотле; она је довезла 1.487 особа, од којих је 759, дакле више од половине било осуђеника.

То није био баш добар поступак за оснивање нове колоније. Али то није ни била намера — Енглези су само желели место где би могли да оставе затворенике (или осуђенике, како их називамо за тај период). Њих је био велики број. Ограђивање општинског пољопривредног земљишта и пораст урбанизације настале услед индустријске револуције у Енглеској у XVIII веку допринели су пренасељености градова и незапослености, сиромаштву и глади и у граду и на селу. То је условило и велики пораст криминала, као што су крађа дивљачи (илегално убијање дивљачи), разне врсте крађе и разбојништва са насиљем. У влади тога времена налазили су се људи који су били власници имовине која је била угрожена, па су преузимали кораке да заштите то своје власништво, али не ублажавањем узрока повећаног криминала, већ намећући тешке казне: 160 пресуда односило се на смртне казне. Међутим околности су биле такве да се строгим кривичним закоником тако нешто није могло спречити, па су затвори у Енглеској убрзо били тако препуни да су криминалце чак морали држати на старим бродовима или слупинама, како су их називали. Један од начина да се тај проблем ублажи био је да се осуђеници транспортују у Нови свет, где је било више простора и потребе за јефтинијом радном снагом, па су неки послати у енглеске колоније у Америци. Али, с тим је прекинуто када су те колоније стекле своју независност 1776. године. Када је као алтернатива био предложен Нови Јужни Велс, британска држава није обрати-

ла велику пажњу на тај предлог, али је прихватила као могућност то удаљено место да тамо депортује осуђенике.

Да би се могла разумети позадина ове одлуке, морамо се осврнути на питање европске експанзије и супарништва у то време. Британци су били забринути због њихових упрожених интереса у Индији и зато што се Француска приближавала Кини, тако да би стварање поморске базе у Новом Јужном Велсу, као што је била она у Рту добре наде, било од стратешког значаја; са радном снагом осуђеника та база би се могла развити и у опскрбну станицу. Осим тога, уколико Британци томе не би створили своју станицу, то би могли учинити Французи, или чак Холанђани. Као што је постојао општи интерес за стварањем једног истуре-ног места у трговачке сврхе, тако је и држава имала посебне интересе за поморским опскрбљивањем — конопља за једра и боровима за катар-ке који су се могли добити из тога краја.

Осуђеници су стигли 1788 — и наставили да пристижу током следећих 80 година; било их је око 160.000 углавном мушкараца, од којих је приличан број Ираца. То у ствари и није неки велики број у односу на касније миграције у Аустралију — за последњих 25 година се само преко 180.000 особа из Југославије настанило у Аустралији — али су без сумње осуђеници били ти који су имали доминантну улогу у развоју Аустралије у току следећих 50 година.

Упркос каснијим, романтичнијим генерацијама, које су из идеолошких или социјалних разлога желеле да своје претке-осуђенике сматрају као мученике за слободу, у ствари је врло мали број међу њима то заиста и био. Можда их је било око 100 Енглеца, 250 Канађана (побуђеника из 1838) и 350 Ираца, што укупно чини око 700 тзв. политичких затвореника.

Већина осуђеника су били људи са мало образовања и културе, мали криминалци, неписмени сељаци и скитнице, сурови, а затим сурово злостављани немилосрдним системом и тешком борбом за опстанак у потпуно страниј средини. У Новом Јужном Велсу већина их је радила обично под ужасним условима, било као мануелни или пољопривредни радници — за шта већина од њих није била обучена нити је осећала било какво одушевљење за такву врсту посла. Та прва колонија је убрзо пропала, јер ни безвољни и невешти радници, ни већина административаца и надзорника није готово ништа знала о пољопривреди. И, наравно, нико од њих није познавао ни годишња доба која су се смењивала, ни квалитет земље, ни потпуно супротне климатске услове.

Ти осуђеници, прогнани на 7 или 14 година, или на „доживотну робију“, постали су први стални бели становници Аустралије, пошто су врло ретко били у могућности да се врате у Енглеску, или то чак нису ни желели. Друга група оних који су са њима дошли били су војни или цивилни службеници, који су сматрали свој боравак у Аустралији за кратко и тешко изгнанство из њихове енглеске домовине у коју су се враћали по истеку дужности.

Све до XIX века у Аустралију се није доселио ниједан добровољни досељеник. Први добровољни досељеници почели су да долазе од 1807.

Досељавање је појачано после 1817. године, када је Нови Јужни Велс, услед развика економије, прво кроз лов на китове затим кроз вуну, постао привлачан за енглески народ и улагање енглеског капитала. Мерино-овце, које су овде познате од раног XIX века (немогуће је не поменути наше чувене становнике-произвођаче вуне када се говори о миграцијама у Аустралију) одржале су се и развијале у тим климатским условима, који су били идеални за производњу тако fine вуне потребне фабрикама текстила за време британске индустријске револуције. Брзи развика пасторалне индустрије имао је највећу могућу улогу у животу аустралијских колонија све до средине века.

Земља је била јефтина, тако да су Аустралију неки посматрали као земљу која пружа веће економске могућности него пренасељена Енглеска. До 1819. године број становника у Новом Јужном Велсу попео се на 26.026, од чега су 38% били осуђеници. У малој Тасманији на југу, где је насеље основано 1803. године, живело је 4.270 људи, од којих су 47% били осуђеници. Али, ако узмемо у обзир оне који су некада били осуђеници и децу тих осуђеника, можда 75% целокупног становништва још има везе са осуђеницима.

Нова насеља су брзо оснивана и од њих су касније постале државе (које ми називамо нашим републикама): Квинсленд (1824), Западна Аустралија (1829), Викторија (1835) и Јужна Аустралија (1836). Слободна досељавања су драматично почела да расту, понекад су била и организована, као што је, на пример, оно од које је створена Аделаида. У периоду од 1821. до 1830. око 7.554 људи се за стално настанило.

Међутим, та експанзија и просперитет имали су и своје прве жртве — домороце Аустралије.

Од самога почетка британског насељавања контакти између двеју култура били су ремећени неспоразумима, иако је првобитно понекад преовладавала и наклоност. Јако базирана на познатим територијалним границама, домородачка култура била је на неки начин вољна да подели та преимућства. Сем тога, бледолики дошљаци су понекад сматрани за духове предака који су се вратили међу њих па им је зато указивано огромно поштовање.

На жалост, став белих људи и догађаји који су убрзо уследили избрисали су то поштовање и оставили за собом само насиље.

Артур Филип, први гувернер, и велики број његових чиновника били су веома наклоњени домородачком становништву и желели су да их што више упознају (треба да се сетите да је то био период када је започето научно проучавање човека кроз антропологију или етнологију), али њихова добронамерност била је уништена њиховим потпуним неразумевашем и етноцентризмом. Тако су домородачка племенска права и земљиште за лов (који су се чинили Европљанима нетраженом, неупотребљеном земљом), а што је можда још важније, њихови одређени морални кодекси и света места, били непрестано скрнављени — и то више из неразумеваша него намерно. Промишљени филантропски покушаји — који су се кретали од поклона у виду европског одела, оруђа, пића, или ручкова у гувернерској палати, до слања заточених домородаца у

домовину ради изазивања куриозитета при парадама испред краља и друштва у Лондону, — сасвим су апсурдни, покровитељски и деструктивни за домородачку културу. Међутим, они су често били подузимани у најбољој намери. То је у ствари допринело истеривању у пропасти домородачког становништва започето појавом првих белих досељеника.

Исто је тако трагична чињеница да чим се колонија проширила и чим је белим људима било потребно више земље — тај рани заводљиви патернализам према домороцима замењен је отвореним презиром и сукобима, па је домородачко становништво немилосрдно истеривано са њихове племенске земље. То није било ни у духу званичне политике британске државе, која је дошљацима наредила да „задобију поверење домородаца“ и која је тражила од колонисте да живе у „пријатељству и срдчности са њима“. Али, влада је исто тако сматрала својом дужношћу да треба да заштити дошљаке и да евентуално организује казнене експедиције против незгодних и непријатних црних људи. Иако су власти опомињане да су домороци британски поданици и да су пред законом равноправни, основно право домородачког становништва — власништво над њиховом племенском земљом — било је укинато правним системом који је дозволио, прихватајући настојање Британије да постане власник земљишта, да држава постане власник целокупне земље, коју је затим могла продавати или поклањати новим становницима. Постојали су читави планови за заштиту домородаца и смиривање расних сукоба, али су они били сачињени према схватањима белаца XIX века и супериорности енглеског хришћанства, па иако су били искрени, ти су покушаји били несретни и узалудни. Домородачко становништво се често врло вешто и храбро одупирало сваком премештању, али се њихова опрема из каменог доба није могла никако супротставити модерној технологији (копље не може да се носи са пушком) тако да је настављено са њиховим истеривањем и истребљењем.

До 1850. основано је пет добро утврђених насеобина белих људи које су биле неуједначено распоређене дуж обале огромног континента. Ту је живело око пола милиона белаца од којих су половина (четврт милиона) били Ирци. Ова велика католичка ирска група, већином пореклом од осуђеника, показивала је жесток бунтовни темперамент против енглеских протестантских господара и представљала је прилично значајну групу у земљи, која се тек развијала у социјалном и политичком смислу. Већина становништва били су досељеници — било добровољни дошљаци било силом доведени осуђеници — тако да су готово половину укупног становништва сачињавали осуђеници или њихови наследници; 43% становништва је било рођено у Аустралији. Економију и политику је водило неколико релативно великих земљопоседника, који су производили главни експортни артикал — вуну.

О домороцима Аустралије размишљало се тада као о раси која изумире, чија „природна“ физичка и културна „инфериорност“ говори у прилог томе да они неће моћи преживети — а и зашто би! — па тако неће ни бити део будућности ове земље.

У 1851. години догодила се катаклизма — пронађено је злато. „Златна грозница“, која је неизбежно уследила, изменила је демографску слику земље, као и њену социјалну, економску и политичку структуру. И пре доласка првих бродова, који су собом довозили ловце за срећом из Европе у Америку, 50.000 људи из других крајева Аустралије било се сјатило у пределе Викторије и Новог Јужног Велса. Много их је било дошло из Тасманије, тако да је губитак радне снаге комбиноване са скретањем бродова, готово до Мелбурна, означавао пропаст оног раног просперитета колонија који се никад ничим више није могао повратити. На копну су људи долазили из градова: радње и трговине су остале и без особља и без купаца, а понекад и без самих трговаца који су пожурили да међу првима експлоатишу нова лукративна тржишта златних поља. У унутрашњости земље стада оваца остала су без пастира и стри-гача, а ни жетву није имао ко да обави. При доласку прекоморских бродова златна грозница је била толика да је читава бродска посада дезертирала да би се придружила онима који су журили у места као што су Бендинго и Баларат. Током 1851. убрзавање овога процеса се наставило — дошло је 89 бродова; у 1982. било их је 300. Само из Британије пристигло је око 150.000 људи у току прве две године. У периоду од десет година (1851-1861) становништво се више него удвостручило, на преко 1,1 милион душа. Иако су већину нових дошљака сачињавали Британци, међу њима је било и досељеника из Европе (међу којима и извесан број оних који су дошли да ту почну нов живот после неуспелих револуције 1848), из Америке и Кине. Током двадесет година, до 1870. године, број становника је увећан за 400%. Тај пораст није био ограничен само на златна поља. Мелбурн, који је до 1830. био предео у коме су домороци ловили, постао је до 1860. град просперитета, у коме је живело 200.000 Европљана.

У 1861. било је 203.966 европских копаца на златним пољима Викторије и 24.062 досељеника из Кине.

Од самога почетка владала је јака ксенофобија против њих. У извесној мери то је било базирано на страху да ће они који долазе преузети посао оних који су се већ ту нашли. Међутим, тај је страх био потпуно без основа, јер иако се њихов прилив поклапао са временом када је злато постајало све теже наћи, Кинези су у ствари радили много више, били су организовани по групама и били су способни да обезбеде себи за живот чак и у оним крајевима где су европски копачи копање исцрпели и напустили. Понекад су се они прихватили послова које други нису хтели да раде, или су попуњавали друга места у економији (као што је, на пример, гајење поврћа) да би се могло исхранити увећано становништво. Међутим, посебно од економске љубоморе, изгледа да је мржња према Кинезима била заснована на ирационалном расизму, базираном, парадоксално, и на страху од њих и на осећању супериорности белог човека — што се, на жалост, често понављало у историји Аустралије.

Неки копаачи су се обогатили; мањи број је стекао огромна богатства, па су се свуда колоније почеле нагло развијати у економском

смислу, што је, опет, стимулисало брзи развитак и унутрашњих и спољашњих саобраћајница, као и транспорт. Железница и телеграф су повезивали колоније. Развитак технологије је утицао на брже и чешће одашиљање прекоморске поште, а укрцавање и искрцавање бродова се повећало. Отварањем Суецког канала 1869. године омогућена је бржа и краћа веза Европе са Аустралијом преко Медитерана. Пошти између колонија и Лондона, којој је у 1850. години требало 90 дана, у 1870. било је довољно 45 дана — пола времена. Првој флоти је 1788. било потребно 8 месеци да стигне у Сиднеј. До 1888. године велики амерички брзи бродови смањили су то време на 80 дана. То не само што је утицало на повећање извоза аустралијске вуне, жита, минерала и меса већ су и досељеници, који су почели долазити својевољно, могли да путују комфорније и у већем броју. Почеле су се брже појављивати и нове идеје, а чешћи контакти са Сједињеним Америчким Државама почели су у извесној мери да успостављају равнотежу са дуготрајним британским културним утицајем.

Економски и политички развитак настао после златне грознице увеарио је британску владу да више не треба да шаље осуђенике у Аустралију, па је тако укинута тај свирепи систем.

Ни пасторална индустрија никад више није поново успоставила своју монолитну доминацију аустралијске привреде, чак иако су били повећани производња и извоз вуне, а број оваца у Аустралији је и даље био већи од броја становника (1880. године било је 2,5 милиона становника а 6,5 милиона оваца!). Али Аустралијанци су настојали да реше тај проблем — у последњој четвртини XIX века први пут је природан прираштај становништва превазишао број досељеника. Томе су нарочито допринели Ирци, и у природном прираштају и у броју досељеника, јер су услови живота у Ирској у то време били врло рђави. У ствари, 20% становништва Аустралије било је ирског порекла и, — као што се могло очекивати од групе формиране од осуђеника, а увећане сиромашним досељеницима, — они су показивали врло мало љубави за доминирајући британски естаблишмент, тако да су убрзо почели да испољавају свој потпуни протест против конзервативизма и свих енглеских елемената у политици Аустралије, што је веома много допринело развоју радничке организације (синдиката), оснивању Лабуристичке партије и појави национализма. То је тај национализам који карактерише политичку и културну историју Аустралије на прелазу овога века.

У ствари, до 1870. године 75% становништва је било рођено у Аустралији. Ти који су тамо рођени не сећају се, нити осећају носталгију за Енглеском. Осим тога, велики материјални прогрес земље и егалитарни токови уверили су многе да у Аустралији постоји јединствен начин живота, да земља има специјалну могућност и задатак да изгради ново друштво без класних разлика и без социјалних и економских неправди Старог света.

Постојале су и друге, мање високоумне идеје. Незадовољство због енглеске доминације, жеља за контролом досељавања Кинеза и, као најважније, схваћена потреба за јаком централном владом која ће бранити

земљу и створити боље услове за унутрашњу и спољну трговину, — означавали су растућу жељу за стварањем једне националне аустралијске владе.

Аустралија је била сретна када је пронашла мирно политичко решење, када је 1. јануара 1901. године шест колонија постало независно од Британије и када је истовремено прихваћен федерални систем у новој држави.

У време стварања федерације становништво Аустралије су први пут сачињавали становници оба пола у готово истом броју. Тај однос је био врло неуједначен од почетка колонизације белаца: мушкараца осуђеника било је много више од жена — осуђеница, и то у односу 5:1. Мушкараца је било више и међу првим добровољним дошљацима, јер је дуго путовање од Лондона било толико скупо и тако опасно да је релативно мали број мушкараца доводио и своје жене. У ствари, број мушких досељеника био је дупло већи од женских, а посматрано у целини, било је три пута више мушкараца од жена. Међутим, касније су они који су долазили у приватним селективним и подржавним аранжманима били промишљено одабрани ради изједначавања и равнотеже. То је допринело склапању већег броја бракова и повећању наталитета. До 1850. године било је 143 мушкараца на 100 жена, а 1900. године 110 мушкараца на 100 жена.

До 1905. године број становника износио је преко четири милиона. Према статистичким подацима, 1916. је било више жена у Аустралији. Међутим, то је било само на изглед, јер су се многи мушки становници Аустралије налазили на разним бојиштима у првом светском рату. До 1918. године број становника је износио више од пет милиона, што представља пораст од 35% у току 13 година. Од тога је $\frac{7}{8}$ отпадало на природни прираштај, јер је тешка економска депресија из 1850. утицала да Аустралијанци нерадо примају досељенике, пошто су се бојали да ће тиме њихова лична егзистенција и запослење бити угрожени. И овога је пута то био више страх него чињеница, а владе разних држава наставиле су са активном имиграционом политиком. Између 1910. и 1914. преко 275.000 британских досељеника било је привучено аустралијским сунцем и просперитетом. С обзиром на то што се осећала велика потреба за радном снагом, влада је платила путне трошкове половини тих досељеника.

Али, постојали су и други који се нису тако радо на то одлучивали. Растао је страх од обојених досељеника, нарочито од Кинеза. Жеља неких Аустралијанаца за стварањем једног једнообразног законодавства ради спречавања њиховог уласка у земљу допринела је стварању јаке федералне владе. Постигнута је једногласна сагласност, и на филозофској и на прагматичној основи, да Аустралија треба да постане заједница искључиво белог, углавном британског становништва, и да нова централна влада треба да предузме озбиљне кораке да би се то постигло. Један од првих задатака новог аустралијског Парламента било је доношење акта за забрану усељавања из 1901. године — опасан правни акт, по коме је сваки онај потенцијални усељеник који није умео

да напише 50 издиктираних речи на неком од европских језика проглашаван за особу непогодну за улазак у земљу. Имиграционе власти су могле, а то су и чиниле — да припреме текст на језику који је био потпуно стран молиоцу из Азије. Такав је текст касније срамно, али потпуно у складу с општим јавним мњењем, примењиван да би се онемогућило настањивање у Аустралији комуниста и других нежељених политичких дошљака.

Другим федералним правним прописима су „Канакас“, — црна радна снага, било да је увезена добровољно или не, ради обраде шећерних поља у Квинсленду крајем XIX века, — били приморани на репатријацију на острва Јужног Пацифика, одакле су некад били доведени.

Али, од свих закона најжалоснији су били они који су домородачком становништву непирали основна права, као што је на пример право гласа, редовно обавезно школовање, и многим државну пензију. Поново је законодавство тачно одржавало став заједнице. Тако на пример радници који су били, наравно, вернији и оданији својој боји него својој класи били су искључени из њихових синдиката. Свуда је постојала општа универзална супериорност белог човека и посебна генетска инфериорност аустралијског домороца. Овакав став, праћен социјалним дарвинизмом, утицао је на то да прагматичне владе и идеалистички мисионари воде политику сегрегације црних Аустралијанаца кад год је то било могуће, смештајући их у специјалне домородачке резервате, где су живели све дотле док не би неминовно изумрли. Није било увек јасно да ли се тиме желела постићи њихова заштита од белих Аустралијанаца или обрнуто. У ствари, до краја XIX века пунокрвни домороци Тасманије су потпуно истребљени, они су били жртве европске територијалне експанзије, свирепости, болести, масакра и погрешно пружене заштите. У унутрашњости земље, као што је нагласила проф. Кнежевић, алкохол и губитак културе били су узроци пропасти и смрти оних пунокрвних или полукрвних домородаца који су живели на ивицама насеља белаца.

С друге стране, бело становништво уживало је политичку и социјалну једнакост и материјално благостање много више него становништво Европе или Америке тога доба. Главну дихотомију у оквиру свега тога можда је најјасније изражавало настављено секташко расправљање око образовања и социо-политичке поларизације англофилних протестаната (око 40% становништва припадало је енглеској цркви, а 11% шкотској пресбитеријанској цркви), који су углавном потпомагали Британску Империју у иностранству и конзервативне политичке партије у земљи, и католици, који су углавном били ирског порекла (око 25% свег становништва почетком XX века). Ови последњи, наследници сиромашнијих и мало образованих досељеника, још су били несразмерно бројнији међу неквалификованим или полуквалификованим занимањима, тако да су подржавали Лабуристичку партију и били повод за културни и политички национализам.

Али ове су разлике нестале за време криза. Када је Енглеска објавила рат Немачкој 1914. године, одмах се сматрало да се и Аустралија налази у рату. Обе највеће политичке партије и јавност потпуно

су одобрили поносну декларацију Министра-председника „да ће Аустралија дати све од себе да је помогне и да ће је бранити до свог последњег човека и последњег пенија“. Када је ову конзервативну владу убрзо заменила Лабуристичка партија, та је политика била и потврђена и проширена. У добровољце се пријавило 330.000 људи (од укупног броја становништва од пет милиона) да се бори за Империју под британским заповедништвом. Како се рат одужио и како је било потребно све више трупа, дошло је до жестоког политичког сукоба око принудног војног рока. Два пута је влада, подржана од британске владе, тражила дозволу, кроз општи референдум, да се то спроведе. И оба пута је ирска католичка мањина, на челу са надбискупом из Мелбурна, чији је антибритански став био ослабљен трагичним догађајима у Ирској у то време, водила успешну кампању против владе.

Учешће Аустралије у рату допринело је све већем осећању националног поуздања и кохезије, који су се испољавали у њеном захтеву да на Мировној конференцији у Версају 1919. године буде присутна први пут независно од Британије.

Уређење које је Конференција утврдила, са поновним утврђивањем националности и националних граница у Европи, допринело је досељавању у Аустралију првог таласа европских досељеника, укључујући и приличан број оних из Југославије. Двадесетих година овога века разне земље су такође реактивирале своју политику велике финансијске помоћи за мигранте из Британије, којих је стигло 212.000 у периоду 1921—1929. Ови су таласи слабили онако како се продубљавала светска економска депресија, али ипак релативно високи стандард живота у Аустралији и даље је веома привлачно досељенике.

Жалосно је, међутим, што то није била обећана земља и за домородачко становништво које је и даље живело одбачено на сопственој земљи. До 1920. године само неколико хиљада тог становништва могло је, мање-више, да живи својим традиционалним племенским начином живота у далеким и пустим пределима северне, централне и западне Аустралије, у пределима који су у то време били од мале користи беломе човеку. Последњи велики масакр домородаца од стране једне групе белаца одиграо се 1927. и 1928. године. Канбера, нова федерална престоница, основана је 1927. године. Само се један усамљени домородац појавио на свечаности отварања, али је касније био замољен да је напусти, јер није био прикладно обучен за ту свечаност.

Како су се економски услови побољшавали крајем тридесетих година, тако су оживели и планови долазака у Аустралију. Међутим, спољни догађаји почели су да мењају врсту миграција у Аустралију, тако да 1928. година означава крај дугог периода досељавања углавном британског становништва. У 1939. години у Аустралију је дошло 14.000 људи, од којих 3.000 Британаца и 11.000 европских бегунаца од нацизма. Тако је започела нова улога Аустралије као земље — уточишта за бегунце и Европљане ван Британије.

Упркос повећаној теоријској независности с обзиром на однос са иностранством, влада и народ Аустралије су још једном себе аутоматски сматрали да су рату када је Британија ступила у рат 1939. године.

После 1945. године сеобе народа, политичке промене и ужасни економски услови у Европи потврдили су место и улогу Аустралије као земље — уточишта за избеглице. Таква је политика настављена, али сада је већина избеглица стизала из Азије. Настављене су и нове миграције. Федерална влада је веома много настојала да обезбеди довољно радне снаге за пољопривреду, која се брзо развијала, и да помогне малобројном аустралијском становништву од седам милиона људи да заузме огроман континент од 7,7 милиона квадратних километара. Али, већина досељеника није била из Британије. Од пет милиона придошлица после 1945. године, свега једна трећина су Британци. Већина осталих дошљака потиче из Јужне Европе — Италије, Грчке и Југославије.

Укупан број становништва је сада дупло већи — петнаест милиона, с тим што 60% повећања представљају досељеници. Према статистичким подацима, 40—60% укупног броја становништва отпада на Англосаксонце (без Ираца). У сваком случају, они су у опадању. Наравно да је то довело до огромних социјалних и културних промена. Пошто су наш језик, наше политичке, судске и културне институције и многе наше традиције британског порекла, наш начин живота и наш став према нама самима и према свету уопште заснивају се на карактеристичном амалгаму различитог порекла. Нови општи економски и стратешки фактори убрзали су те промене, и они који још увек Аустралију сматрају за велико сунчано издање Британије на другом крају кугле земаљске посматрају је више као стереотип прошлости него реалност садашњости.

Живот је почео да се мења и за домородачко становништво. Бројчано опадање које је започело приликом њихових првих контаката са Европљанима изменило се око 1950. године, када је успостављена боља здравствена служба, услови становања, образовања. Но, важне су исто тако и скорашње промене у ставу владе и друштва уопште. Протекционистичка политика касног XIX века за домороце није била ништа боља од патернализма или индиферентности који су јој претходили. Око 1920. и 1930. за становништво још увек у опадању, али при чему на жалост расне предрасуде и неразумевање нису ишчезли, прихваћена је политика асимилације. Док је у то време таква политика схватана као промена набоље, она је била заснована на схватању да је англо-аустралијски начин живота најбољи, коме сви народи треба да теже. Међутим, 1960. године увидело се да та значајна етноцентричност, која је карактерисала ставове и према домородачким и према небританским групама у Аустралији, не одговара једној нацији тако различитог порекла. Осим тога, снага и способност повратка на старо те домородачке културе, и њен јединствени квалитет, дошли су још више до изражаја. На референдуму из 1967. године 90% белог становништва Аустралије гласало је за промену у владиној политици у корист црних Аустралијанаца. Сада обе групе имају иста грађанска права, иако је прилично тешко потпуно

исправити све оне неправде и неједнакости из претходног века и по. Право на земљу која је њима припадала пре доласка Британаца остаје и даље врло мучно питање. Шест посто укупног земљишта у Аустралији враћено је домороцима, и то се све налази у северној територији, коју контролише федерална влада. Владе неких држава које су још увек конзервативне, или економски јаке групе, нерадо признају домороцима право на њихову сопствену земљу. Богата налазишта минерала и руда, нарочито гвожђа, злата и уранијума, откривена на племенској земљи или у њеној близини током последњих деценија, поново су распламсала старе конфликте између економских интереса белих људи и права црних људи и њихових духовних вредности. С друге стране, сматра се да домородачко становништво, као и остале етничке групе, имају права да чувају и развијају сопствену културу и заједништво радије у оквиру једне интегрисане него монокултурне Аустралије. Два важна недавна догађаја представљају отаџбински покрет и појачани понос и интересовање и међу црним и међу белим људима за јединствену домородачку културу и уметност.

Већ неколико година читаве породице и племена напуштају европска насеља, или вештачке резервате, и враћају се да живе у жбуновитим пределима на стари традиционалан начин, обично уз обавезну подршку, уз здравствену заштиту и образовање Аустралије XX столећа. Сада око 4.200 домородаца живи у 165 центара модерно адаптираних за ловачко-сакупљачко друштво.

Многе од тих заједница зарађују новац од уметности и занатства којима се баве, што је део њиховог традиционалног начина живота и образовања. Дивни примерци приказани на овој изложби савремени су производи једне богате и комплексне традиције, која се развијала у Аустралији током 40.000 година. Као Аустралијанка грчког порекла, ја с оптимизмом верујем да чудотворни опстанак те тако крхке културе и њена садашња виталност не само што представљају прошлост већ су и њен наставак и будућност за 160.000 домородачких становника данашње мултикултурне Аустралије.

С енглеског превела
Андријана Гојковић

Suzan Stratigos WILSON

A LOOK AT AUSTRALIA'S HISTORICAL PAST AND HOW IT WAS PEOPLED

Good morning! The Yugoslav scholars who have spoken earlier in this series, Professors Vasović, Vlahović and Kulžević, have shown such deep knowledge of my country and its people that I am ashamed I cannot speak to you today in the language of your country.

Yet Australia, though a nation of migrants, is very definitely monolingual. Our only official language is English; and most of our cultural heritage, our legal and political systems, for example, are basically British. Indeed, many Australians, and almost all foreigners think of us as of English origin. Yet for the last 100 years the majority of Australians have not been English. Note that I avoid the term British here, because this might be taken to include the large Irish component of our population, which I suggest represents a distinct and distinctive element.

You have already heard from Prof. Vlahović about the first series of migrations which began 40,000 years ago and brought our black Aboriginal people into northern Australia from Asia. By the end of the 18th century there were probably about 300,000 Aboriginals distributed sparsely in small tribal groups over the 7.7 million sq. km. of Australia. These scattered tribes spoke as many as 600 different, that is mutually unintelligible languages, indicative not only of their dispersion over wide areas, but also of the amount of time which elapsed between various influxes of migrants.

For thousands of years these people lived in a fascinating, if somewhat precarious harmony with the harsh environments of the huge continent which they had to themselves.

In relatively recent times — that is over the last 500 years or so, there were some other visitors. European navigators reached our north, west or south coasts occasionally, sometimes by design, sometimes by accident. But they found neither fabulous treasure as in South America, nor valuable spices as in the East Indies, so they were never tempted to stay. In fact the land they saw was barren and inhospitable and the natives often hostile — »the miserablest people in the world« as the English pirate-adventurer William Dampier called them in the late 17th century.

So why, 100 years later, did the British Government send a fleet 17,000 km. to settle in this strange place?

In 1770 the famous English navigator, James Cook, sailed into the South Pacific determined to find the great southern continent — Terra Australis Incognita — which geographers had theorized about for centuries. He did find it, and was sufficiently impressed to take possession of a large part of it — New South Wales he called it — for King George III of England. For Cook landed on the well-water, fertile and attractive east coast. He also encountered the Aborigines, but his assessment of them sprung from the enlightenment of 18th century Europe and Jean Jacques Rousseau's concept of the noble savage. He wrote:

»They may appear to some to be the most wretched people upon the earth; but in reality they are far more happier than are Europeans; being wholly unacquainted not only with the superfluous but the necessary conveniences so much sought after in Europe, they are happy in not knowing the use of them. They live in a tranquility which is not disturbed by the inequality of condition: the Earth and sea of their own accord furnishes them with all things necessary for life«.

Yet it was thanks to Cook's discoveries that this idyllic lifestyle was soon to see replaced by one of brutality and materialism.

Eighteen years after Cook's voyage — that is, in 1788 — the first British fleet arrived in Sydney and established a permanent settlement. It took the fleet 36 weeks to get there and it carried 1,487 people, 759 or just over half of whom were convicts.

It was not an auspicious way to start a new colony. But that was not the intention — the English merely wanted a place to dump prisoners (or convicts as we refer to them in this period). And they had a lot of them. The enclosures of common agricultural land, and the increasing urbanisation which the beginning of the Industrial Revolution brought to 18th century England led to overcrowding of the cities and unemployment, poverty and starvation in both town and country. This in turn caused a sharp increase in crimes like poaching, (illegal hunting of game), stealing and robbery with violence. The government of the time was composed of those who owned the property which was threatened; and they took steps to protect their property not by trying to alleviate the cause of the rising crime rate, but by imposing heavier penalties: 160 offences were punishable by death. But circumstances were such that the severe penal code did not in fact act as a deterrent, and the jails of England were soon so overcrowded that criminals were even kept in old ships or hulks as they were called. One way to alleviate the problem was to transport convicts to the New World where there was more space and a need for cheap labour, and some were shipped to the English Colonies in America. But that stopped when these Colonies won their independence in 1776. When New South Wales was first suggested as an alternative the British Government took little notice, but eventually it saw the sense of such a distant place to dump convicts.

To understand the background to the decision we must look at the broader question of European expansion and rivalry at this time. The British were nervous about a French threat to their rich interests in India and their access to China, and the establishment of a naval base in New South Wales, like the one at Cape of Good Hope, would have strategic value; with free convict labour it could be developed into a supply depot too. Moreover, if the British did not establish a station there, perhaps the French, or even the Dutch might. As well as a vague general interest in establishing an outpost for expanding trade, the Government had a specific need for naval supplies — hemp for sail canvas and pine trees for ships' masts, which the area might be able to supply.

So the convicts came in 1788 — and continued to arrive over the next 80 years — in all 160,000 of them, mostly men, a fair number of them Irish. It is not a large number in terms of later migration to Australia — in the last 35 years, for example, over 180,000 people from Yugoslavia alone have settled in Australia, but nevertheless it was the convict system which dominated the development of Australia for the next 50 years.

Despite the wistful thinking of later, more romantic generations, who for ideological or social reasons saw many of our convict ancestors as martyrs for freedom, in fact relatively few of them were. Perhaps about 100 Englishmen, 250 Canadians (the rebels of 1838) and about 350 Irishmen made a total of about 700 so-called political prisoners.

Most of the convicts were men of little education or culture, petty criminals and illiterate peasants and vagabonds, brutal or soon brutalized by a cruel system and a hard struggle for survival in a totally alien environment. In New South Wales most of them worked, usually under appalling conditions, as manual or agricultural labourers — for which many of them had little training and less enthusiasm. Indeed the infant colony nearly starved to death because neither the unwilling and unskilled labourers nor most of the administrators and overseers knew much about farming at all. And, of course, none of them understood seasons which were back to front, the strange soils, or antipodean climatic conditions.

These convicts, exiled for 7 or 14 years, or »the term of their natural lives« became the first permanent white settlers of Australia, for they were seldom able or willing to return to England. The other group who arrived with them, the military and civil officials were more prone to regard their time in Australia as a brief and difficult exile from their English homeland to which they returned at the end of their tour of duty.

No free settlers came till the 19th century — in 1807 a trickle of voluntary migrants began. The flow increased after 1817, when the expansion of the economy, firstly through whaling, later through wool, made New South Wales a more attractive place for English people and English capital investment. Merino sheep were introduced early in the 19th century (it is inevitable that our famous woolly settlers should be mentioned in any discussion of migrants to Australia) and thrived in the climatic conditions, which were ideal for the production of the type of fine wool nee-

ded by the textile factories of Britain's industrial revolution. The rapid development of the pastoral industry was the dominant feature of the Australian colonies till the middle of the century.

Land was cheap, and Australia was already seen by a few as offering greater economic opportunity than overcrowded England. By 1819 the population of New South Wales was 26,026, 38% of whom were convicts. In tiny Tasmania, in the south, where a settlement had been founded in 1803, there were 4,270 people, 47% of whom were convicts. But if we count those who had once been convicts, and the children of convicts, perhaps 75% of the total population was still convict connected.

New settlements were quickly established in what later became the states (which is what we call our republics) of Queensland (1824), Western Australia (1829), Victoria (1835) and South Australia (1836). Free migration increased dramatically, sometimes as part of an organised scheme like the one which founded Adelaide. Between 1821 and 1830, 7,554 men arrived as permanent settlers.

But there were victims of this expansion and prosperity—the Aboriginal peoples of Australia.

From the beginning of British settlement contact between the two cultures was based on misunderstanding, although initially a wary goodwill sometimes prevailed. Aboriginal culture, though premised on well understood territorial boundaries, was also disposed in some ways towards sharing of resources. Moreover, the palaskinned new-comers were sometimes seen as returning ancestral spirits, and therefore a somewhat terrified respect was due to them.

Unfortunately the attitudes of the white men and consequent events soon dissolved the respect and left only the terror.

Arthur Phillip, the first governor, and a number of his officials were genuinely well-disposed towards the aboriginal inhabitants, and anxious to learn more about them (you will recall that it was this period which saw the beginning of the scientific study of man now known as anthropology or ethnology) but their benevolent attitude was outweighed by their total ignorance and ethnocentricity. So tribal rights, and hunting grounds (which appeared to the Europeans to be unclaimed, unused land), and perhaps more important, their strict moral codes and sacred places were continuously violated—albeit more through ignorance than illwill. Deliberate attempts at philanthropy—which ranged from gifts of European clothes, tools or liquor, or dinner at the Governor's residence, to sending captured natives home as dressed up curiosities to be paraded before the king and society in London seem absurd and patronizing to us, as well as destructive of the aboriginal culture; but they were generally well-intentioned. It makes the dispossession and decline of Aboriginal society which began as soon as the new white migrants came all the more tragic.

Equally tragic is that fact that as the colony expanded and the white settlers needed more land, the early, misguided paternalism towards the natives was replaced by open contempt and conflict, and the Aboriginal people were ruthlessly driven from their tribal lands. This was directly

against both the letter and the spirit of the official policy of the British Government which ordered the settlers to „conciliate (the) goodwill of the natives« and required the colonists to live »in amity and kindness with them«. But the government also saw its duty to protect the settlers and eventually organized punitive expeditions against troublesome blacks. Although the authorities were reminded that the natives were British subjects and entitled to equal treatment before the law, the basic right of the Aboriginal people — the ownership of their tribal land — was swept away under a legal system which maintained that, following Britain's taking possession of the country, the Government became the owner of all land, which it could then sell or give to the new settlers. There were schemes to try to protect the natives and ease the racial conflict, but they were devised according to 19th century concepts of white supremacy and the superiority of English Christianity, and whilst sincere, these attempts were unfortunate and futile. The Aboriginal people themselves resisted their displacement, often with great skill and courage, but their stone-age equipment was no match for modern technology — the spear could not outfight the gun and their dispossession and decline continued.

By 1850 there were five well-established white settlements distributed unevenly around the coast of the huge continent. These held about half a million white people, half of whom, about a quarter of a million, were Irish. This large Irish Catholic group, mostly of convict origin, had brought with them their fierce spirit of rebellion against their English Protestant masters, and formed a group which has been of considerable significance in the country's socio-political development. Most people were immigrants — either willing settlers or unwilling convicts about half the total population was either convict or of convict descent; 43% of the population had been born in Australia. The economy and the political scene were dominated by the relatively few large land owners who produced the main export commodity — wool.

Of the Aboriginal Australians it was generally accepted that they were now a dying race whose »natural« physical and cultural »inferiority« meant that they would not-indeed should not-survive to be part of the country's future.

In 1851 came the cataclysm — the discovery of gold. The subsequent »gold rush« irrevocably changed the demographic make up of the country as well as its social, economic and political structure. Even before the first ships arrived bringing fortune seekers from Europe and America, 50,000 men from other parts of Australia had poured into Victoria and New South Wales. So many came from Tasmania, for example, that the loss of manpower combined with the diversion of shipping to nearby Melbourne, meant the colony's early prosperity was lost, never to be regained. On the mainland people flocked from the cities: shops and businesses lost both employees and customers, and sometimes the traders themselves, as they rushed to exploit the lucrative new consumer markets on the godfields. In the country, sheep were left without shepherds or shearers and harvests without anyone to bring them in. When ships arrived from overseas, the

gold fever was such that crews deserted to join the passengers hurrying to places like Bendigo and Ballarat. The process continued to accelerate-in 1851, 89 ships arrived; in 1852 300 came. 150,000 people arrived from Britain alone in the first two years. In the ten years between 1851 and 1861, the population more than doubled to over 1.1 million. Although most of the newcomers were British, they included migrants from Europe (amongst them a number who came to make a new life after the failed revolutions of 1848), America and China. Over the 20 years to 1870 the population increased 400%. Nor was the increase confined to the goldfields-Melbourne, which in 1830 had been an Aboriginal hunting ground was by 1860 a prosperous city of 200,000 Europeans. In 1861 there were 203,966 European diggers on the goldfields of Victoria, and 24,062 migrants from China all but 6 of them men.

From the very beginning a fierce xenophobia was directed against them. To some extent this was based on fear that incoming migrants would take the jobs of those already there. It was a fear quite without foundation, however, for although the influx coincided with the time when gold was becoming harder to find, in fact the Chinese, who worked harder and in organized teams, were able to get a living from areas already worked over and left by the European miners. Sometimes they took up jobs the latter wouldn't take, or filled other needs in the economy for example by growing vegetables to supply the rapidly increasing population. But quite apart from economic jealousy hatred of the Chinese seems to have been founded on irrational racism, based, paradoxically, on both fear of them and a sense of white superiority-unfortunately a recurrent theme in Australian history.

Some of the diggers became quite rich; a few made immense fortunes, and overall the colonies burst into a period of extraordinary economic expansion generally, which in turn stimulated the rapid development of both internal and external communications and transport. Railways and telegraph lines linked the colonies. Burgeoning technology meant the speed and frequency of overseas mail and shipping continued to increase. With the opening of the Suez Canal in 1869 there was a faster and shorter route from Europe to Australia via the Mediterranean. Mail between the Colonies and London which had taken 90 days in 1850, in 1870 took only 45 days-half the time. The First Fleet had taken 8 months to reach Sydney in 1788. By 1888 the beautiful big American clipper ships had cut the time to 80 days. Not only did this mean greatly increased export opportunities for Australian wool, wheat, minerals and meat, but migrants, all of them coming voluntarily now, could travel in greater comfort and in far greater numbers. New ideas arrived more quickly too, and more frequent contact with the United States of America began to some extent to counterbalance the longstanding British cultural influence.

The economic and political development which followed the gold rushes finally convinced the British Government that it should no longer send convicts to Australia and that cruel system ceased.

Nor did the pastoral industry ever regain its monolithic dominance of the Australian economy, although wool production and exports increased, and the number of sheep in Australia continued to be far greater than the number of people. (In 1880 there were 2—1/2 million people, and 65 million sheep!) But Australians were working on the problem — by the last quarter of the 19th century natural population increase came to exceed migrant intake for the first time. The Irish were notable contributors both to the natural increase, and to the migration for conditions in Ireland were very bad at this time. In fact, 20% of the population of Australia was of Irish origin and as you would expect from a group founded by convicts and increased by poor migrants, they had little love for the British-dominated Establishment and soon infused their radical protest against conservatism and all things English into politics in Australia, where it contributed notably to the development of trade unionism, the establishment of the Labor Party, and the rise of nationalism. It is this nationalism which characterizes the political and cultural history of Australia at the turn of the century.

In fact by 1870, 75% of the population was Australian by birth. These native born had no memory of, nor nostalgia for England. Moreover, the country's great material progress and egalitarian ways convinced many that there was a unique quality of life in Australia, that the country had a special opportunity and mission to build a new society without the class distinctions and social and economic injustices of the old world.

There were other, less high-minded ideas current too. Resentment of English domination, a desire to control Chinese migration, and, probably most important, a perceived need for a strong central government to defend the country and to develop better conditions for internal and external trade, all indicated a growing desire for a national Australian Government.

Australia was lucky, and found a peaceful and political solution whereby on January 1, 1901, the six colonies became independent of Britain, at the same time adopting a federal system of government for the new country.

By the time of Federation, the population of Australia consisted, for the first time, of almost equal numbers of both sexes. The proportions had been very unbalanced from the beginning of white colonization: male convicts had outnumbered females in the ratio of 5 to 1. Men had predominated among the early free settlers, too, for the long voyage from England was so expensive and so hazardous that relatively few brought their wives with them. In fact the number of incoming males was double that of females, and in the total population there were three times as many men as women. Later, however, those who came as part of one of the private schemes of selective and subsidized settlement were deliberately chosen with a view to evening the balance. This led to a higher marriage rate and so to an increased birth rate. By 1850 there were 143 men to every 100 women, by 1900, 110 to every 100.

By 1905 the population was over 4 million. In 1916 women statistically outnumbered men in Australia for the first time, but this situation only appeared because so many males were fighting elsewhere in the First World War. By 1918, the population exceeded 5 million, a growth of 35% in 13 years. Seven-eighths (7/8) of this was due to natural increase, for a severe economic depression in the 1890's had made many Australians less eager to accept migrants whom they thought would affect their own employment prospects. Again this was fear rather than fact, and the governments of various states pursued active immigration policies. Between 1910 and 1914, over 275,000 British settlers were drawn to Australia's sunshine and prosperity. So great was the need for this labour force that government paid the fares of half of these migrants.

But there were others who did not find such ready acceptance. The intensity of the general fear of coloured, and especially Chinese, immigration had been growing. Indeed a desire for uniform legislation to effectively prevent their entering the country had influenced some Australians towards the creation of a strong federal government. It was virtually unanimously agreed that, on both philosophical and pragmatic grounds, Australia should become an exclusively white, basically British, society, and that the new central government should take strong steps to ensure this. One of the first works of the new Australian Parliament was the Immigration Restriction Act of 1901, a pernicious piece of legislation whereby any intending immigrant who could not write 50 words dictated in a European language could be declared unfit to enter the country. Immigration officials could and did make sure the test was given in a language unknown to an Asian applicant. Just as shamefully, but equally in keeping with the general tenor of public opinion, the test was used later in the century to keep communists and others considered politically undesirable from settling in Australia.

Other federal legislation provided that the Kanakas, the black labourers imported willingly or unwillingly to work in the Queensland sugar-cane fields in the late nineteenth century, should be repatriated to the South Pacific islands from whence they had originally been taken.

But saddest of all were the laws which denied the Aboriginal people such basic rights as the right to vote, to formal compulsory education and to most Government pensions. Again the legislation accurately reflected the attitude of the community. The workers, for example, clearly more loyal to their colour than to their class, excluded them from the trade unions. There was a universal certainty of white superiority in general and the genetic inferiority of the Australian Aborigine in particular. This view, and the social Darwinism which accompanied it, led both pragmatic governments and genuinely idealistic missionaries towards a policy of segregating the black Australians wherever possible on special native reserves until such time as they would inevitably die out. It was not always clear whether this was intended to protect them from white Australians, or vice versa. In fact by the end of the nineteenth century the full-blooded Aborigines of Tasmania were virtually extinct, the victims of European

territorial expansion, cruelty, disease and massacre, and misguided protection. On the mainland, as Professor Knežević points out, drink and cultural deprivation often led to the degradation and death of those full-blooded or half-caste Aborigines who lived on the fringes of the white settlements.

The white population, on the other hand, enjoyed a level of political and social equality and material prosperity far higher than that generally available in Europe or America at the time. The main dichotomy within it was still perhaps most clearly reflected in the continuing sectarian argument, mainly over education, and socio-political polarization of the Anglophile Protestants (about 40% of the population belonged to the Church of England, 11% to the Scots Presbyterians) who mainly supported the British Empire abroad and the conservative political parties at home, and the Catholics, generally of Irish descent (about 25% of the population at the beginning of the twentieth century). The latter, descendants of poorer and less educated migrants, were still disproportionately numerous in unskilled and semi-skilled occupations, and tended to support the Labour Party and the cause of cultural and political nationalism.

But these distinctions became blurred in times of crisis. When Britain declared war on Germany in 1914 it was generally accepted that Australia was automatically at war, too. Both major political parties and the public fully supported the Prime Minister's proud declaration that »Australia will stand beside our own to help and defend her to our last man and our last shilling.« When his conservative government was replaced by the Labour Party shortly afterwards, this policy was endorsed and extended. 330,000 men (out of a total population of 5 million) volunteered to fight for the Empire and they served under British command. As the war dragged on, however, and more troops were needed, fierce political conflict broke out over the question of compulsory military service. Twice the government, encouraged by the British government, requested, through a general referendum, the power to institute this. And twice the Irish Catholic minority, led by the Archbishop of Melbourne, its anti-British sentiment strengthened by the tragic events in Ireland at the time, led a successful campaign against the government.

Australia's participation in the war also gave the country an increased sense of national confidence and cohesion, reflected in her demand to be internationally represented independently of Britain for the first time at the Peace Conference at Versailles in 1919.

The settlement which the Conference drew up, with its readjustment of a number of nationalities and national borders in Europe, led to Australia's first wave of European migrants, including a significant number from Yugoslavia. In the '20's the various states also reactivated their vigorous policies of financial assistance for migrants from Britain, 212,000 of whom arrived between 1921 and 1929. These programmes slowed down considerably as the world economic depression deepened, but Australia's relatively high standard of living continued to attract settlers.

Sadly, it was not a land of promise and opportunity for the Aboriginal people who continued to live as outcasts in their own country. By the 1920's only a few thousand of them could still live more or less in their traditional tribal ways in distant or desert parts of north, central or western Australia, at that time areas of little use to the white man. In 1927 and 1928 the last large scale massacres of Aboriginals by a group of whites occurred. In 1927 Canberra, the new federal capital, was created. A solitary Aboriginal appeared at the opening ceremony, but was later asked to leave as he was not properly dressed for the occasion.

As economic conditions improved at the end of the '30's, the assisted passages schemes were revived. But external events were beginning to change the pattern of migration into Australia, and 1938 marks the end of the long period of basically British inflow. In 1939, 14,000 people arrived, 3,000 of them British and 11,000 of them European refugees from Nazism. Australia's new role as a home for refugees and non-British Europeans had begun.

In spite of increasing theoretical independence in foreign relations, the government and people of Australia once more considered themselves automatically at war when Britain went to war in 1939.

After 1945, the dislocation of peoples, political changes and appalling economic conditions in Europe confirmed Australia's place as a home for refugees. This policy has continued, although most of the refugees come from Asia now. The new migration patterns continued, too. The federal government eagerly sought people to provide the rapidly expanding economy with a sufficient labour force, and to help Australia's tiny population of 7 million effectively occupy a huge continent of 7.7 million square kilometres. But Britain no longer supplied most of the migrants. Of the five million newcomers since 1945, one-third have been British. Most of the others have come from southern Europe — Italy, Greece and Yugoslavia.

The total population has now doubled to 15 million, 60 per cent of this increase due to immigration. Estimates of the Anglo-Saxon British (i. e. excluding Irish) component of the total population range from 40 — 60 per cent. In any case it is certainly declining. This has, of course, wrought tremendous social and cultural change. Whilst our language, our political, legal and cultural institutions and many of our traditions are derived from Britain, our way of life and our attitude to ourselves and at the world at large are based more on a distinctive amalgam of our diverse origins. New global economic and strategic factors have accelerated these changes, and those who still see the country as a big sunny version of Britain at the Antipodes are looking more at the stereotype of the past than the reality of the present.

Life is changing for the Aboriginal people. The population decline which began with their first contact with Europeans was reversed by the 1950's when better health services, housing and education were provided. But equally important have been recent changes in the attitudes of both government and society in general. The protectionist policies of the late

nineteenth century had served the Aboriginal people no better than the paternalism or indifference which preceded them. In the 1920's and '30's, with the population still declining but racial prejudice and ignorance unfortunately not declining, a policy of assimilation was adopted. Whilst seen as an enlightened change at the time, it was premised on the assumption that the Anglo-Australian way of life was the best and the one to which all people would aspire. In the 1960's, however, it was perceived that perhaps this well-meaning ethnocentricity, which had characterised attitudes to both Aboriginals and non-British groups in Australia, was inappropriate in a nation of such diverse origins. Moreover, the strength and resilience of Aboriginal culture and its unique qualities were becoming more apparent. In a referendum in 1967, 90 per cent of white Australians voted for changes in government power and policy towards the black Australians. Both groups now have equal civil rights, though it is hard to redress the injustices and inequalities of the previous century and a half. The right to the land which was theirs before the British came remains a vexed question. Six per cent of the total land in Australia has been given back to the Aborigines, but this is all in the Northern Territory which is controlled by the federal government. Some of the state governments which represent conservative social attitudes or economic pressure groups are reluctant to recognize the Aboriginal's right to his own country. The rich deposits of minerals, notably iron ore and uranium, found on or near tribal lands in the last decades has resurrected the old conflict between white economic interests and black rights and spiritual values. On the other hand, Aboriginal people, like other ethnic groups, are seen as having the right to maintain and develop their own culture and communities within the framework of an integrated rather than a mono-cultural Australia. Two important recent developments have been the homelands movement and a growing pride and interest among blacks and whites in the unique Aboriginal traditional culture and arts.

For some years now families and tribal groups have been moving out of the European settlements or artificial reserves to live in the bush in the old traditional ways, usually with some logistic support, as well as health and education services, from twentieth-century Australia. Now about 4,200 Aboriginals live in 165 homeland centres in a modern adaptation of a hunter-gatherer society.

Many of the homeland communities gain a cash income from the art and crafts they produce as part of their traditional lifestyle and education. The beautiful pieces in this exhibition are contemporary products of a rich and complex tradition which has developed in Australia for 40,000 years. As an Australian of Greek origin, I am optimistic enough to believe that the almost miraculous survival of such a fragile culture and its present vitality not only represents the past, but celebrates the continuation and the future of the 160,000 Aboriginals of today in a multi-cultural Australia.

Андријана Гојковић

МУЗИЧКИ ЖИВОТ АУСТРАЛИЈСКИХ ДОМОРОДАЦА

Упознавање са музичким животом аустралијских домородаца за европске стручњаке је посебан доживљај, јер је музика тих људи нешто изузетно, нешто што се разликује од музике европских народа која је блиска европским етномузиколозима.

И код других народа музика и игра саставни су део њиховог живота, али код ових људи, који се још налазе на врло ниском ступњу друштвеног развика, и чије је главно занимање скупљање плодова, лов и риболов, музика и игра су још много више укључени, повезани, испреплетани са њиховим животом него другде. А то вероватно зато што су они сами чврсто уверени да кроз музику и игру одржавају сталне контакте са њиховим далеким прецима још из „времена сна“, из времена неке њихове врло давне, неодређене прошлости, и да на тај начин, кроз музику и игру, одржавају и културно наслеђе њихове расе. Јер, не треба заборавити да су ови људи дубоко уверени да су ти њихови далеки преци живели у тој земљи, да су по њој шетали у људском или животињском облику, и да су они ти који су стварали и створили данашњу околину у којој се крећу и живе њихови данашњи потомци. Зато се код њих песми и игри придаје врло велики значај.

Значај се придаје првенствено песми, јер колико је досадашњим проучавањима утврђено, музика аустралијских домородаца одувек је била претежно вокалног карактера — било да је пева само један човек или се пева у групи, мањој или већој, што зависи од песме, односно од прилика у којима се пева, а и од региона. Међутим, у свим крајевима и у свим приликама те песме прате звуци или, боље рећи, ритам врло једноставних музичких инструмената. Треба одмах истаћи да аустралијски домороци немају праве инструменталне музике и да не постоје никакви самостални инструментални комади нити ансамбли, јер је и њихов музички инструментаријум врло једноставан, примитиван и ограничен, како по броју инструмената тако и по њиховој врсти и усавршености. Али, о томе нешто касније.

С обзиром на то што је вокална музика главни вид музичког изражавања аустралијских домородаца и што побуда за стварањем музике код ових људи потиче из поштовања према мртвима, које сматрају зачетницима свога живота, они, наравно, тим својим песмама посвећују највећу могућу пажњу. Они сматрају певање тешким, чак врло тешким, да се

оно мора дуго учити и да је потребно доста година да неко постане добар певач.

У неку руку је то и тако, јер тако рећи већ од првих дана живота деца аустралијских домородаца у сталном су контакту са песмом, игром, музиком. Познате су њихове „седељке“ увече око ватре, када се сви окупљају, и то не око једне ватре већ по групама око више ватри, када се по целу ноћ пева и игра под ведрим небом (као што се, уосталом, и цео њихов живот одвија напољу, под ведрим небом) и када су и та најмања деца ту присутна, у наручју својих мајки и очева и када на њиховим раменима и заспу, али која на тај начин већ од првих дана свога живота почињу, у извесном смислу, да упијају музику њихове групе, рода, племена. Већа деца, међутим, активно су укључена у те скупове, врло често играју упоредо са одраслима и имитирају одрасле извођаче, понављајући и песме и игре на начин како најбоље знају и умеју.

Песама уз које се не игра релативно је мало. Њих стварају индивидуални певачи, и за њих се каже да су „стваране мозгом“. Понајвише су то песме љубавног карактера и срећу се углавном у северним деловима западне Аустралије.

Међутим, највећи је део домородачког уметничког израза религиозног карактера, повезан са разним митовима и тотемским веровањима, који произлазе из веровања о постојању духова њихових предака, па је и обредни живот аустралијских домородаца код њих и за њих од највеће важности. Таква се музика обично изражава кроз дуге низове кратких песама и кроз игру, што је неразлучиво повезано и што на тај начин ствара утисак једне целине.

Професионалних певача и играча нема, већ је правило да у томе учествује ко год може — практично сви. Разумљиво је, међутим, да су талентованији много више на цени од просечних певача и играча. За мушке чланове рода формално учење ових ритуалних песама и игара, као и свих правила друштвеног понашања и веровања, почиње у време иницијација. Наравно, после тога, годинама учествујући у разним ритуалима, мушкарац стално проширује свој певачки и играчки репертоар. Жене, напротив, у томе су нешто ограниченије (уопште, подела по половима је код њих још веома јака: жене су увек у другом плану, оне су увек у посебној групи, увек издвојене од мушкараца). Женски ритуали су углавном у вези са сексом и љубавном магијом. Нема много ни песама при рођењу детета, а ни успаванки. Али зато тужбалице и нарицање жена могу се чути не само приликом погребних обичаја већ и приликом мушких иницијација, када жене изводе читав низ песама, игара и обичаја којима се симболизује умирање и поновно рађање, враћање међу живе, враћање у живот.

За песме и игре везане за многобројна митска бића домороци верују да потичу директно од тих бића и да су се одржале потпуно непромењене све време, још из тог митског доба. Те су песме и игре врло омиљене, јер чланови једног рода веома воле да изводе песме и игре које су у вези с одређеним митским бићима, пошто сваки род има своје

одређене просторне регионе у којима постоје и владају одређени ритуали и веровања у одређена митска бића.

Песме су обично кратке, трају најчешће тридесетак секунди и обично се пева по неколико таквих песама, једна за другом, које на тај начин чине једну одређену мелодијску целину. У тим мелодијским целинама свака се таква кратка песма може разликовати на основу њеног метричког обрасца. Стотине таквих кратких песама саставни су део репертоара водећих домородачких певача. Мелодије песама се врло често крећу једном вокалном прогресијом тонова, могу прећи октаву,

TEXT after W.H. Douglas
ORIGINAL PITCH: 3 SEMITONES
HIGHER THAN
WRITTEN
PORTAMENTO

Ma mu ni ni lu(m) pa lum pa ni ni lu ni ni lu(m) pa lum pa ni ni lu ni ni lu(m) pa lum pa ni ni lu ni ni lu(m) pa lum pa ni ni lu ni ni lu(m) pa lum pa

Нотни пример 1

могу се кретати у оквиру октаве, али се исто тако могу кретати и у обиму 2—3 тона, па чак и у опсегу само једног тона. Песме врло уског амбитуса најраширеније су у пределу залива Царпентарија.

Главни елементи za određivanje stila jедne pesme su karakter modalno-vokalne progresije u okviru jедne kratke pesme, zatim stepen i broj ponovljenih речи u svakoј toј kratkoј pesmi, prisustvo instrumentalne pratnje u svakoј kratkoј pesmi, postojanje tj. izvođenje neke

врсте рефрена којим се имитира птица или нека друга животиња и сл. Међутим, ваља имати на уму да постоји велика разноврсност песама и игара не само према територијама и регионима већ и према певачима и песмама, и да се све то столећима одржава, јер се и мелодија и текст песме преносе с оца на сина, заједно са начином певања, са начином интерпретације и начином давања, ритма, односно са ритмичким обрасцем.

Метар стиха одговара метру певане фразе. Нагласак стиха првенствено одговара често врло сложенем ритму домородачке музике. Као и у свим аграфичним културама, тако и код аустралијских домородаца речи су подређене мелодији и певачима је тешко да раздвоје речи од мелодије. Проучавањима је утврђено да редови стиха имају исти или варирајући број слогова, који се, на основу кратког или дугог трајања тонова, могу груписати у ритмичке или метричке обрасце. Последњи слог многих од тих метро-ритмичких слогова обично се поклапа са другим певаним тоном.

Речи ових песама су речи певачевог матерњег језика или пак речи неколико сличних језика које то племе може да разуме. Истина, има и песама са речима из старине, па чак и са изопаченим речима, али ипак преовлађују песме са речима певачевог матерњег језика. У северном приобалном подручју могу се наћи и песме са речима из португалског, малајског или индонежанског језика, а има их и са речима из енглеског језика, што је наравно утицај поменутих народа. Међутим, број таквих песама није велики. Највећи је број песама са домаћим речима, нарочито онима које изражавају и симболизују разна света бића, света места, разне обредне поступке и знаке, који су од значаја и за певача и за слушаоце који добро познају такве обреде.

Било да је у питању скуп обредног карактера или обичан скуп за забаву и разоноду, белци Аустралије називају такве скупове аустралијских домородаца »согобогее« (реч је узета из источног обалског предела Аустралије, где је согобогее означавао неки обред, неки ритуал). Код аустралијских домородаца согобогее су увек скупови у којима се песма и игра морају посматрати у контексту природне околине, јер иако је код њих материјални смисао живота врло једноставан (пошто су они створили технологију и начин живота који су били у потпуном складу са њиховом околином), духовна веровања у вези са прецима, земљом, заједницом, животом, обредима увек су била врло интензивна и врло сложена.

Зато и њихове традиционалне игре базирају на митовима, оне су стилизоване и симболичне, док су игре за разоноду, које се играју ноћу поред ватре, врло инвентивне и одржавају њихов свакодневни живот. Играчи се, за такве прилике, украшавају односно боје тело разним природним бојама (белом, жутом, окер, црвеном) где преовлађује бела боја, верујући да на тај начин штите своје тело и истовремено добијају природну снагу. Уопште, украшавање и маскирање пре игре саставни је део сваке домородачке церемоније, па је, као такво, пропраћено или само ритмичким ударима или чак и неком врстом музике.

У другим обредним играма аустралијских домородаца играчи су укључени у цео ток једног природног циклуса, јер они верују да ће без тих основних ритуала сва жива бића, (и људи, и птице, и животиње), престати да се размножавају и да ће се тако живот на земљи потпуно угасити. Зато је игра уз песму витални израз целог начина живота ових људи који је, као што је већ речено, заснован на уским везама са земљом, са свим живим створењима на њој, са целом вегетацијом и околином која их окружује. Кроз ритуал, чији је обавезни саставни део игра, они верују да се обезбеђује наставак природне равнотеже. Зато, када се те њихове традиционалне игре посматрају у контексту природне околине, оне су веома импресивне због оног интензитета и значаја који имају и који остављају и на гледаоце и на извођаче. Јер, треба имати на уму да публика овде може сваког тренутка да се укључи и да постане активан извођач. А то зато што код ових људи сваки одрастао човек може, и мора, да игра, јер то ритуал захтева, и сваки има своју посебну игру посвећену одређеној животињи или биљци. Зато таква игра није ни у ком случају само поука разонода, она је витална спона између човека и природе, она симболизује везу између тотемских бића, околине и човека.

Врло често се животиње пажљиво и са великом љубављу подражавају. Оне се прво пажљиво посматрају, нарочито њихов карактер, њихови покрети, па се онда исказују кроз игру. Зато и има велики број игара као што су кенгур, ему, голуб, жаба, галеб, крокодил итд. Неколико обредних игара видели су и студенти етнологије на Филозофском факултету у Београду (2. октобра 1980) када су четири аустралијска домороца из племена Wanambi, из источног Arnhem Landa, чије је главно занимање лов, приказали обредне игре: лов, ветар, кенгур, земља и младић који тражи божанствену воду. Иста је та група том приликом учествовала и на БИТЕФ-у у Београду, где је добила прву награду, а дала је и приредбу за учеснике Конференције УНЕСКО-а која се у то време одржавала у Београду.

Уколико у појединим играма учествују групе играча, оне се могу кретати несиметрично, без одређеног реда, затим кружно и линијски. Ако се крећу линијски, они се крећу један за другим, или се наизменично примичу и одмичу од певача који седи, а који је врло важна личност у оваквим извођењима. Играчи при том изводе покрете којима, између осталог, имитирају пузање, увијање, чучање, клечање и сл., што зависи од онога шта односно кога имитирају. Осим тога, док тело мирује, наглашени су покрети раменима, бедрима, коленима. Врло је чест положај, који се може видети и на многим њиховим цртежима по пећинама, растављена стопала, ноге савијене у коленима, у получучећем положају, са лактовима од тела, што је врло тежак положај. Осим тога, они у таквом положају изванредно добро владају мишићима на ногама, не дозвољавају им никакво подрхтавање.

Има игара у којима се скаче, и то енергично скакање карактеристично је за игре северозападних крајева, игре на истоку, као и игре јужно од залива Царпентарија. Због свих ових разноврсних покрета му-

шке су игре спектакуларније од женских. Жене играју обично мирније код њих нема те велике разноврсности у покретима, оне чешће играју у групи, а мушкарци индивидуално.

Међутим, било да су у питању мушке или женске игре, они се врло критички односе у извођењу појединих игара. Цене се оне игре у којима су добро синхронизовани сензитивитет, прецизан ритам и одговарајући физички покрети. Зато и игра, као и песма, почиње да се учи од

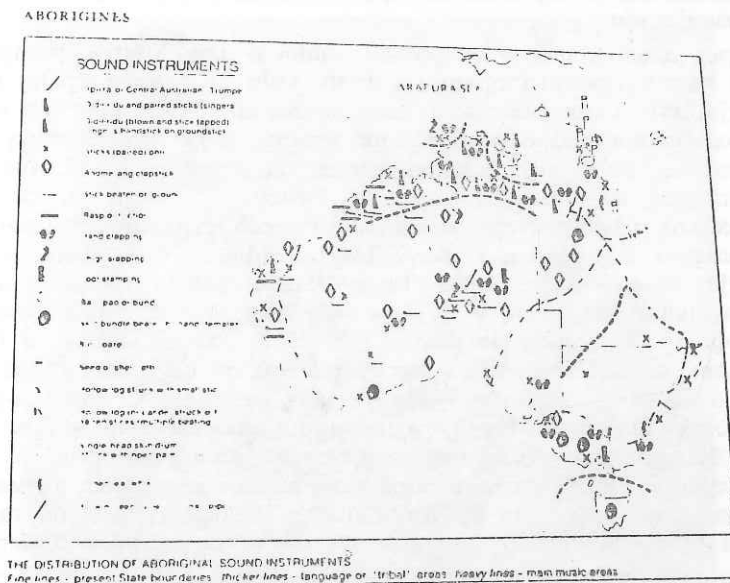

(СЛИКА 1)

малих ногу. Сасвим мала деца, која још не умеју добро ни да ходају, чим стану на ноге почињу ручицама да дају ритам и да се по њему њишу и гибљу, што одрасли одмах подржавају. Одрасли, уопште, врло радо уче децу и песми и игри, јер, као што је већ неколико пута наглашено, они веома цене своју традицију и стало им је да је одрже. И, мада

формално учење традиционалних песама и игара за мушкарце почиње у време иницијација, дечаци још од раног детињства почињу неформално да их уче, прво посматрајући игре старијих, а затим и сами почињу да подржавају јаке и индивидуалне покрете мушкарца — окретање, скакање, заузимање одређеног положаја и сл. Девојчице, опет, исто од најранијег доба подржавају женске покрете: спиретне покрете ногама, стилизоване покрете шаком и сл.

Све ове игре, било обредног било забавног карактера, играју се уз песму и уз пратњу врло примитивних инструмената. Иако немају ни ве-

СЛИКА 2

лики ни разноврстан инструментаријум, што је већ речено на самој почетку, ипак тих неколико примитивних инструмената, или можда још боље звучних предмета, играју у њиховом животу врло велику улогу.

Код ових се људи још увек звук, тон и ритам производе на најпримитивнији начин, што је послужило као доказ многим научницима да заснивају своје теорије о настанку и развоју музичких инструмената. Тако они уз своје песме и игре дају ритам ударањем длана о длан ударањем каменом или дугим штаповима о земљу, ударањем ногама по земљи, ударањем парчета дрвета о дрво, стругањем штапа о штап, ударањем рукама по урлојаној кожи или урлојаној кори дрвета, ударањем штапом о дебло дрвета, ударањем обема рукама по малом цилиндричном бубњу са разпетом кожом само са једне стране, звечком направљеном од чахуре неке биљке с осушеним семенкама унутра, или од шкољке са песком или каменчићима унутра. Међутим, сви ови начини

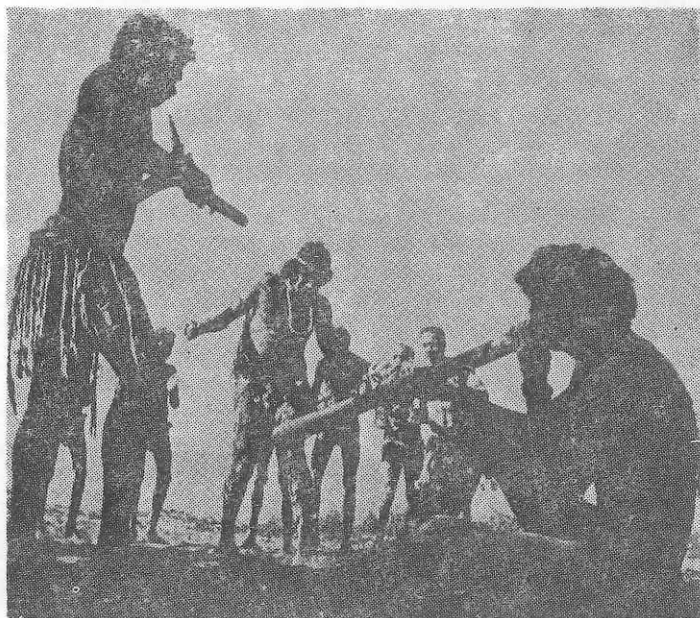
давања ритма нису подједнако распрострањени међу аустралијским племенима. Зато треба нагласити да се, рецимо, ударање штапом о дебло дрвета примењује само у убар-обичајима, који се изводе у западним деловима Arnhem Landa, који представљају у ствари читав низ „тотемских“ игара, а који су посвећени Мајци плодности. Исто је тако ограничена и употреба малог цилиндричног бубња. Он се употребљава на релативно ограниченом подручју: око Саре Yorgia на северу Аустралије, ка Новој Гвинеји. Пошто оваквог бубња, а ни других врста бубњева, нема у другим крајевима, може се претпоставити да је то утицај Нове Гвинеје, где је музички инструментаријум, иако примитиван, ипак нешто развијенији.

Поред давања ритма ударањем длана о длан најраспрострањенији је још и начин ударања дрвета о дрво, који се такође среће по целој Аустралији, код свих родова и свих племена. Ти комади се праве од посебно одабраног добро резонантног дрвета, који при ударању дају јасан, кристалан звук, чија висина зависи од дужине и дебљине тих комада. Често се ти штапићи замењују бумерангом који је, као што је добро познато, најкарактеристичније оружје аустралијских домородаца, које им служи и у лову и у рату. Два оригинална бумеранга, које је из Аустралије донео наш земљак Тоша Андрејевић-Аустралијанац крајем XIX века, чувају се данас у Војном музеју у Београду и о њима је писала проф. др. Бурђица Петровић још 1962. године. Када се бумеранг употребљава за давање ритма у песми и игри, он се употребљава на исти начин као када су у питању два комада резонантног дрвета-удара се бумерангом о бумеранг. Неки су научници упоређивали облик и начин ударања бумеранга о бумеранг код аустралијских домородаца са цртежима из старог Египта на којима се виде палице за давање ритма које по облику доста подсећају на бумеранг, па су на основу тога поставили хипотезе да је таква врста удараљки вероватно постала од бумеранга.

Као што се види, сви ови начини давања ритма врло су једноставни, најједноставнији могући, али су без обзира на то, неопходни за одржавање ритма уз песму и игру код аустралијских домородаца. Тај ритам је неопходан и уз свирку на једином дувачком, врло распрострањеном инструменту-didjeridoo (iraki, yiaraga, magu, kanbi, kiley, paket-ye, wadna, warro, yeagwar итд.).

Диџериду је у ствари врста примитивне трубе од дрвета, некад карактеристичне само за северозападне и североисточне делове северне територије, али која је данас доста раширена међу аустралијским доморцима. То је у ствари обична грана од еукалиптусовог дрвета, дуга између 90 и 150 цм, а широка 5-10 цм, коју су термити избушили. При свирању, с обзиром на дужину инструмента, доњи део се обично наслана на земљу испред свирача који седи. Инструмент је у органолошком смислу врло једноставан, али је зато у музичком врло компликован. Као што је случај са свим примитивним трубама, тако се и на диџериду може произвести само један тон, основни тон инструмента и евентуално, предубавањем још један (најчешће се предубава у дециму. Међутим, домороци су тако усавршавали свирање на овоме једноставном инструменту

да вешт и искусан свирач може да изведе читав низ разних варијанти и варијација тог једног јединог тона. Зато је техника свирања врло компликована. Јер, да би то постигло, свирач мора не само да удише ваздух кроз нос да га задржава у усној дупљи која му служи као ваздушни резервоар, и да га полако пушта кроз уста, тј. да дува у цев инструмента, већ и разним положајем усана и језика, модификацијама облика усне дупље и разним гласовним ефектима (мрмљање, гунђање, викање у инструмент) он може да варира тај основни тон и да на тај начин ствара врло компликоване ритмичке обрасце.

СЛИКА 3

Дибериду се употребљава или као соло инструмент уз логорске игре, као јака ритмичка основа за те игре, или у ансамблу са певачем где опет одржава јаку ритмичку основу. Ту свирку на диберидоу увек прати и ритам штапића, било да га даје сам свирач диберидоа, било да ритам штапићима даје један од играча, било да га даје певач кога прати свирка на диберидоу.

Иако дибериду у ансамблу са певачем одржава јаку ритмичку основу, ипак је певачева улога овде важнија од улоге свирача на диберидоу. Јер, певач је тај који одређује шта ће се певати и он је тај који врло често даје упутства свирачу на диберидоу како треба да се свира.

Велики број песама почиње слободним уводом певача, ударима штапића и свирком на диберидоу, после чега следи сама песма у којој

се чврсто одржава ритам уз добру синхронизацију свих тих звучних компоненти, да на крају штапићи и диџериду изводе специјални ритмички мотив за неколико тренутака, после чега певач наставља сам за неколико секунди.

Осим тога, диџериду је и ритуални инструмент. Употребљава се у многим обредима, а нарочито приликом иницијација, у погребним обичајима, у обичајима око заласка Сунца итд. Готово увек је украшен (разним шарама, урезаним или бојеним), а посебно су украшени они примерци који се употребљавају у обредима (шаре су углавном геометријске: кругови, зарези, спирале, сломљене линије, ређе контуре човека или биљке). Запажају се два стила: источни — спирале, полукривуље, вијугаве линије, и западни — квадрати, сломљене линије, концентрични ромбови итд.

Иако се диџериду употребљава и у разним ритуалима, ипак као ритуални инструмент или, боље рећи, обавезни предмет у готово свим ритуалима, аустралијски домороци употребљавају зујачу.

Зујача је више предмет који прави буку него музички инструмент. Иако је распрострањен по целоме свету, нигде се не употребљава за извођење музике нити (што је много важније) производи неки ритмички или музички звук. Све док зујачу није Victor-Charles Mahillon уврстио у групу музичких инструмената, проучавали су је етнологзи и етнографи, а од Mahillonове класификације, крајем XVIII и почетком XIX века, зујачу проучавају етномузиколози и музиколози као слободни аерофони инструмент.

Зујача је у ствари плоснато, најчешће овално (а може бити и округло, четвртасто) парче кости, камена или дрвета за чији се један крај кроз пробушену рупицу провуче канап или нека друга вршца, којим се ковила изнад главе ради произвођења врло јаког и бучног звука. Тај звук подсећа на рику бика, урлик животиње, грмљавину, па се у примитивним срединама верује да је тај звук глас неког претка, духа, божанства.

Аустралијска зујача — *churinga* (моуа, ракарака и сл.) је од дрвета или од камена. Каменим зујачима се тамо никад не витла, јер се верује да је у њима сачуван глас претка, а дрвене (разних облика и величина) употребљавају се у бројним ритуалима (обавезно у иницијацијама). Као код многих примитивних племена, тако и код аустралијских домородаца зујача је табу за жене, а табу је и за дечаке пре иницијација. У неким племенима Новог Јужног Велса дечаци тек приликом иницијација могу чути звук зујаче, али је не виде, јер су за то време прекривени преко главе и наравно, уплашени дрхтећи слушају „глас бога-громовника“, који им се обраћа преко зујаче. Код тих племена дечаци тек после иницијације могу почети да рукују зујачом и да је употребљавају. Или, има племена (централна Аустралија) у којима дечаци морају после обрезивања да врте зујачу све док се не опораве од операције, како би одагнали зле духове који би у то време могли да им нашkode.

1974/41:7 banumbirr (part only)

Нотни пример 2

1974/41:7 banumbirr (part only)

SECTION 1 Introduction

Voice: yā yo

Sticks

Didjeridu

SECTION 2 Song proper

yā yo

mi - l - ga di ga-day-ul yur

ga-day-ul - yun nā-dj wuy-thun nā-dji - nan wuy-thun nā-dji

mi - l - ga - di wuy-thun nā-dji bu-hu-yur-thun - nā mi - l - ga - di

mi - l - ga - di ga-day-ul - yul dhu-war-ma wuy-thun nā-dji

NOTES: Stemless notes enclosed in the box indicate the notes used. The box is given in place of a key signature.

↑ slightly sharp

(↑) sometimes slightly sharp

outsated note (second note is slightly accented but not tongued)

hummed note

croaked note

rate: 1 = 300

Зујача спада у један од најстаријих звучних предмета. Постојала је још у праисторијско време и од праисторије је сматрана симболом плодности. Археолози су упоређивали зујаче, тј. облике и орнаменте зујача из ориџачке и магдаленске епохе са зујачама аустралијских домородаца и утврдили су врло велике сличности како у облику тако и у орнаментима. Орнаменти аустралијских зујача су у виду разних урезаних или бојених шара, израбених у стилу и на начин својствен аустралијској домородачкој уметности. С обзиром на то што је зујача у неку руку свети предмет, верује се да мотиви који су израбени на њима имају митолошку снагу која се преноси и на људе (рецимо на дечаке приликом иницијација).

*

За нас који живимо у свету који се тако брзо, тако рећи свакодневно мења, не само у техничком и технолошком погледу већ и у музичком, упознавање са музичким животом аустралијских домородаца пренело нас је у једно веома давно време, које има своје карактеристике, своје законитости, неки други начин живота од нашега, а који све више, нарочито у последње време, привлачи пажњу научника, у намери да се те тековине аустралијских домородаца подробно проуче, јер се појавила велика опасност да ће аустралијски домороци у додиру са модерном цивилизацијом белаца изгубити своју оригиналност и оне своје многобројне битне особине које их чине изузетнима у данашњем свету.

Доказа за то има много на свим пољима, а у музичком погледу научници су већ утврдили да на многим местима, нарочито на северу Аустралије, где се рецимо до пре 15-так година још увек играло и певало по читаву ноћ уз логорске ватре на традиционалан начин само уз традиционалне песме и игре, данас млади људи играју и такве игре које приказују сцене из њиховог данашњег, модернијег живота, као што су, на пример, закашњење брода са намирницама, нова машина, Дизнијеви цртани филмови, хеликоптер, поштански авион итд. Чак и деца данас, уз учење традиционалних игара као што су кенгур, крокодил, пеликан и сл., сама стварају своје нове игре од ствари које су видели или о којима су чули, као на пример свемирац, ракета и сл. А није више ретко ни да се чују звуци гитаре и транзистора.

Иако је њихов начин живота почео да се мења под европским утицајем, тај је утицај у те крајеве стигао релативно касно. Јер, све док нису пронађена богата разноврсна минерална налазишта, ови људи нису имали никаквих контаката са белцима, а то је било негде тек почетком XX столећа. И тек од тог доба та традиционална домородачка култура, која се готово непромењена одржала до данашњег дана, почела је бивати све угроњенија модерном технологијом беле цивилизације.

Данас у Аустралији постоји посебан институт (Australian Institute of Aboriginal Studies) који се бави проучавањем свих видова живота аустралијских домородаца, па и њиховом музиком. Међутим, још пре тога најраније забелешке те њихове музике оставили су Spencer и Gillen,

који су Едисоновим фонографом бележили 1901. године њихову музику у централним деловима Аустралије. Нешто касније, 1912. године, Spenser је сам бележио њихову музику у нешто севернијим пределима централне Аустралије. Оба ова научника су тада снимила и неме филмове, на основу којих су данашњи научници, компарацијом са данашњим резултатима проучавања, утврдили да су се регионалне карактеристике у начину извођења појединих игара, обичаја, покрета и сл. сачувале непромењене до дана данашњег. Међутим, у току последњих 20—30 година проучавање музике аустралијских домородаца много је интензивније (проф. А. Р. Elkin, проф. Richard Waterman, др Alice Moyle, проф. Trevor Jones, др Margaret Kartomi итд.) и све се те траке, белешке, филмови, уопште цео материјал чувају у Australian Institute of Aboriginal Studies.

Док су у прво време домороци били доста неповерљиви у односу на оваква етномузиколошка проучавања белаца, данас је већ друкчије. Стручњаци који их данас посећују ради оваквих проучавања утврдили су да су чак и они сами данас врло заинтересовани да се њихова музика сними на траке и очува. Они сами данас кажу: ако наша деца могу да слушају музику белаца, зашто не би и деца белаца слушала нашу музику? Осим тога, и они сами воле да слушају њихову забележену музику на траке, и то не само живих особа већ и оних који су у међувремену умрли, јер њихова традиција поштовања мртвих је још увек веома јака.

Истовремено, поред тог личног задовољства које им пружа музика снимљена на траке, они све више показују интересовање за намену, начин и употребу тих њихових забележених песама на траке. Данас неколицина баш самих домородаца који су школовани (јер влада Аустралије улаже велика средства у школе, болнице и сл.) тесно сарађује са Australian Institute of Aboriginal Studies. Они су добили сву потребну опрему и врло су вредни сарадници тога Института, што је од непроцењиве вредности, јер они могу много лакше да успоставе контакт са својим сународницима и да стекну њихово поверење него стручњаци-белци из овог Института. Њима се сигурно неће догодити, или ће бар бити врло ретко, да им не дозволе да сниме неке песме, или да им ускрате потребне податке, или да им чак забране приступ у поједине крајеве, као што се догађало када су таква истраживања вршили бели научници.

Међу онима који су се прихватили овога посла да помажу Australian Institute of Aboriginal Studies у проучавању њихове музике има појединаца који су веома заинтересовани како се та њихова музика скида са трака, како се дешифрује, како се претвара у ноте. Они веома радо учествују у многобројним дискусијама око таквих послова, јер се показало да наша западњачка нотација, овакав начин записивања њихове музике овим нашим нотним писмом, уопште не одговара њиховој музици. Помоћу наше нотације не могу се, рецимо, записати врло разноврсни преливи, тембр, технички изведени звук, који су веома важни за свирку на диђеридуу. Зато стручњаци из Australian Institute of Aboriginal Studies верују да ће се можда уз помоћ писмених и заинтересованих домо-

родаца искристалисати неки посебан систем за записивање њихове музике, која има заиста своје посебне карактеристике и своја посебна својства.

УПОТРЕБЉЕНА ЛИТЕРАТУРА

- The Australian Encyclopaedia: Aborigines, Vol, 1, str. 3—65, The Grolier Society of Australia, 1977.
- Сперен Божић in conjunction with Alan Marshall: Aboriginal Myths, Gold Star Publications, Melbourne, 1972.
- From Earlier Fleets: Hemisphere: An Aboriginal Anthology, 1978.
- Каталог Изложбе у Етнографском музеју у Београду, јуни 1981.: Aboriginal Art.
- Музичка енциклопедија I, Загреб, друго издање.
- Бурђица Петровић: Збирка оружја из Океаније Тоше Андрејевића — Аустралијанца, „Весник“ Војног музеја ЈНА, бр. 6—7, стр. 223—234, Београд 1962.
- A. W. Reed: Aboriginal Words and Place Names, Righby, Adelaide, 1977.
- Denise Roben: Australia's Aboriginal People Today, Part One — Part Two. July 1979.
- Curt Sachs: The History of Musical Instruments, New York, 1940.
- Curt Sachs: Reallexikon der Musikinstrumente, Georg Olms Verlagsbuchhandlung, Hildesheim, 1964.
- Adré Schaeffner: Origine des instruments de musique, Paris, 1936.

Andrijana Gojković

THE MUSICAL LIFE OF AUSTRALIAN ABORIGINES

It is a special experience for European experts to study the music of Australian aborigines, because it has something all its own, something which makes it different from the music of European nations familiar to European ethnomusicologists.

Music and dance are an integral part of the lives of other peoples, too, but with the aborigines, whose level of social development is still low and whose main occupations are hunting, fishing and food-gathering, music and dance are much more interlaced in their lives than elsewhere. This is probably because they themselves strongly believe that music and dance allow them to remain in constant touch with their ancient ancestors from the »times of dreams«, from the days of their very distant, undefined past, and thus to preserve the cultural legacy of their race. For, one must not forget that these people are deeply convinced that their ancient ancestors lived and walked on this land in human or animal form, and created the setting in which their descendants live today. Therefore, they attach great importance to dance and song.

Primary importance is attached to song. Studies have shown that the music of Australia's aborigines has always been basically vocal in character, with either one person or a smaller or larger group of people singing, depending on the song, on the occasion and on the region. However, everywhere and on all occasions, these songs are accompanied by sounds, by the rhythm of very simple musical instruments. The first thing that needs to be said is that Australian aborigines do not have real instrumental music, or any separate instrumental pieces, because their instruments are very simple, primitive and limited, both in number and in kind. We shall return to this point later.

Since vocal music is the principal form of music among Australian aborigines, and since what motivates them to create music is their respect for the dead, whom they consider to have given them life, they quite naturally devote the greatest possible attention to their songs. They consider it very hard to sing and that it takes years before someone can become a good singer.

And, in a way, this is true, because as soon as they are born, the children of Australian aborigines are constantly in touch with song, dance and music. In the evening they will sit down in groups around one

but several fires, and spend the whole night singing and dancing in the open air (their entire life is, indeed, spent in the open air). Even the youngest children are there, in their mother's or father's arms, and although they will drop off to sleep they are already beginning to absorb the music of their group, clan and tribe. Older children are actively included in these get-togethers, and often dance side by side with their elders, imitating the adult performers, the songs and dances, as best they know how.

There are relatively few songs without dance. They are sung by individual singers and are said to be »created by the brain«. These are usually love songs and they are mostly found in the northern parts of Western Australia.

However, the bulk of aboriginal artistic expression is religious in character and is linked to different myths and totem beliefs, stemming from their belief in the spirits of their ancestors. As a result, rites and rituals are of paramount importance to Australian aborigines. This music is often in the form of a long chain of short songs and dances, it is inextricably inter-connected and gives the impression of a comprehensive whole.

There are no professional singers and dancers — anyone, practically everyone can take part. Of course, the more talented are held in much higher regard than average singers and dancers. Men start their formal learning of these ritual songs and dances, and indeed of all the rules of social conduct and belief, during initiation. As they take part in various rituals over the years, the men steadily expand their singing and dancing repertoire. Women, on the other hand, are somewhat restricted in this respect (generally, divisions between the sexes are still very rigid: women are always in second place, and always in a separate group from men). Female rituals are chiefly tied to sex and love. There are few songs for the birth of a child and few lullabies. But, the wailing and dirges of women can be heard not only during funeral rites, but also during initiation rites for men, when the women perform a whole series of songs, dances and customs symbolizing death and rebirth, the return to the living and to life.

The aborigines believe that songs and dances linked to numerous mythical beings stem directly from those beings and have remained absolutely unchanged from those mythical times. These songs and dances are very popular, because members of a clan enjoy performing songs and dances which are tied to given mythical beings, since every clan has its own given region with precise rituals and beliefs in certain mythical beings.

The songs are usually short and last some thirty seconds. Several such songs are usually sung one after the other, creating a certain melodic whole. Each short song in these melodic wholes can be recognized by its metric pattern. Hundreds of these short songs are an integral part of the repertoire of leading aboriginal singers. The melodies usually follow a vocal progression of tones, can be within or go beyond the range of an octave, but can also be within the range of 2 to 3 tones, or even just one

tone. Songs with a very narrow ambit are most wide-spread in the Carpentaria Gulf region.

TEXT after W.H. Douglas
ORIGINAL PITCH: 3 SEMITONES
HIGHER THAN
WRITTEN
PORTAMENTO

ca 76

Ma mu iji iu(m) pa lum pa nja! pi lu nja! p

ia nji ma mu nji nji iu(m) pa lum pa

mf nja! pi lu nja! pa lu ia nji ma mu nji nji

mp iu(m) pa lum pa nja! pi lu nja! pi lu ia nji

ma mu nji nji iu(m) pa lum pa p

Example 1

The principal elements for determining the style of a song are the character of the modal-vocal progression within one short song, the degree and number of words repeated in each of these short songs, the presence of instrumental accompaniment in each short song, the presence of a kind of refrain which imitates birds or some other animal, etc. However, one must remember that songs and dances very greatly not only according to territory and region, but also according to singer and type of song, and that for centuries the melody and text have been passed down from father to son, along with the way it is to be sung and interpreted and the rhythmic pattern.

The meter of the verse corresponds with that of the sung phrase. The accent primarily corresponds with the usually intricate rhythm of aboriginal music. As in all agraphic cultures, words in Australian aboriginal music take second place to the melody and it is hard for singers

to separate the words from the melody. Studies have shown that the lines of the verse have the same or varying number of syllables, which can be grouped, according to the short or long duration of the tone, into rhythmic or metric patterns. The last syllable in many of these metrorhythmic syllables usually coincides with the long sung tone.

The words are in the singer's mother tongue or some similar languages which the given tribe can understand. There are also songs which use archaic and even distorted words, but the most frequent are those using words in the singer's mother tongue. In the northern coastal region one comes across songs with Portuguese, Malayan or Indonesian, and even English words, reflecting the impact these nations have had, but these songs are few in number. The large majority use domestic words, especially those which express and symbolize different sacred beings, sacred sites, various rites and signs, which have a relevance for both the singer and the listeners who are familiar with these rites.

White Australians call these get-togethers (be they for ritual occasions or just pleasure) »corroboree« (the word comes from the eastern coastal part of Australia, where *corroboree* denoted a kind of ritual). Amongst Australian aborigines, *corroboree* are always gatherings in which the song and dance must be seen in the context of the natural environment, because although they have a very simple material sense of life (their technology and way of life being entirely in harmony with their surroundings), their beliefs regarding their ancestors, land, the community, life and rituals have always been very intense and intricate.

That is why their traditional dances are also based on myths, and they are stylized and symbolic, while their other dances, for entertainment, are performed at night around a fire, and are very inventive, reflecting their everyday life. On these occasions, the dancers paint their bodies with different natural colors (white, yellow, ochre, red), white being the dominant color. They believe that this protects their bodies and at the same time imbues them with supranatural strength. Decoration and masks before the dance are generally an integral part of every aboriginal ceremony, and as such, are accompanied by rhythmic beats or even some kind of music.

In the Australian aborigines' long ritual dances, the dancers take part in the entire course of a natural cycle, because they believe that without these basic rituals, all living things (people, birds and animals) will cease to reproduce and life on earth will die out. Consequently, dance and song are a vital expression of these peoples' entire way of life, which, as we have already said, is closely tied to the land, to all living things on it, to all the vegetation and their surrounding environment. They believe that through ritual, of which dance is an integral part, they will ensure preservation of the natural balance. That is why when one observes their traditional dances within the context of their natural environment, they are extremely impressive in their intensity and in the meaning they convey to both spectators and performers alike. For, one must remember that the spectators can join in whenever they want and perform

themselves, because these people believe that every adult man can, and must, dance, this being part of the ritual. Indeed, everyone has his own dance, devoted to a given animal or plant. Consequently, these dances are not just for the sake of pure entertainment, but rather a vital link between man and nature, symbolizing the tie between totem beings, the environment and man.

Animals are often carefully and lovingly depicted. First they are closely observed, especially their character, their movements, and then they are depicted through dance. There are a great many dances devoted to the kangaroo, emu, dove, frog, seagull, crocodile, etc. Ethnology students from the Faculty of Philosophy in Belgrade were able to see a number of ritual dances (October 2, 1980), when four Australian aborigines from the *Wanambi* tribe of eastern *Arnhem Land*, whose principal occupation is hunting, performed ritual dances symbolizing the hunt, the wind, the kangaroo, the land and a young man looking for divine water. The same group performed at the Belgrade International Theater Festival, BITEF, where it won first prize, and also gave a performance for participants at the UNESCO Conference which was in session in Belgrade at the time.

When groups of dancers take part in certain dances, they can move non-symmetrically, in no particular order, circularly or linearly. If they move linearly, then they move one behind the other, or move in alternation towards and from the singer who is seated and who is an important personage in these performances. The dancers' movements include crawling, twisting, crouching, kneeling, etc., depending on what they are imitating. While the torso is still, the dancer makes vivid movements with his shoulders, thighs and knees. A familiar pose, which can be seen on many of their cave drawings, is a semi-crouching stance, with feet apart, legs bent at the knees, elbows away from the body — an extremely difficult pose to hold, but they are in superb control of their leg muscles and allow not a tremor.

Some dances entail very energetic jumping, and they are characteristic of the northwestern region, the east and south of the Gulf of Carpentaria. Because of their variety of movements, men's dances are more spectacular than women's. Women are usually more subdued in their dancing, with none of that variety of movement, and, whereas men dance alone, women usually dance in groups.

Aborigines watch performances of all dances, both men's and women's with a highly critical eye. They admire dances which reveal finely synchronized sensitivity, exact rhythm and corresponding physical movement. Like songs, dances, too, are learned at a very young age. Toddlers, who are still unsteady on their feet, start marking rhythm with their little arms as soon as they can stand up, swaying to the beat, which immediately meets with adult approval. Indeed, adults generally like to teach songs and dances to children, because they hold their tradition in high regard and want to preserve it. Although it is during initiation that formal learning begins of traditional men's songs and dances, boys start learning them informally at a very young age, first by watching their

elders, and then by imitating the separate movements made by men — turning, leaping, assuming a certain pose, etc. Little girls also start imitating at an early age the movements of women — agile foot steps, stylized hand movements, etc.

(PICTURE 1)

All these dances, be they ritual or just for fun, are performed to the sound of song and the accompaniment of very primitive instruments. We have already said that the aborigines do not have a wide assortment of instruments, but these several primitive instruments, or sound objects, play a very important role in their lives.

These people still produce sound, tone and rhythm in a very primitive way, and this has been a point of evidence in many theories on the origins and development of musical instruments. They give rhythm to, their

use it in hunting and warfare. Two original boomerangs brought from Australia at the end of the XIXth century by Toša Andrejević — the Australian of Yugoslavia, are today housed at the Military Museum in Belgrade and were written up by Dr. Đurdica Petrović in 1962. The boomerang is used to mark rhythm in song and dance in the same way as the two pieces of resonant wood — one against the other. Some scholars have compared the form and method of this use among Australian aborigines with drawings from ancient Egypt which depict sticks used for the same purpose, and their form resembles the boomerang. This led to the hypothesis that this kind of instrument probably originates from the boomerang.

As can be seen, all these methods for beating out rhythm are quite simple, the simplest possible, and yet they are essential to maintaining rhythm in song and dance among Australian aborigines. This rhythm is also crucial to playing a very wide-spread wind instrument — the didjeridoo (*yiraki, yiaraga, magu, kankim, kiley, paketye, wadna, warro, yearrwar*, etc.).

The didjeridoo is actually a primitive horn, made out of wood. It was once to be found only in the northwestern and northeastern parts of the Northern Territory, but today it is quite wide-spread among Australia's aborigines. What it is, actually, is an ordinary eucalyptus tree branch, 90 to 150 cm. long and 5 to 10 cm. wide, into which termites have bored holes.

Because of its length, the bottom part usually rests on the ground in front of the seated player. Organologically, this is a very simple instrument, but musically, it is very complicated. As with all primitive horns, the didjeridoo can produce only one tone, the basic tone of the instrument, and, by reblowing, perhaps one more tone (usually in decimals). However, the aborigines have refined the playing of this simple instrument to the point that an experienced and skilled player can produce an entire range of different variants and variations of that single tone. This, however, entails a very complicated technique, because in order to achieve these variants, the player has to not only breathe air in through the nose, hold it in the oral cavity which serves as his air reservoir, and then slowly let it out through his mouth, i. e. blow into the tube of the instrument, but also change the position of his mouth and tongue, modify the shape of the oral cavity and use different voice effects (mumble, mutter, shout into the instrument). This allows him to vary that basic tone and create highly complicated rhythmic patterns.

The didjeridoo is played either as a solo instrument, as a strong rhythmic basis for the camp dance, or together with a singer, again as a strong rhythmic base. The didjeridoo is always accompanied by the rhythm of sticks, which are played either by the didjeridoo-player himself, or by one of the dancers, or the singer.

Although the didjeridoo provides a strong rhythm when played in tandem with the singer, it is the latter who has the more important role, because he is the one who decides what will be sung and usually he instructs the didjeridoo-player how to play. A large number of songs start out with the singer, stick beats and didjeridoo, after which the song continues by itself, strongly reflecting the rhythm with a good synchronization of all

these sound components, until at the end the sticks and didjeridoo perform a special rhythmic motif for a few seconds and then the singer continues alone for another few seconds.

PICTURE 3

The didgeridoo is also a ritual instrument. It is played during numerous rites, especially during initiation, at funeral rites, sunset ceremonies, etc. It is almost always decorated with various carved or colored markings, especially those used during rituals (the markings are usually geometrical: circles, strokes, spirals, broken lines, and human or plant contours). There are two main styles, the eastern and the western. The eastern have spirals, half-curves, snaking lines, and the western have squares, broken lines, concentric rhombi, etc.

Although the didgeridoo is used in various rituals, Australian aborigines use the hummer as a ritual instrument in virtually all rites.

The hummer is more of a noise-maker than a musical instrument. Although it can be found all over the world, it is not used anywhere to perform music or, which is much more important, to produce some kind of rhythmic or musical sound. Before it was classified within the group of musical instruments by *Victor-Charles Mahillon*, it was studied by ethnologists and ethnographers. Since *Mahillon's* classification at the turn of the century, it has been studied by ethnomusicologists and musicologists as a free aerophonic instrument.

1974/41:7 banumbirr (part only)

Example 2

1974/41:7 banumbirr (part only)

SECTION 1 Introduction

Voice: ya yo

Sticks

Didjeridu

SECTION 2 Song proper

ya yo

mi - ! - ga - di ga-day-ul yur

ga-day-ul - yun na-dj wuy-thun na-dji - nan wuy-thun na-dji

mi - ! - ga - di wuy-thun na-dji bu-hu-yur-thun - na mi - ! - ga - di

mi - ! - ga - di ga-day-ul - yul dhu-wir-na wuy-thun na-dji

NOTES: Stemless notes enclosed in the box indicate the notes used. The box is given a place at a key signature.

↑ slightly sharp

(↑) sometimes slightly sharp

♩ pulsated note (second note is 'light' accented but not longed)

⊙ hummed note

♩ crashed note

ratio = 1 : 2

This instrument is actually a flat, usually oval-shaped (although it can also be round and square) piece of bone, stone or wood. A rope or some other cord is strung through a hole bored into one end of the object, and then it is whirled above the head to produce a very strong and loud sound. This sound resembles the roar of a bull, the shriek of animals, thunder, and in primitive settings it is believed to be the voice of some ancestor, spirit or divinity.

The Australian hummer, the *churinga* (*moya*, *pakapaka*, etc.) is made out of wood or stone. Here, stone hummers are never whirled, because they are believed to preserve the voice of ancestors. Wooden *churingas* (of various shapes and sizes) are used in numerous rituals (always during initiation). Like many primitive tribes, the aborigines of Australia consider the *churinga* to be taboo for women and for boys before initiation. In some tribes in New South Wales, boys can only hear, but not see the hummer during initiation, because their heads are covered for the occasion and, frightened and trembling, they listen to the »voice of the thundering god« who speaks to them through this instrument. Boys in these tribes can only handle the *churinga* and use it after initiation. There are tribes (in central Australia), where after circumcision, boys must turn the *churinga* until they recover from the operation so as to ward off evil spirits who could harm them during this period.

The hummer is one of the oldest sound objects. It existed in prehistoric times and has always been considered a symbol of fertility. Archeologists have compared the shapes and ornaments of the hummer from the Aurignacian and Magdalenian periods with those of Australian aborigines and they established close similarities. The ornaments on Australian hummers are in the form of various carved or colored markings, done in the unique style of Australian aboriginal art. Since the hummer is a kind of sacred object, it is believed that the motifs ornamenting it have a mythological power which is transferred to human beings (for instance, to boys during initiation).

* *

For those of us who live in a rapidly changing world, not only technologically but also musically speaking, contact with the music of Australian aborigines takes us back to another time, which has its own characteristics, laws and way of life, and which has been increasingly drawing the attention of scholars who want to study the accomplishments of Australian aborigines more thoroughly, because there is a serious danger that as the aborigines come into contact with modern white civilization, they will lose their originality and many fundamental traits which make them so exceptional in today's world.

There is evidence enough of this in all fields, and in music scholars have found that in many regions, especially in the north of Australia, where only fifteen years ago the people still danced and sang all night long around a camp fire performing traditional songs and dances, today young

people perform dances which depict scenes from their everyday, more modern life, such as, for instance, supply ships coming in late, new machines, Disney cartoons, a helicopter, mail plane, etc. Today, even children, along with learning the traditional kangaroo, crocodile, pelican and other dances, create their own new dances out of what they have seen or heard, for example, astronauts, rockets, etc. And it is no longer a rarity to hear the sounds of a guitar and transitor.

Although their way of life has started to change under European influence, this influence came relatively late to these regions. The aborigines had no contact with white men until the discovery of rich mineral deposits, and that was only at the beginning of the XX century. It is only since then that the traditional aboriginal culture, which has been preserved untouched to this very day, started being threatened by the modern technology of white civilization.

Today, there is a special institute in Australia (*The Australian Institute of Aboriginal Studies*) which studies all aspects of the aborigines' life, including their music. But the earliest records of this music were left by *Spencer* and *Gillen* who recorded their music from central Australia with Edison's phonograph in 1901. Later, in 1912, *Spencer* recorded their music in the somewhat northern regions of central Australia. Both scholars also made silent films, on the basis of which today's scholars have made comparisons with modern findings and established that regional characteristics in the performance of certain dances, customs, movements, etc., have remained unchanged to this very day. In the past twenty to thirty years, the study of the Australian aborigines' music has gained in momentum (Professor A. P. *Elkin*, Professor *Richard Waterman*, Dr. *Alice Moyle*, Professor *Trevor Jones*, Dr. *Margaret Kartomi*, and others), and all these tapes, records, films, etc., are kept at the *Australian Institute of Aboriginal Studies*.

At first, the aborigines were rather suspicious of these ethnomusical studies by white people, but today things are different. Experts who visit them now say that the aborigines themselves are now keen on having their music recorded on tape and preserved. The aborigines say: if our children can listen to the music of white people, why shouldn't the children of white people listen to our music? Moreover, they themselves enjoy listening to their music on tape, both the music of living people and that of those who have died in the interim, because their traditions to respect the dead are still very strong.

Apart from the personal pleasure it gives them, they are also increasingly interested in the purpose and use of their recorded songs. Today, a few schooled aborigines (the Australian government is pouring money into schools, hospitals and the like) closely cooperate with the *Australian Institute of Aboriginal Studies*. They have been given all the necessary equipment and are valuable collaborators, because it is much easier for them to establish contact with their kinsmen and win their trust, than it is for the Institute's white experts. It is unlikely that they will not be

allowed to record some song or obtain needed data, or be banned from certain regions, as has been known to happen to white scholars.

There are individuals among those who help the *Australian Institute of Aboriginal Studies* to study their music who are very interested in how their music is taken off the tape, how it is decoded, and turned into notes. They gladly take part in numerous discussions on these matters, because it appears that our western notation for transcribing their music does not at all correspond with that music. Western notation, for example, does not enable us to transcribe the varied shades, timber and technically produced sound which is so important for playing the didjeridoo. That is why experts at the *Australian Institute of Aboriginal Studies* believe that literate and interested aborigines can help to work out a special system for writing down their music, which has its own particular characteristics and peculiarities.

BIBLIOGRAPHY

- The Australian Encyclopaedia: Aborigines, Vol. 1, pp. 3—65, The Grolier Society of Australia, 1977.
- Sreten Božić in conjunction with Alan Marshall: *Aboriginal Myths*, Gold Star Publications, Melbourne, 1972.
- From Earlier Fleets: Hemisphere: An Aboriginal Anthology, 1978.
- Catalogue from the Exhibition at the Ethnographic Museum in Belgrade, June 1981: *Aboriginal Art*
- *Musical Encyclopaedia I*, Zagreb, second edition.
- Đurđica Petrović: *Zbirka oružja iz Okeanije Toše Andrejevića — Australijanca* (Collection of Weapons from Oceania from the Toša Andrejević — Australian Collection), »Vesnik« of the Yugoslav Army's Military Museum, No. 6—7, pp. 223—234, Belgrade, 1962.
- A. W. Reed: *Aboriginal Words and Place Names*, Righby, Adelaide, 1977.
- Denise Roben: *Australia's Aboriginal People Today*, Part One — Part Two, July 1979.
- Curt Sachs: *The History of Musical Instruments*, New York, 1940.
- Curt Sachs: *Reallexikon der Musikinstrumente*, Georg Olms Verlagsbuchhandlung, Hildesheim, 1964.
- André Schaeffner: *Origine des instruments de musique*, Paris, 1936.

